

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temel Eğitim Anabilim Dalı

Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

İLKOKUL BİRİNCİ SINIF KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİSİ OTİZMLİ BİR ÇOCUĞUN
SINIF ORTAMINA UYUM SÜRECİNİN İNCELENMESİ

Canan GÜNEŞ AKGÜL
ORCID: 0000-0003-0464-309X

Danışman
Prof. Dr. İsa KORKMAZ
ORCID: 0000-0002-6647-1812

Konya – 2023

ÖN SÖZ

İnsan doğumdan itibaren gelişimi için eğitim kavramını ortaya çıkarmış ve eğitimin hayat boyu devam etmesini sağlamıştır. Fakat eğitim görevi tüm insanlar için aynı değildir. Günümüzde her çocuğun bireysel farklılığı, birbirinden farklı ilgi, tutum ve davranışlara sahip oldukları kabul edilmiştir. Otizm Spektrum Bozukluğu olan çocuklarda bu farklılıklara sahip bireylerdendir. Otizm, bireyin ilk üç yılında fark edilebilen, dil, çevreyle iletişim, sosyal çevreye katılım ve daha birçok sosyal alanını olumsuz etkileyen, bireyin diğer insanlarla etkileşimini zorlaştıran veya kısıtlayan, tekrarlayan, düzensiz, sınırlı hareketler, yapmak istediklerine karşı ilgisiz olması ve empati duygusunu gösterememe halidir.

Ülkemiz başta olmak üzere tüm dünyada sayıları giderek artan Otizm Spektrum Bozukluğu olan çocuklarımızın eğitim konusu büyük bir sorun teşkil etmektedir. Bu çocuklarımızın yaşlıları ile birlikte, normal bilgi ve beceri düzeylerine sahip çocuklarımızın bulunduğu sınıflarda öğrenim görmeleri, bu bireylere karşı duyulan bakış açısının değişerek, onların iyi bir şekilde geleceğe hazırlanmaları yönünde büyük bir adım olarak kabul edilmektedir.

Yapılan bu çalışmada, 18 yıllık deneyimlerim ve tecrübelerimle yoğurduğum mesleğimde, kaynaştırma öğrencisi olan otizmlı öğrencimin sınıf ortamına uyum sürecini olumlu bir şekilde gerçekleştirebilmek için yaptığım etkinliklerle, mesleki gelişimim için önemli olan bu deneyimi paylaşmanın onurunu ve mutluluğunu yaşıyorum.

Bu bağlamda bana bilimsel bilgi ve yetenek kazandırarak, bilimsel anlamda beni geliştiren, eğiten ve yönlendiren, akademik anlamda bana yol göstererek yeni ufuklar açan, şimdiki ve ileriki yaşamımda iş disipliniyle her daim kendime örnek aldığım/alacağım ve hayat boyu saygıyla anacağım değerli danışmanım Prof.Dr.İsa KORKMAZ' a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Mesleki ve akademik yaşantımda desteğini hiç esirgemeyen değerli eşim Mustafa AKGÜL'e ve sabırlarından dolayı canım oğullarım Kağan AKGÜL ve Anıl AKGÜL'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak, çalışmaya hayat veren otizmlı öğrencim ve kıymetli ailesine sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Canan GÜNEŞ AKGÜL

Nisan 2023

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	v
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vi
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Sınırlılıklar.....	8
1.5. Tanımlar	8
2. ALAN YAZIN	10
2.1. Özel Eğitim.....	10
2.1.1. Özel Eğitim İlkeleri	12
2.1.2. Özel Eğitim Ortamları ve Uygulamaları	13
2.1.3. Özel Gereksinimli Bireyler	14
2.2. Kaynaştırma Eğitimi.....	16
2.2.1. Dünya’da Kaynaştırma Eğitimi.....	18
2.2.2. Türkiye’ de Kaynaştırma Eğitimi.....	19
2.2.3. Kaynaştırma Eğitiminin Amacı ve Önemi	21
2.2.4. Kaynaştırma Eğitimi Uygulama Ortamları	23
2.2.5. Kaynaştırma Eğitiminin Yararları	23
2.3. Otizm Spektrum Bozukluğu.....	26
2.4. İlkokulda Kaynaştırma Eğitimi Gören Otizmlı Çocuğun Sınıfına Uyum Süreci.....	27
2.5. İlkokulda Sınıfta Otizmlı Kaynaştırma Öğrencisi Olan Sınıf Öğretmeninin Tutumu	28
2.6. İlgili Araştırmalar	29
3. YÖNTEM	33
3.1. Araştırmanın Modeli	33
3.2. Araştırmanın Katılımcısı	36
3.3 Eylem Planının Geliştirilmesi ve Araştırma Süreci	38
3.3.1 Eylem Araştırmasının Süreci ve Önemi	38
3.3.2 Eylem Planı Geliştirme	38
3.3.2.1 Problemin Tespiti	40
3.3.2.2 Literatür Taraması	40
3.3.2.3 İzin Alma.....	40
3.3.2.4 Etkinliklerin Tasarlanması ve Materyal Geliştirme	41
3.4 Uygulama	41

3.5. Verilerin Toplanması, Analiz Edilmesi ve İnanırcılığının Sağlanması.....	42
4. BULGULAR	48
4.1. Kaynaştırma Eğitimi Gören Otizmlı Çocukla ve Sınıfla Yapılan Okuma- Yazma Çalışmaları.....	48
4.2. Kaynaştırma Eğitimi Gören Otizmlı Çocukla ve Sınıfla Yapılan Etkinlik Örnekleri	57
4.3. Kaynaştırma Eğitimi Gören Otizmlı Çocukla ve Sınıfla Yapılan Tabiat Okulu Etkinlikleri.....	103
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	109
5.1. Tartışma ve Sonuçlar	109
5.2. Öneriler.....	119
KAYNAKLAR.....	127
EKLER.....	134

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

İlkokul Birinci Sınıf Kaynaştırma Öğrencisi Otizimli Bir Çocuğun Sınıf Ortamına Uyum Sürecinin İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **126** sayfalık kısmına ilişkin, 7/04/2023 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %8 olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

10/04/2023

Canan GÜNEŞ AKGÜL

Prof. Dr. İsa KORKMAZ

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

10/04/2023

Canan GÜNEŞ AKGÜL

KISALTMALAR

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı.

OSB: Otizm Spektrum Bozukluğu

BEP: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

RAM: Rehberlik ve Araştırma Merkezi.

İHEB: İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi.

AIHS: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.

BMESKHS: Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi.

BMÇHS: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi.

ÖEHSB: Özel Eğitim Hakkında Salamanca Bildirisi

ÖEHY: Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

EYİB: Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni.

BÖİDB: Başbakanlık Özürlüler İdaresi Daire Başkanlığı.

ÖEDK: Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu.

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1 Araştırmanın Döngüsel Süreci.....	39
---	----

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Sınıf Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

İLKOKUL BİRİNCİ SINIF KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİSİ OTİZMLİ BİR ÇOCUĞUN SINIF ORTAMINA UYUM SÜRECİNİN İNCELENMESİ

Canan GÜNEŞ AKGÜL

Kaynaştırma eğitimi, özel ihtiyaçlı bireylerin toplum tarafından kabul görmelerini hedefleyip, bunun hayat boyu ilerlemesini sağlayan eğitimidir. Her birey birbirinden ayrı olarak, bireysel farklılıklarla dünyaya gelir. Tüm bireyler eşit eğitim görmelidir. Kaynaştırma eğitimi gören özel ihtiyaçlı bireylerde, tipik gelişim gösteren çocukların sınıfında eğitim görme hakkına sahiptir. Bu çalışmada, ilkokulda kaynaştırma eğitimi gören otizmlili çocuğun sınıf ortamına uyum sürecinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemleri desenlerinden biri olan eylem araştırması ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma, Konya İli' nde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir ilkokulda araştırmacının sınıfında kaynaştırma eğitimi gören otizmlili bir öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama araçları olarak, yarı yapılandırılmış görüşme formu, günlükler ve kaynaştırma eğitimi gören otizmlili çocuk ve diğer tipik gelişim gösteren çocuklarla yapılan etkinlik kayıtları kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde nitel veri analizi yaklaşımlarından içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda ilkokulda kaynaştırma eğitimi gören otizmlili çocukların normal sınıf ortamına uyum sürecinde sınıf öğretmenin rolünün çok büyük olduğu, sınıf öğretmeni derslerde bu tür çocukların bireysel farklılıklarını göz önüne alarak sınıfına kaynaştıracak etkinliklere yer vermesinin önemi görülmüştür. Bu aşamada otizmlili çocuğun sınıf öğretmeniyle olan etkileşiminin de çok önemli olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, kaynaştırma eğitimi, otizmlili çocuk, uyum süreci

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Basic Education
Primary Education Program
Master Thesis

A STUDY ON THE ADAPTATION PROCESS ON A FIRST GRADE INCLUSION STUDENTS WITH AUTISM IN A PRIMARY CLASSROOM

Canan GÜNEŞ AKGÜL

Inclusive education is the education that aims to ensure that individuals with special needs are accepted by the society and that progresses throughout life. Each individual is born unique from each other and with individual differences. All individuals should receive equal education. Individuals with special needs who receive inclusive education have the right to be educated in the classrooms of typically developing children. In this study, it was aimed to examine the adaptation process of a child with autism who receive inclusive education in primary school classroom environment. The research was carried out with action research, which is one of the qualitative research methods. The research was carried out with a student with autism who received inclusive education in the researcher's class in a primary school affiliated to the Ministry of National Education in Konya. As data collection tools in the research, semi-structured interview form, diaries and photographs of activities done with the child and with autism typically developing children were used. Content analysis, one of the qualitative data analysis techniques, were used in the analysis of the obtained data. As a result of the research, it has been concluded that the role of the classroom teacher in the adaptation process of children with autism who receive inclusive education in a state primary school is very vital, and the primary classroom teacher should include activities for integrating them into the classroom by taking into account their individual differences. In this case, it has been revealed that the interaction of the child with autism the primary classroom teacher is also very important.

Keywords: Autism spectrum disorder, inclusive education, child with autism, adaptation process

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu açıklanarak, araştırmanın amacı ile önemi hakkında bilgi verilmektedir.

1.1. Problem Durumu

İnsan doğduğu andan itibaren büyük bir değişim ve gelişimin parçası halindedir. Doğduktan sonra gözlemler, inceler, taklit ederek, kendince istedik veya istendik olmayan davranışlar elde eder. Yeşilyaprak (2005), bu davranış dizisini çeşitli davranışlardan oluşan örüntüler dizini olarak açıklamıştır. İnsanların gereksinimlerini karşılama, bildiğini/öğrendiğini aktarma isteği, kalıcı davranışlar geliştirme, değişen dünyaya ayak uydurma, sosyalleşme gibi arzuları eğitim kavramını ortaya çıkarmıştır. Bahsedilen bu gereksinim, içinde bulunulan değişim ve gelişim eğitimin hayat boyu devam etmesine sebep olmuştur.

Eğitim bütünsel bir yapıdır. Eğitimi oluşturan birçok bileşen vardır. Okul, öğretmen, öğrenciler, öğrenci velileri, dersler, derslerde kullanılan bir takım yöntem- teknikler ve eğitim süreci bu bileşenlerin en önemlileridir. Eğitimin kaliteli gerçekleşebilmesi için bu bileşenlerin yerinde, uygulanabilir ve süreçte engel oluşturmaması gerekmektedir. Eğitimde uygulanan her türlü yöntem-teknik veya diğer bileşenlerden ilk ve yoğun olarak etkilenecek olanlar öğrencilerdir. Öğrencilerin yaşlarına uygun olarak istendik tutum ve davranış içerisinde olmaları, alacakları eğitimin seviye ve kalitesini de etkilemektedir (Gündoğdu Irmak, 2018). Günümüzde eğitim anlayışı tek tip öğrenci yetiştirmenin önüne geçerek, öğrencinin bireysel farklılığını, birbirinden farklı ilgi, tutum, davranış ve algıdaki çocuklara sahip olduğumuzu kabul etmektedir. Her çocuğun birbirinden farklılığı, çağdaş eğitim anlayışının tartışılmaz kimyasını oluşturmaktadır. Her birey kendine ait olan bireysel farklılıklarla dünyaya geldiği gibi, yaşlılarıyla da ortak veya benzer davranışlar sergilediği dönemlere sahip olarak dünyaya gelir. Bu farklılık ve benzerliklerle uyum sağlayarak, uygun bir eğitim süreci oluştururlar (Dedeoğlu ve Yüksel, 2017).

Toplumdaki her birey; kendine özgü davranışları olmasına rağmen içinde bulunduğu toplumun bir parçasıdır. Bu nedenle toplumdaki her birey ne kadar, diğer bireylerden farklılık gösteren bireysel özelliklere sahip olsa da, sunulan her türlü eğitim hizmetlerinden herkes gibi faydalanma hakkına sahip olmalıdır. Fakat bazı dezavantajlı olarak gördüğümüz çocukların

eğitim s¼reçleri farklılık göstermektedir. Eğitimin nitelikli ve kaliteli sunulabilmesi, bu t¼r çocuklarımızın olumsuz etkilenmesini önlemek için özel eğitim hizmetlerinin uygulanması kaçınılmaz olmuştur. Bir takım nedenlerle yaşıtlarından, bireysel, fiziksel özellikleri ve yeterlilikleri açısından belirli ölç¼de farklılık gösteren bireyler özel bir eğitim almaktadırlar. Özel eğitim; çoğunluktan farklı olarak, yeteneklerini daha üst düzeye taşıyan veya kendisine engel olacak davranışları yapmamasını sağlayan, bireyi kendine yeter düzeyde yetiştirerek toplumla kaynaşmasını sağlayan, destekleyici ve bütünleştirici yetilerle oluşturulmuş bir eğitimidir (Dođang¼n, 2008:157).

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) ya da yaygın olarak kullanılan adıyla otizm, bu tanıya sahip olan bireyleri ve çevresindekileri etkileyerek, onları etkili bir tedavi ve yeterli bir eğitim t¼r¼ aramaya teşvik etmektedir (Özeren, 2013). Otizm, yaşadığımız toplumda sadece bireylere özel sıkıntılara yol açmamış, bütün dünyada gör¼len ve tüm insanlığı etkileyen, gündün güne çoğalarak devam eden bir durum halini almıştır (Çopuroğlu ve Mengi, 2014). Otizm Spektrum Bozukluğu, yaygın kullanılan adıyla otizm, yaşamın ilk yılları dediğimiz ilk üç yılında ortaya çıkan (Bailey ve Rutter, 1991), bireyin ömr¼ boyunca devam eden, sosyal etkileşim ve dil gelişiminde çeşitli zorluklar ortaya çıkaran nöro- gelişimsel bir düzensizliktir (Dawson, Estes, Munson, Schellenberg, Bernier ve Abbott, 2007). Otizm, bireyin dil, çevreyle iletişim, sosyal çevreye katılım ve daha bir çok alanını olumsuz etkileyen (Aydın, 2003; Quill, 2000), kişinin diğer bireylerle olan etkileşimini zorlaştıran ve hatta engelleyen, bireyin çevreyle iletişiminde bozukluk oluşturan, tekrarlayan, düzensiz, sınırlı hareketler, yapmak istediklerine karşı ilgisizlik, isteksizlik oluşması ve empati duygusunu gösterememesidir (Korkmaz, 2000:19). Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların özelliklerini ifade etmek için birçok farklı terim ve kelimeler kullanılsa da, bu çocukların yaşamış oldukları zorluklar, engeller, düzensizlikler ve sınırlılıklar hafif veya ağır seyredilse de, yaşanan zihinsel-davranışsal yetenek veya dil gelişimleriyle ilgili sıkıntı ve sorunlar aynı t¼r¼n öğeleridir. Toplum, otizimli bireyler hakkında yeterli bilgiye sahip olmamakla birlikte, bu durumu zeka geriliği veya farklı bir hastalık olarak değerlendirmektedirler (Karabekiroğlu, Cakin, Özcan, Toros, Öztop, Özbaran, Cengel, Ahbap, Taşdemir, Ayaz, Aydın, Bildik ve Erermiş, 2009). Ülkemiz başta olmak üzere tüm dünyada sayıları giderek artan otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarımızın eğitim konusu büyük bir sorun teşkil etmektedir. Bu çocuklarımızın yaşıtları ile birlikte, normal bilgi ve beceri düzeylerine sahip çocuklarımızın bulunduğu sınıflarda öğrenim görmeleri, bu bireylere karşı duyulan bakış açısının değişerek,

onların iyi bir şekilde geleceğe hazırlanmaları yönünde büyük bir adım olarak görülmektedir (Şenol ve Yaşar, 2020).

Otistik birey, çocukluk döneminde ortaya çıkan, her türlü iletişimsel sorunun özel olarak giderilmesi gereken kişidir (Diken, 2008). Otizm spektrum bozukluğu olan kimseler, normal gelişim gösteren öğrencilerle aynı sınıfta kaynaştırma eğitimi alırken, aynı zamanda özel eğitim sınıflarında uzman kişiler tarafından da eğitim görmelidirler (Batu ve Kırcaali İftar, 2006).

Günümüzde, sınıfında kaynaştırma eğitimine ihtiyaç duyan otizmliler öğrencileri olan öğretmenlerimiz; normal bilgi ve beceri düzeylerine sahip akranları yanında, bu tür çocukların sınıfa adaptasyonunu sağlarken, sınıfların kalabalık olması sebebiyle çok sıkıntı yaşamaktadır. Dolayısıyla öğretmenlerimizin bu duruma olumsuz yaklaşması, bu çocuklarımızın başarıya giden yollarında büyük bir engeldir. Bu süreçte, okul yöneticilerimiz ve öğretmenlerimiz kaynaştırma eğitimi hakkında bilgilendirilmeli, uygulama yapılacak faaliyetlerde danışmanlarla desteklenerek sürece hazırlanmaları gerekmektedir (Buysse, Skinner ve Grant, 2001). Bununla birlikte gerekli şartlar sağlandığında, bu durumun kaynaştırma eğitimi gören otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler kadar, normal olarak akademik ve sosyal beceri gösteren öğrenciler içinde birçok yararı bulunmaktadır (Martinez, 2003). Kaynaştırma eğitimi alan çocuklar için, tipik gelişim gösteren çocuklar, öğrenmelerini kolaylaştırıcı, sosyal olarak sınıfa adaptasyonlarının kolaylığı sürecinde kendilerine iyi bir örnek olmaktadır (Özgenenel ve Girli, 2016).

Bu bağlamda otizmliler çocukların akranlarına benzer gelişim gösteren öğrencilerin bulunduğu bir sınıfta kaynaştırma eğitimi görerek, o sınıf ortamına uyum süreci, bu çocukların eğitim hakkı olmasına karşın, belki de en önemli sorunlarından biridir. Bu nedenle kaynaştırma eğitimi sırasında sınıf ortamındaki öğretmen tutumu son derece önemlidir. Bu araştırmada, ilköğretim birinci sınıf kaynaştırma öğrencisi otizmliler bir çocuğun, sınıf ortamına uyum sürecinin incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla, bilerek ve isteyerek değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1988). Yeni kuşakların toplum yaşamında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları edinmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme işidir.

Öğrencilerin birbirinden farklılığı önemli ölçüde ciddiyet teşkil ediyorsa, alacakları eğitimde o şekilde farklılık teşkil edecektir. Bu durumlar özel eğitim hizmetlerine olan ihtiyacı artırmaktadır. Bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından yaşlılarından önemli ölçüde farklılık göstererek; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin sahip oldukları becerilerini en üst seviyede kullanmalarını sağlayarak, bireysel işlerini kimseye bağlı kalmadan, bağımsız hareket etmelerini ve dolayısıyla sosyalleşmelerini sağlayan özel eğitim programları vardır.

Özel gereksinimli olan bireye akademik ve sosyal beceri kazandırılması sırasında, öğrencinin o eğitime hazır olup olmadığına göre uygulanacak fiziki veya sözlü olarak verilecek eğitim belirlenir (MEB, t.y.). Görülme oranları günümüzde oldukça yükselen (her altmış sekiz çocuktan biri) otizm spektrum bozukluğu olan bireyler de özel eğitime gereksinim duyan bireylerdendir. Bu bireylerin iletişimsel sıkıntıları, onları sosyal ve davranışsal olarak etkilemektedir (Gates, Kang ve Lerner, 2017). Bu çocuklarda sosyal olarak görülen beceri yetersizliği onları çok küçük yaşlardan ergenliğe doğru uzanan gelişimlerinde sosyal olarak iletişimsel bir sıkıntıya götürmektedir (White, Keoning ve Scahill, 2007).

Otizimli öğrencilerin bir çoğu (büyük bir çoğunluğu), tam olarak zihinsel veya bedensel bir probleme sahip olmadıkları için akranlarına benzer gelişim gösteren çocuklar ile aynı sınıflarda eğitim görerek, aynı öğretim programlarını ve aynı müfredatı takip edebilmektedirler. Ancak tipik gelişim gösteren öğrencilerle kıyasladığımızda, otizmli öğrencilerimizin tepkisel davranışlarda bulunması, takıntılı ve basmakalıp/tekrarlayan veya stereotipik davranışlar göstermesi, ekolali yapması, göz kontağı kurmakta zorluk yaşıyor olması gibi davranışsal ve tepkisel sıkıntılarının varoluşu, öğrenmenin gerçekleşmesinde öğrenme işlevini birebir uygulayarak, görerek, olayın tam olarak içerisinde olmaları gerçeğini göz önüne aldığımızda bu davranışları daha çok gösterdikleri görülmektedir. Gelişimsel olarak gerekli yeterliliği gösteremeyen çocukların bu özellikleri akademik, dil ve sosyal becerileri açısından başarılı olmalarını ve herhangi bir topluluğa kolaylıkla katılımlarını engellemektedir (Dunlap ve Carr, 2007). Otizmli öğrencilerimizin eğitiminde yaşanan sorunların tespit edilerek çözüme kavuşturulması, eğitim ortamlarının öğrencilerimizin ihtiyaçlarına karşılık verecek şekilde düzenlenmesi, bu öğrencilerimizin öğrenmelerini kolaylaştıracak yöntem ve tekniklerin geliştirilmesi bir zorunluluk teşkil etmektedir. Alanyazında kaynaştırma eğitimi alan otizmli bireylerin, sınıf arkadaşlarına, öğretmenine ve genelleyecek olursak bulunduğu sınıf ortamına uyum süreci ve bu uyum sürecinde yaşanan durumlar konularında çalışmalar incelenmiştir. İncelenen bu çalışmalarda kaynaştırma eğitimi

alan otizmlilerin eğitimini olumlu veya olumsuz yönde etkileyen faktörlere yönelik doğrudan çalışmaların çok az olduğu görülmüştür.

Bu çalışmanın amacı, İlkokul Birinci Sınıf Kaynaştırma Öğrencisi Otizmliler Bir Çocuğun Sınıf Ortamına Uyum Sürecinin İncelenmesidir. Diğer bir ifadeyle, bu çalışma ile araştırmacı; bir sınıf öğretmeni olarak, birinci sınıftaki kaynaştırma eğitimi gören otizmliler çocuğun sınıf ortamına uyum sürecini inceleyerek, otizmi bir hastalık değil de, insan olabilmenin değişik bir hali olarak kabul etmeyi ve böylelikle kendisiyle aynı durumda olan diğer öğretmenlerle paylaşmayı hedeflemiştir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aramak amaçlanmıştır:

1. İlkokulda kaynaştırma eğitimi gören otizmliler bir çocuğun akademik gelişimi sınıf ortamına uyum sürecini ne ölçüde etkilemektedir?

2. İlkokulda kaynaştırma eğitimi gören otizmliler bir çocuğun, sosyal becerilerinin hazırbulunuşluk düzeyi, sınıf ortamına uyumunu nasıl etkilemektedir?

3. İlkokuldaki sınıfların ortamının (sınıf mevcudu ve fiziki şartlar) değerlendirildiğinde otizmliler bir çocuğun kaynaştırma eğitimi nasıl yürütülmektedir?

4. Kaynaştırma eğitimi gören otizmliler çocuğun, kendi algısına uygun ders araç gereçleri, kitaplar ve yardımcı materyaller kullanılması, öğrencinin sınıf ortamına uyum sürecini nasıl etkilemektedir?

5. İlkokulda kaynaştırma eğitimi alan otizmliler bir çocuğun sınıfındaki diğer velilerin, öğrenci hakkındaki düşünce, tutum ve davranışlarının, otizmliler öğrencinin sınıf ortamına uyum sürecine etkisi nasıldır?

1.3. Araştırmanın Önemi

İnsanlar tek ve özel olsalar dahi birbirinden farklı özelliklere sahiptir. Bireysel farklılıklar dediğimiz bu özellikler; sosyal, psikolojik, kültürel ve gelişimsel olarak birçok alanda olabilmektedir. Her birey kendine özgü yani birbirinden farklı özelliklere sahiptir fakat eğitim sistemi tüm öğrencileri benzer özelliklerine göre sınıflandırarak belli başlı bir eğitim planı oluşturmaktadır. Bu oluşumun içerisinde aralarındaki farkların anlamlı şekilde artması; bireylerin uygulanan eğitim sistemine ayak uyduramaması ve akranlarından çeşitli sebeplerle geri kalması gibi sonuçlara sebebiyet verebilmektedir. Akranlarından çeşitli sebeplerle belirgin bireysel farklılıklarla ayrılan bu çocuklar “özel gereksinimi olan çocuklar” olarak adlandırılmıştır. Özel gereksinimi olan çocuklar; öğrenme veya davranış problemi gösteren,

bedensel ya da duyuşsal yetersizliği olan çocuklar olduğu kadar zihinsel olarak üstün, özel yetenekli veya otizm spektrum bozukluğu olan çocukları da içerisine alan kapsamlı bir terimdir (Eripek, 2005). Özyürek (2010) ile Cavkaytar ve Diken (2005)'in özel eğitim ile ilgili olarak vurguladıkları; toplumsal beklentileri ya da kültürel, cinsiyet veya yaşın sunduğu sorumlulukları yerine getirememe durumunda alınan eğitim olduğudur.

1948 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde tüm bireylerin hiçbir fark gözetmeksizin eşit olduğu, eğitimin bir hak olup hiçbir bireyin bundan mahrum bırakılamayacağı vurgulanmıştır. Dünya genelinde eğitimin tüm çocukların faydalanması gereken bir hak olduğu görüşü yaygınlaştıkça fırsat eşitliği kavramı önem kazanmaya başlamıştır. Joseph (1980), fırsat eşitliğini daha iyi ve kaliteli bir eğitim için herkese eşit eğitim hakkı vererek bireyin yeteneğini geliştirmek ve sonuçların eşitliği nasıl olursa olsun eğitimin her çocuğa sunulması olarak tanımlamıştır. Özel eğitim hizmetleri kimi zaman sadece özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar için ayrı bir özel eğitim okulu şeklindedir. Kimi zaman genel eğitim okullarında ayrı bir sınıf şeklinde, kimi zaman ise genel eğitim okulları içerisinde genel eğitim sınıflarında akranlarıyla birlikte eğitim olarak özel eğitimden de yararlanılabilir. Bazen de bu hizmetler evde eğitim şeklinde öğrencinin evinde de devam edebilmektedir.

Eğitim politikaları incelendiğinde özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitimi ile ilgili yaklaşımların onların toplumdan ve eğitimden dışlanması üzerine olmadığı görülmüştür. Toplum tarafından dışlanan çocukların eğitimi ile ilgili gelişmeler yaşandıkça ortaya “en az kısıtlayıcı ortam” kavramı çıkmış ve bu kavram kaynaştırma eğitiminin temeli olmuştur (Diken ve Batu, 2020). En az kısıtlayıcı ortam özel gereksinime sahip çocukların mümkün olduğunca ailesi ile vakit geçirebilmesi ve yaşlılarıyla aynı ortamda eğitim alabilmesi anlamını taşımaktadır. Fakat bu anlayış her öğrenci yaşlılarıyla aynı sınıfta eğitim alır anlamına gelmemekle birlikte; her öğrenciye kendi gelişim ve eğitsel ihtiyaçları doğrultusunda ona en uygun ortamın sunulması anlamına gelmektedir. Bu kavram dikkate alındığında öğrencinin durumu uygun olduğu takdirde öğrenci için uygulanan özel eğitim hizmeti öğrenciyi tipik gelişim gösteren akranlarından ayırmadan genel eğitim sınıfına yerleştirilerek öğrencinin sınıfa dahil olması sağlanmalıdır.

Eğitim hakkı her bireyin yararlanması gereken en temel haklardandır. Her bireyin eşit olarak verilen haklardan faydalanabilmesi için çok farklı eğitim uygulamaları yer almaktadır. Özel ihtiyaçlı dediğimiz öğrencilerin bu tür uygulamalardan yararlandığı eğitim şekli

kaynaştırma eğitimidir (Kargın, 2004). Bu öğrencilerimizin aldıkları eğitim son derece özel ve önemlidir. Kaynaştırma eğitimi alan otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin akranlarıyla oyun oynarken, dokunurken sosyal beceri artışı ve o ortama sosyal adaptasyonu gözle görülür bir gelişim gösterirken, bu öğrenciler için görmek, duymaktan daha çok, dokunmak ve uygulamak önem arz etmektedir (Cavkaytar ve Özen, 2010). Bu çocuklarımızın da, öğretmen ve tipik gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınıflarda bulunmaları son derece önemli ve etkilidir (Becker, Breaux, Cusick, Dvorsky, Marsh, Sciberras ve Langberg, 2020).

Ülkemizdeki ilkokullarda kaynaştırma eğitimi gören otizmliler öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan güçlüklerle ilgili, bu tür öğrencilerin sınıf ortamlarına uyum sürecinin değerlendirilmesinde, öğretmenin, sınıf arkadaşlarının ve ailesinin görüşlerinin araştırılmasının sahada karşılaşılan sorunların tespit edilerek, çözüm önerilerinin ortaya koyulması açısından önemli olacağı düşünülmektedir. İlkokulda kaynaştırma eğitimi gören otizmliler çocuğun, öğrenim gördüğü sınıfların fiziksel olarak öğrencinin ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmesi, öğrencinin öğrenmelerini kolaylaştıracak yöntem ve tekniklerin belirlenmesi, öğrencinin derslerde zorlandıkları alanların belirlenmesi ve bu zorlukların ortadan kaldırılmasına yönelik yapılacak çalışmaların her biri önemlidir. Bu çalışmanın da alanyazındaki bilgi birikimine önemli katkı sağlayacağı, yapılacak daha sonraki araştırmalara yol göstereceği düşünülmektedir.

Otizm Spektrum Bozukluğu olan bir çocuğun meşru kabul edilecek işlevsel tutum ve davranışları, nörobilimsel düzeyde olumsuz veya patolojik olarak sınıflandırmamalıdır. Bunun yerine bu çocukların, tipik gelişim gösteren öğrencilerin bulunduğu sınıflarda kaynaştırma eğitimi görmeleri sağlanarak bu davranışların üstesinden gelme, onların uyum sağlamalarına yardımcı olma, öğretmenleri ve akranlarıyla iletişim kurma, dünyayı baskın ve korkutucu görmelerine engel olmaları sağlanmalıdır. Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin problemleri davranış sergilemelerini engelleyecek tutum ve davranışlar oluşturularak, bu çocukların ihtiyacı olan kabul, onaylanma ile teşvik edilmeleri, biraz daha özgür ve bağımsız davranışlar sergilemelerine izin verilmesi ve başardıklarında gözle görülür bir tepki ile tebrik edilmeleri gerekebilmektedir (Hendley, 2007). En tercih edilen otizm terapilerinde dahi amaç bu olumsuz veya gereksiz olarak görülen davranışların azaltılması veya tamamen yok edilmesidir. Fakat, öğretmenlerin amacı otizmliler çocukların yeteneklerinin geliştirilip, olumsuz olarak kabul edilen, sık tekrarlardan oluşan hareketlerle başa çıkmaları sağlanmalıdır. Meşru, işlevsel bir davranışı tedavi edilmesi gereken bir davranışmış gibi

sınıflandırmak yerine öğretmenlerin bunun üstesinden gelmeleri, bu çocukların sınıftaki tipik gelişim gösteren çocuklara uyum sağlamaları, onlarla iletişim kurarak, onlara farklı gördükleri dünyanın tüm korkutucu yanlarını gidererek, farklı kapılar açmaları gerekmektedir (Prizant, 2017).

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma zaman bakımından 2021- 2022 eğitim-öğretim yılıyla sınırlıdır.

Araştırma veri toplama aracından elde edilen bulgularla sınırlıdır.

Araştırma ilkokulda kaynaştırma eğitimi gören otizmli bir çocukla sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Özel Eğitim: Bireysel gelişim özellikleri ile eğitim konusundaki yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir (MEB, 2018).

Kaynaştırma Eğitimi: Özel gereksinimli olan bireylerin, her tür ve kademedeki diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitim, kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2018).

Özel Gereksinimli Birey: Özel gereksinimli çocuklar; öğrenme veya davranış problemi gösteren, bedensel ya da duyuşsal yetersizliği olan çocukları olduğu kadar zihinsel olarak üstün ya da özel yetenekli çocukları da içerisine alan kapsamlı bir terimdir (Eripek, 2005).

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) : Amerikalı çocuk psikiyatristi Leo Kanner, otizm spektrum bozukluğunu 1943 yılında, bir rutine bağlı davranışsal hareketler, direktme, tutturma, inat ve çıkarılan sesleri sürekli tekrar etme gibi davranışları göstererek, düzgün ve kaliteli bir iletişim içerisinde olamadıkları bir durum olarak belirtmiştir (Özeren, 2013).

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrenci: Selçuklu İbrahim Yapıcı İlkokulu'na devam eden, tekrarlayan ve bağımlılık gösteren hareketler, saplantılar, ekolali ve öğrenme güçlüğü nedenleri ile %40 atipik otizm tanısı konmuş olup bu nedenle özel eğitime ihtiyaç duyan ve aynı zamanda tipik gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınıfta bulunarak kaynaştırma eğitimi alan öğrenci.

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP): Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programıdır (MEB, 2018).

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN

Bu bölümde özel eğitimin tanımı, özel eğitim ilkeleri ve ortamları, uygulamaları, özel ihtiyaçlı bireyler, onları tanılama ve aldıkları eğitimler, kaynaştırma eğitimi, kaynaştırma eğitiminin amacı ve önemi, dünyada ve ülkemizde kaynaştırma eğitimi, kaynaştırma eğitimi uygulamaları, kaynaştırma eğitiminin yararları, otizm spektrum bozukluğu ve otizmi olan bireyleri tanılama süreci, kaynaştırma eğitimi gören otizmi bireylerin sınıf ortamına uyum süreci, sınıfında otizmi kaynaştırma öğrencisi olan sınıf öğretmenlerinin tutumu ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Özel Eğitim

Bireyler bedensel, zihinsel, sosyal ve davranışsal olarak birbirinden farklı özellikler göstermektedir. Bireylerin bazılarında fiziksel, davranışsal; bazılarında ise duyuşsal sıkıntılar ortaya çıkabilmektedir. Bu tür bireyler gelişimsel sıkıntılar yaşadıkları için, özel olarak eğitim almak zorunda kalabilmektedir. Çünkü bu tür bireylerin gelişimsel olarak çevre ile problem yaşamamaları için, sıkıntılarının giderilebilmesi veya en aza indirilmesi konusunda aldıkları eğitimin özelleşmesi gerekmektedir. Böyle bir eğitime ihtiyaçlarıyla birlikte özel eğitim ismi ortaya çıkmıştır (Subakan ve Koç, 2019).

Dünyadaki tüm ülkelerin temel görevlerinden biri, özellikle özel ihtiyaçları olan bireyler de dâhil olmak üzere tüm öğrenciler için kaliteli eğitime etkili ve eşit erişim sağlamaktır. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler, bedensel faaliyetleri ve/veya öğrenme kabiliyetleri normal olandan daha farklı olan öğrencilerdir. Bu öğrencilerin aldığı eğitim, özel eğitim olarak ifade edilmektedir. Özel eğitim, normalde verilen eğitimden müfredat, yöntem- teknik ve uyarlanan eğitim ortamları bakımından son derece farklılık göstermektedir (Mengi ve Öpengin, 2021).

Dünya üzerinde bireylerin en temel hakkı olan yaşam hakkından sonraki en önemli haklarından biri eğitim hakkıdır. Eğitim hakkı yasal olarak düzenlenmiş en temel haklardandır. Her birey kendi gelişimsel ihtiyaçlarına uygun olan aynı zamanda akranlarının da yararlandığı eğitim hakkından yararlanabilmelidir. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde özellikle özel ihtiyaçlı çocukların hakları özel maddelerle korunsun da eğitim hakkından

yararlanamama, eğitim hakkında yoksun kalma cümleleri okunduğunda ilk olarak özellikle bu çocukların eğitiminden bahsedildiği düşünülmektedir (Mengi, 2016).

Özel eğitim ifadesinin çoğunlukla, bedensel veya zihinsel, bir bütün halinde düşünüldüğünde genellikle gelişimsel olarak yetersiz görülen veya tam tersi üstün zekalı olarak tabir edilen bireylerin almış oldukları eğitim türü olduğu görülmektedir. Özel eğitimin amacı; bu tür bireylerin anne, baba, öğretmen veya herhangi bir yakını ya da arkadaşına bağımlı kalmadan, bireysel olarak sistemli bir şekilde planlanan ve değerlendirilen öğretim sistemi olarak ifade edilirken; Eripek (2007), başka bir tanımda özel eğitimin bu eğitime ihtiyacı olan bireyleri kendi kendilerine yeterli hale getirerek, herhangi bir sorun oluşmaksızın sağlıklı bir şekilde diğer bireylerle kaynaşmasını sağlayan eğitim olarak tanımlanmaktadır (Ataman, 2005).

Özel ihtiyaçlı çocukların eğitimi olan özel eğitim, Millî Eğitim Kanunu'nda yer alan 8.madde ile normal eğitim içerisinde yer almaktadır. İlköğretimde her öğrencinin hakkı olan eğitimden, hayatı boyunca yararlanması hükümlerinin yer alması ile ilgili kanun ve yasalarla her öğrenciye fırsat eşitliği sağlanmıştır (T.C. Başbakanlık Özürülüler İdaresi Başkanlığı, 2000).

Özel ihtiyaçlı çocukların aldıkları eğitim için, özel olarak yetiştirilmiş öğretmenlerin, bu çocuklarımıza özel hazırlanan eğitim programlarıyla, çocukların engel ve özelliklerine göre düzenlenmiş eğitim kurumlarında yapılan uygulamalar özel eğitimi tam olarak tanımlamaktadır (Özsoy, Özyürek ve Eripek, 1988).

Farklı bir tanıma göre ise özel eğitim; özel ihtiyaçlı çocukların ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenen programlar ile onların bireysel olarak ihtiyaçlarını giderip, çevrelerindeki insanlardan (anne, baba, kardeş, öğretmen, bakıcı vb.) bağımsız olarak hayatta kalma yeteneklerini geliştirip, bu becerileri farklı bir boyuta taşımayı hedefleyen eğitim hizmetlerine denir (Kırcaali- İftar, 1998) .

Her birey, bireysel farklılıklarla doğar. Çocukların bazıları bu bireysel farklılıkları bilişsel, bazıları fiziksel, bazıları ise duygusal özelliklerindeki farklılıklarla göstermektedir. Bu tür çeşitliliklerinde belli sınırları bulunmaktadır. Şayet ki bu farklılıklar normal/ kabul edilebilir diyebileceğimiz sınırlarda ise bu tür çocuklar diğer akranları gibi normal eğitim almaktadırlar. Fakat çocuklardaki bireysel farklılık dediğimiz farklılıklar, normal/ kabul

edilebilir düzeylerinden daha üst kategoride seyrediyorsa, bu tür çocuklar normal eğitim hizmetlerini alamamakta, ihtiyaçlarına uygun olan eğitim ortamlarında özel eğitim almaları uygun görülmektedir (Kırcaali- İftar, 1998a) .

Özel eğitimin en önemli amacı üstün yetenekli çocuklarımızın üstün gelişimsel özelliklerini en üst seviyeye taşımayı hedeflerken, yeteneklerini gerçekleştirme noktasında yetersiz olan, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerimizi toplum içerisinde kaynaştırarak, bu çocukların birilerine bağımlı olarak yaşamalarını engelleyip, onların toplumla bütünleşmelerini sağlamaktır (Ataman, 1996).

2.1.1. Özel Eğitim İlkeleri

ÖEHY’nde (MEB, 2006) özel eğitimin temel ilkeleri şu şekilde yer almaktadır:

a) Özel eğitime ihtiyacı olan tüm bireyler; eğitim ihtiyaçları, ilgi, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.

b) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimine erken yaşta başlanır.

c) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.

ç) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, eğitim performansları dikkate alınarak, amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde ve değerlendirmede uyarlamalar yapılarak, akranları ile eğitilmelerine öncelik verilir.

d) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için, rehabilitasyon hizmetlerini sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır.

e) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin bireysel yeterlilikleri, özellikle akademik olmak üzere, tüm gelişim alanlarındaki özellikleri dikkate alınarak, bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilir ve uygulanır.

f) Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılımları ve eğitim almaları sağlanır.

g) Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, üniversitelerin ilgili bölümleri ve özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik etkinlik gösteren sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde çalışılır.

ğ) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır.

2.1.2. Özel Eğitim Ortamları ve Uygulamaları

Özel ihtiyaçlı bireyler ve bu çocukların ailelerinin yaşadıkları hiç kolay şeyler değildir. Bu tür çocuklar ve aileleri özellikle 19. ve 20. yüzyıllarda toplum tarafından çeşitli olumsuz ve hoş olmayan kaygılı durumlar ile çağın gerisinde düşünceler empoze edilerek karşılanmışlardır. Özel ihtiyaçlı çocuklar, normal kabul edilen öğrencilerden, farklı ortamlarda çok daha farklı eğitim görmeleri konusunda dışlanmışlardır. Özellikle normal kabul edilen öğrencilerin aileleri, özel ihtiyaçlı çocuklarla, kendi çocuklarının aynı sınıfta veya ortamda bulunmalarını istememişler, bu uygulamanın yanlışlığını savunmuşlardır. Şuan uygulanan eğitim sistemimiz bireylerin eşitliğini, adaleti ve en önemli unsur olan bireysel farklılığı çok önemsemektedir. Günümüzde uygulanan eğitim sisteminde eşitlik, adalet, hoşgörü ve bireysel farklılıklara duyulan saygı ile özel ihtiyaçlı çocuklarımız toplumun her kesimi tarafından fark edilir ve saygıyla kabul edilebilir duruma gelmişlerdir. Özel ihtiyaçlı çocuklarımızın, normal çocuklarımızla aynı sınıfta, aynı sınıflarda bütünleştirici bir eğitim anlayışıyla karşılanarak, bu ortamlarda kaynaştırma eğitimi görmeleri sağlanmıştır. Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların, herhangi bir kısıtlama olmaksızın veya en az kısıtlayan ortamlarda, normal gelişim gösteren diğer çocukların aralarında, onların akademik ve sosyal gelişimlerini destekleyici, özel çocuklarımızın da normal çocukların yararlandıkları her imkândan yararlanarak eğitim almaları, özel eğitim hizmetlerinin en önemli hedeflerindedir (Diken ve Batu, 2013).

Özel ihtiyaçlı öğrencilerin, tipik gelişim gösteren akranlarının bulunduğu sınıflardaki eğitimden yararlanma, fırsat eşitliğini gözetme hakları bulunmaktadır. Zaten özel ihtiyaçlı öğrenciler ve ailelerinin toplum tarafından dışlanmadan, kabul görmeleri ancak bu şekilde sağlanmaktadır. Özel ihtiyaçlı çocukların yeteneklerini ortaya koyarken ki engel durumlarına göre özel eğitim öğretmenleriyle gerçekleştirecekleri eğitim, özel eğitim olarak adlandırılırken; özel ihtiyaçlı çocuklarla tipik gelişim gösteren çocukların birlikte gördüğü eğitim, kaynaştırma eğitimi olarak adlandırılmaktadır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2006).

Günümüzde uygulanan özel eğitim uygulamaları, bireylerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre değişiklik göstermektedir. Özel ihtiyacı olan çocuklarımızın en uygun eğitimden yararlanmaları için ilgi, istek ve ihtiyaçlarına karşılık verecek, akademik ve sosyal

gelişimlerini ilerletecek eğitim ortamları oluşturarak özel eğitim hizmetlerinden yararlanabilmeleri sağlanmalıdır (Avcıoğlu, 2012).

2.1.3. Özel Gereksinimli Bireyler

Her birey fiziksel, sosyal ve duygusal anlamda birbirinden farklı gelişimsel özellikler gösterirler. Özel ihtiyacı olan çocuklar fiziksel, sosyal ve duyuşsal olarak normal gelişim gösteren bireylerden oldukça farklıdır. Özel ihtiyaçlı çocuklar, tipik gelişim gösteren çocukların alt veya üstünde gelişimsel farklılıklar sergiledikleri için, ihtiyaçları doğrultusunda bireysel veya daha çeşitli eğitim ortamlarında eğitim görmektedirler. Özel ihtiyaçlı olan çocuk sadece engeli olan, bağımsız hareket edemeyen veya zor öğrenen çocuklar demek değil, zeka kapasitesi üst seviyede olan çocuklarda özel ihtiyaçlı çocuklar grubunda değerlendirilmekte ve onlara uygun eğitim programları düzenlenmektedir (Akçamete, 2009).

Özel ihtiyacı olan bireylerin ihtiyaçları bedensel, sosyal ve duyuşsal farklılıklar gösterdiği için, ÖEHY (MEB, 2006)' ye göre şöyle gruplandırılmaktadır:

* **Zihinsel Olarak Yetersiz Görülen Birey:** Bireyin gösterdiği zihinsel performans bakımından normalin altında gelişim gösteren, normal bireylerle arasında ciddi anlamda eksiklikler ve onlara göre yetersizlikler, sınırlılıklar olan, özel eğitime gereksinim duyan bireylerdir.

* **İşitsel Olarak Yetersiz Görülen Birey:** Duyma yetisinin kısmen veya tamamen kayıp olmasından ötürü bireyin kullandığı dili öğrenmesi, konuşması ve insanlarla iletişimsel olarak çeşitli zorluklar yaşaması sebebiyle özel veya destek eğitimine ihtiyaç duyan bireylerdir.

* **Görsel Olarak Yetersiz Görülen Birey:** Görme yetisinin bir kısmının veya tamamının kaybolmasından dolayı özel veya destek eğitimine ihtiyaç duyan bireylerdir.

* **Ortopedik Olarak Yetersiz Görülen Birey:** Herhangi bir kaza, hastalık veya doğuştan getirilen bir problem sonucu iskelet sisteminin işlevindeki aksaklıklar sonucunda hareketlerindeki sıkıntılar nedeniyle özel veya destek eğitimine ihtiyaç duyan bireylerdir.

* **Serebral Palsili Birey:** Doğumsal olarak beyinde oluşan sıkıntılardan dolayı psikomotor becerilerde oluşan gerilikler nedeniyle özel veya destek eğitimine ihtiyaç duyan bireylerdir.

* **Konuşma ve Dil Olarak Yetersiz Olan Birey:** Dilini kullanabilme, konuşma konusunda yaşadığı sıkıntılar nedeniyle çevresindeki insanlarla iletişimsel zorluklar yaşadığı için özel ve destek eğitimine ihtiyaç duyan bireydir.

* **Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Birey:** Bilgiyi edinme sürecinde dinleme, konuşma, okuma, yazma, dikkatini bir şeye yeterince verebilme, matematik işlemlerini yapmada oluşan sıkıntılar nedeniyle özel ve destek eğitimine ihtiyaç duyan bireydir.

* **Birden Çok Yetersizliği Olan Birey:** Dinleme, konuşma, okuma, yazma, heceleme, dikkatini bir şeye yoğunlaştırabilme, matematik becerileri gerektiren işlemler ve dil kullanımı konularındaki sıkıntılar sebebiyle özel ve destek eğitimine ihtiyaç duyan bireydir.

* **Duyuşsal ve Davranışsal Olarak Yetersiz Olan Birey:** Yaşıtlarına göre farklı davranışsal, duyuşsal tepkiler ve hareketler gösteren ve bu normal olmayan tutumlar nedeniyle özel destek eğitimine ihtiyaç duyan bireydir.

* **Sürekli Olarak Hastalığı Olan Birey:** Hayat boyu veya uzun bir zaman boyunca bakıma ve tedaviye ihtiyaç duyması sebebiyle özel ve destek eğitimine ihtiyaç duyan bireydir.

* **Otizmlili Birey:** Çevresiyle olan iletişim, davranışsal takıntı, ekolali, bağımlılık halleri, ilgi ve davranışlardaki başka insanlarla olan iletişimsel sınırlılık, çok erken yaşlarda tespit edilebilen bu özellikler sebebiyle özel ve destek eğitimine ihtiyaç duyan bireydir.

* **Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan Birey:** Yaşıtlarına göre seviyesinden çok farklı düzeyde dikkatini verememe, dikkatinin dağınık olması, davranışsal olarak gösterdiği dürtüsellik ve bu özellikleri nedeniyle özel ve destek eğitimine ihtiyacı olan bireydir.

* **Üstün Yetenekli Birey:** Zekasal olarak, bilim, sanat, spor ve oyunlarda, üstün başarı gerektiren akademik ortamlarda, üstün bir performans ortaya koyan, bu nedenle özel veya destek eğitimine ihtiyaç duyan bireydir.

Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı'nın, 2002 yılında araştırması yayınlanmıştır. Yapılan "2002 Türkiye Özürlüler Araştırması" neticesinde; nüfusun özür durumuna göre yaşı, cinsiyeti, eğitimi, işgücü durumuyla ilgili bilgileri toplanmıştır. Ayrıca bu bilgilerle birlikte, ülkemizdeki özürlü olarak kabul edilen bireylerin sayısı, sosyo-

ekonomik durumları, normal yaşamlarında karşılaştıkları olumsuz durumlar, bu bireylerin istek ve beklentileri, ülkenin hangi bölgelerinde hangi özür grubunda bireylerin olduğu gibi durumların oranlarının ölçülmesi amaçlanmıştır. Özel eğitim veya destek eğitime ihtiyaç duyan bireylerin, ülkemizin toplam nüfusunda on kişiden bir kişi okuma yazma bilmezken bu oran sürekli rahatsızlığı olanlarda iki kişiye ve ortopedi, görme, işitsel, dil ve konuşma ile zihinsel olarak eğitime ihtiyacı olanlarda da dört kişiye çıkmaktadır. Eğitim durumuna göre genel nüfusa bakıldığında özel eğitim görmesi gereken bireylerin oluşturduğu nüfusun oranı çok düşük kalmaktadır. Ortopedi, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel olarak yetersiz bireylerin %40.97'si ilkokul mezunu, %5.64'ü ortaokul veya dengi meslek okulu, %6.90'ı lise veya dengi meslek okulu ve %2.42'si yükseköğretim mezunu iken; sürekli rahatsızlığı olan bireylerin %47.10'u ilkokul mezunu; %6.31'i ortaokul veya dengi meslek okulu, %7.61'i lise veya dengi meslek okulu ve %4.23'ü yükseköğretim mezunudur (T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 2000). Araştırma verileri özel ihtiyaçlı bireylerin eğitim seviyelerinin nedeni düşük olduğunu göstermektedir. Bir insanın hayatta kalma sürecinde yaşamındaki kalite, aldığı eğitimle doğru orantılı olarak arttığına göre, özel ihtiyaçlı olan bireylerin almış oldukları eğitime oldukça önem verilmesi gerektiği görülmektedir.

2.2. Kaynaştırma Eğitimi

Kaynaştırma eğitimi, özel ihtiyaçlı bireylerin toplum tarafından kabul görmelerini hedefleyip, bunun hayat boyu ilerlemesini sağlayan eğitimidir. Her birey birbirinden ayrı olarak, bireysel farklılıklarla dünyaya gelir. Sınıfımızdaki her çocukta olduğu gibi veya aynı anneden dünyaya gelmiş ama birbirinden tamamen farklı çocuklarda gözlendiği gibi her birey, her çocuk, her öğrenci birbirinden farklıdır. Bazı çocuklar nasıl akranlarından uzun ise bazıları da kısa olabilmektedir. Ancak bu farklılıklar genel olarak kabul edilen bir sınır içinde ise o birey, o öğrenci herkesin yararlandığı eğitim hakkından yararlanabilmektedir. Fakat bahsedilen bireysel farklılıklar bu sınırın altında kalır veya üstüne çıkarsa, yani oldukça büyük bir farklılık mevcut ise o birey özel eğitime ihtiyaç duymaktadır. Çünkü bu tür farklılıkları olan bireylerin eğitimlerinde normal bireylerin gördüğü eğitimler yetersiz kalmaktadır (Kırcaali-İftar, 1998).

2018 yılında yayınlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre kaynaştırma eğitimi, özel ihtiyaç sahibi bireylerin, eğitimlerinin her kademesinde tipik gelişim gösteren bireylerle eşit haklara sahip olarak aynı sınıf veya ortamlarda tam zamanlı veya özel eğitim gerektiren sınıflarda yarı zamanlı olarak aldıkları eğitim olarak açıklanmaktadır.

Kaynaştırma eğitimi, özel ihtiyaçlı öğrencilere, birine bağımlı olmadan (anne, baba, öğretmen vb.) bağımsız olarak yaşayacakları şekilde, verilen eğitim sonrasında bu bireylerin topluma kazandırılmasını sağlayan eğitim olarak açıklanmaktadır (Battal, 2007). Kaynaştırma eğitimi sonrasında, özel ihtiyacı olan bireyler edinmesi gereken tutum ve becerileri sağlayabildikleri, almaları gereken akademik eğitimi alabildikleri gibi bu edinilen özelliklerin günlük yaşamlarında da kullanılabilmesi sağlanabilmelidir. Onlara uygulanacak eğitim programlarının, onların hayatlarında gelişim göstermesini sağlaması gerekmektedir.

Kaynaştırma, özel ihtiyaçlı bireylerin, ihtiyaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmeyi hedefleyen, bir öğretmen eşliğinde tipik gelişim gösteren öğrencilerle birlikte eğitim görebilmeleri için, özel çocukların sınıf ortamına uyumlarının çok önemli olduğu bir eğitimidir (Strain ve Kerr, 1981). Kaynaştırmayı, özel ihtiyaçlı çocukların gün içerisindeki zamanının büyük bir bölümünü kapsayacak olan bir eğitim olarak tanımlamaktadır (Schulz, Carpenter ve Turnbull, 1984). Kaynaştırma özel ihtiyacı olan bir öğrencinin, tipik gelişim gösteren öğrencilerle birlikte ihtiyaçlarını giderinceye kadar uygulanan eğitim olarak değerlendirilmektedir (Sarı, 2003).

Özel ihtiyaç sahibi öğrencilere uygulanacak eğitim programlarıyla onların üst düzey gelişim göstermeleri hedeflenmeli, onların topluma kazandırılarak, uygulanacak kaynaştırma eğitimiyle edinilen bu üst düzey davranışların ve eğitim hayatları boyunca gösterdikleri akademik başarıların ilerleyerek hayat boyu devam etmesi sağlanmalıdır (Kargın, 2004).

Özel ihtiyaçlı bireylerin toplumda kabul görmeleri, onlardan beklenen tutum ve davranışları gerçekleştirip akranları gibi normal bir süreç içerisinde bulunmaları ancak bağımsız olarak hareket etmelerine bağlıdır. Bunun için ise kendilerine uygun olan eğitim programını tercih etmek zorunda kalmaktadırlar. Kaynaştırma eğitimi, özel ihtiyaçlı çocukların diğer tipik gelişim gösteren çocuklar gibi aynı sınıflarda, aynı sınıfta fırsat eşitliği neticesinde eğitim almalarını gerektirmektedir. Özel çocukların aldıkları eğitimlerde diğer akranlarına benzer gelişim gösteren çocuklarla eşit eğitim hakkında yararlanmaları için gerçekleştirilen kaynaştırma eğitiminin hedefi, özel ihtiyaçlı çocukları tipik gelişim gösteren çocukların seviyesine çıkarmak değil, bu tür çocukların becerileri ve ilgileri doğrultusunda gelişimlerini destekleyerek onları toplumda bağımsız olarak yaşayabilecek bireyler haline getirebilmektir. Bu nedenle kaynaştırma eğitiminin uygulanma safhasında, özel eğitim öğrencisinin kaynaştırma eğitimi alacağı sınıfın öğretmeninin tutum ve davranışları önemli bir yer teşkil etmektedir. Özel ihtiyaçlı öğrencilerin özelliklerine uygun olarak düzenlenen

kaynaştırma sınıfları, bu öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda alınan materyaller ve sınıf geçeri sınıf öğretmenini rahatlatığı gibi, daha da önemlisi bu öğrencilerin sosyal ve akademik beceriler noktasında gelişimlerine olumlu yönden katkı sağlamaktadır (Morse, 1996).

2.2.1. Dünya’da Kaynaştırma Eğitimi

Dünya üzerinde 19.yy’ dan 20.yy’ın ilk çeyreğine kadar, özel ihtiyaçlı çocukların eğitimleri için ayrılan eğitim yerleri, tipik gelişim gösteren çocukların eğitim yerlerinden çok daha farklı alanlardır. Özel ihtiyaçlı çocuklar bu döneme kadar hep tipik gelişim gösteren çocukların eğitim gördükleri yerlerden farklı, genellikle de tedavi görmeleri için düzenlenen yerlerde eğitim almışlardır. Ama özel ihtiyaçlı çocukların eğitimleri için oluşturulan, diğer çocukların eğitim alanlarından tamamen ayrı olan bu yerler, ailelerin çocukları için bekledikleri veya istedikleri eğitimi tam olarak karşılamamıştır. Bu nedenlerden dolayı, özel ihtiyaçlı çocukların, tipik gelişim gösteren çocukların sınıflarında, o çocuklarla bir arada eğitim görmelerinin, özel ihtiyaçlı çocukların akademik, sosyal ve bilişsel olarak daha da gelişecekleri kanısına varılmıştır. Kaynaştırma eğitimi ile ilgili ilk uğraşların, 1950 yıllarında ilk olarak ABD’de özel ihtiyaçlı bir çocuğa sahip ailenin, çocuklarına yararlı olabilecek farklı eğitim ortamlarını araştırmalarıyla ortaya çıktığı görülmüştür (Jenkinson, 1997). 1950 yıllarında ABD’de özel ihtiyaçlı çocukların aileleri, çocuklarının eğitimleri için yeni mekanlar oluşturarak, bu çocuklara farklı olanaklar sağlandığında, onların gerekli gelişimi göstereceklerini belirtmişlerdir. 1960 yıllarından sonra ise özel eğitim gerektiren çocukların eğitimi sadece ailelerin çaba ve girişimlerine dayanmaktan çıkarak, araştırmacı ve eğitimcilerinde bu konu hakkında araştırmalar yaptıkları gözlenmiştir. Böylelikle, ‘kaynaştırma eğitimi’ ile, her öğrenciye eşit eğitim- öğretim hakkı ortaya çıkmıştır. 1960 yılından itibaren bu düşünce içinde uzman olan kişiler tarafından ele alınmıştır. Böylelikle dünya üzerinde özel ihtiyaçlı çocukların tipik gelişim gösteren çocuklarla aynı ortamlarda eğitim görmesi yani alacakları kaynaştırma eğitimi 1960’tan sonra tam anlamıyla başlamıştır. Ancak ilk yıllardaki kaynaştırma eğitimi tamamen özel çocuklarla tipik gelişim gösteren çocukların aynı sınıflarda eğitim görmesi şeklinde değil de, aynı okulda fakat ayrı sınıflarda olmaları şeklinde uygulanmaya başlamıştır (Kargın, 2004). 1975 yılında ilk kez ABD’de özel ihtiyaçlı tüm bireyler için çıkarılan eğitim yasasında eğitimin gerçekleştiği ortamın en az engelleyici olmasından söz edilmiştir. En az engelleyici ortam, özel ihtiyaçlı bireylerin gelişim süreçlerine dikkat edilerek tipik gelişim gösteren akranlarıyla en uzun etkileşim

halinde oldukları ve bu ortamlardan en üst seviyede fayda sağladıkları ortamlardır (Batu, 2000; Smith, 2001).

Engelliler için düzenlenen eşit eğitim hakkını savunan ve hayata geçiren eğitim yasasının ilk olarak ABD’de uygulanmasıyla birlikte bu yasa birçok ülkede daha uygulanmaya başlamıştır. Özel ihtiyaçlı bireylerin aileleri, tipik gelişim gösteren çocuklar gibi kendi çocuklarına da olanaklar sunulduğunda beklenen gelişimi göstereceklerine inanarak, diğer çocuklara verilen tüm hakların kendi çocuklarına da verilmesini istemişlerdir. Son olarak da kaynaştırma adına bilimsel olarak yapılan araştırmalarla birlikte yeni düzenlemeler getirilmesi kararlaştırılmıştır (Eripek, 2007). Bununla birlikte İngiltere’de 1974, Fransa’da 1975 yıllarında çıkarılan yasalar ile özel ihtiyaçlı çocukların eşit haklara sahip olmaları ilkesi doğrultusunda bu tür çocukların tipik gelişim gösteren çocuklarla aynı sınıfta okutulmaları kesinleşmiştir (Batu, 2000). Kaynaştırma eğitiminin uygulama tarihinin özel eğitim kadar eski olmadığı gözlemlenmiştir. Özel ihtiyaçlı çocukların tipik gelişim gösteren akranlarının olduğu sınıflarda herhangi ters bir durum, herhangi bir olumsuzluk gerçekleştiğinde, bu çocukların özel sınıflarda veya engellerine göre özel alt sınıflarda eğitim görmeleri sağlanmıştır (Kuz, 2001).

Özel eğitime ihtiyaçlı kimselerin eğitim haklarının güvence de olması için dünyada birçok sözleşme ve bildirgeler yayınlanmış, bu konuyla ilgili toplantılar yapılmıştır. Bunlar; Birleşmiş Milletler (BM) Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi, BM Zihinsel Engelli Bireylerin Hakları Bildirisi, BM Özürlü Hakları Bildirgesi, UNESCO Malaga Eğitim, Önleme ve Katılım Faaliyetleri Dünya Konferansı ve Sundberg Bildirgesi, BM Engelliler İçin Dünya Eylem Programı, Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı, BM Engelliler İçin Fırsat Eşitliği Standart Kurallar ve UNESCO Salamanca Bildirgesi kaynaştırma eğitiminin dünya genelindeki yasal dayanaklarıdır.

2.2.2. Türkiye’de Kaynaştırma Eğitimi

Özel ihtiyaçlı bireyler tarihin çok eski zamanlarından itibaren var olmalarına rağmen, özel eğitime ihtiyacı olan bireylere uygun olarak geliştirilen ve uygulanan eğitim çok daha yeni tarihlidir. Özel eğitimin tarihi olarak nasıl ilerlediğine baktığımızda bir takım dini görevlerin ortaya çıkmasıyla helal, haram, günah, sevap ve merhamet etmek gibi olgularla özel eğitim ihtiyacı olan bireyler ayrı olarak değerlendirilip, yardım edilerek ihtiyaçları karşılanırsa da eğitim konusunda yalnız kalmışlardır (Akçamete, 1998).

Tarihimize baktığımızda özel ihtiyaçlı bireylere, Anadolu’da yer alan şifahaneler yolu ile sadece bakımları yapılarak ulaşılabilmektedir. Aydınlanma çağında özel ihtiyaçlı bireylerin sadece bakımları ve korunmaları için Darülaceze kurulmuştur. Anadolu Selçuklu zamanında ise kurulan darüşşifalar yine özel ihtiyaçlı bireylerin bakım ve korunmalarını üstlenmektedir. Osmanlılar zamanına geldiğimizde özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin özel olarak bakımları ve korunmalarının sağlanması dışında, bu bireylere onların seviyesine uygun, yapabilecekleri doğrultuda, farklı görevler verildiği ve bu yapılardan herhangi bir vergi talep edilmediği belirlenmiştir. Özel ihtiyaçlı bireylerin eğitimi ile ilgili atılan ilk adım ‘Enderun Mektepleri’ olmuştur. 1889 yılında açılıp 1919 yılında kapanarak otuz yıl varlığını sürdüren, Grati Efendi’nin öncülüğünde işitme ve görme engelli öğrenciler için açılan kurum, bu tür öğrencilerin eğitimleri konusunda sonradan kapansa dahi çok önemli bir kurum özelliğindedir (Baykoç, 2014). 1961 Anayasası’nın “222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu” ile ülkemizde 1960 yılında kaynaştırma ile konulan kanunlar 1961 yılında güvence altına alınmıştır. 1970’li yıllara doğru ise, özel eğitim okullarında eğitim gören özel ihtiyaçlı çocukların sayılarında artış olduğu gözlenmiştir. 1983 yılında ise, 2916 sayılı ‘Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yasası’ ile özel ihtiyaçlı bireylere yönelik ilk kez genişletilmiş olan kararlarla yasa çıkmıştır. 1990 yılında düzenlenen Şura ile özel ihtiyaç sahibi bireylerin tüm özel hakları korunarak, normal gelişim gösteren bireylerin yararlandığı eğitim haklarından daha fazla yararlanmaları konusunda karara bağlanmıştır. 1997 yılında kabul edilen 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve buna dayalı olarak 2000’de kabul edilen, “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” ile özel ihtiyaçlı çocukların, tipik gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınıflarda eğitim-öğretim görmelerine karar verilmiştir (Kargın, 2004). Ülkemizde kaynaştırma eğitimine yönelik en önemli adım 2000 yılında kabul edilen bu yönetmeliktir. Çünkü kaynaştırma eğitiminin gerekliliğinin ne kadar önemli olduğu bu yönetmelikle bir kez daha anlaşılmıştır. Bu yönetmelik ile kaynaştırma eğitimine ihtiyacı olan özel ihtiyaçlı çocukların psikolojik, fiziksel ve sosyal olarak, eğitim ve öğretim ihtiyacını tam anlamıyla karşılayabilmesi için tipik gelişim süreci içerisindeki çocuklarla kaynaştırma eğitimine katılabilmesi sağlanmaktadır (Eripek, 2003). Özel ihtiyaçlı öğrencilerin yararlandığı kaynaştırma eğitimi ile birlikte ülkemizde özel eğitim okulları da, bu çocuklarımıza eğitim vermektedir. Ülkemizde bulunan özel eğitim okullarının sayılarını belirleyecek olursak Millî Eğitim Bakanlığı aracılığıyla ulaşılan bilgilere göre 2004 yılında görme konusunda ihtiyaçlı öğrencilerin 16, işitme konusunda ihtiyaçlı öğrencilerin 47 ve ortopedik olarak ihtiyacı olan öğrencilerin 4, meslek lisesi olarak ise; işitme konusunda ihtiyaçlı öğrenciler için 14, ortopedik olarak ihtiyacı olan öğrenciler için 2 adet meslek lisesi bulunmaktadır. Birde 132 iş

eğitim merkezi ve toplamda 213 özel eğitim okulu, faaliyet gstermektedir. Bugun ise bu sayı gitgide artış gstermektedir. MEB' den edinilen sayılara ggre lkkemizde kaynaştırma uygulamaları gğren özel ihtiyaçlı oğrenci sayısı 2004 yılında 43000'den, 2010 yılı iwin 76000'e yukselmiştir (Sucuoğlu ve Kargin, 2006; Yekta, 2010). Kaynaştırma uygulamaları gerektiren sınıflarda, özel ihtiyaçlı çocukların sayılarındaki bu artış çeşitli zorlukları da beraberinde getirmiştir. Alanyazın taramasında kaynaştırma eğitiminin uygulanması konusunda bu tır çocukların sayılarındaki artış dolayısıyla oluşan zorluklardan, yeterli oğretmen ve destek personeli bulunamayışı, bu tır çocuklara ebeveyn ve oğretmenlerin bazı değişik tavır ve yaklaşımları, gereken sayıda oğretmenin olmayışı gibi olumsuz etkenler, kaynaştırma eğitiminin uygulanması konusunda sıkıntılara sebebiyet vermektedir. Kaynaştırma eğitiminden yararlanan özel ihtiyaçlı bireylerin aldıkları kaynaştırma eğitimi yanında, mutlaka özel eğitimden destekte almaları da gerekmektedir. Ggunumuzde özel ihtiyaçlı çocukların sayılarındaki artış, kaynaştırma eğitiminin ne kadar gerekli olduğunu bir kez daha ggzler onune sermektedir (Sucuoğlu ve Kargin, 2006).

2.2.3. Kaynaştırma Eğitiminin Amacı ve Onemi

Kaynaştırma eğitiminden yararlanacak olan özel ihtiyaçlı çocukların, tipik gelişim gsteren arkadaşlarıyla birlikte, oldukça yoğun zaman geiwirmesi beklenmektedir. Özel ihtiyaçlı oğrenciler iwin, kaynaştırma denildiğinde çok fazla karşımıza wıkacak olan en az dizeyde kısıtlayıcı zaman yaratılmalıdır. En az dizeyde kısıtlamanın olduğu ortamlarda, kaynaştırma eğitimi alan özel çocuğun normal gelişim gsteren akranlarıyla her alanda, uygulama ve etkinliklere birlikte katılarak etkin zaman geiwirmeleri sağlanmalıdır. Kaynaştırma eğitimi, özel ihtiyaçlı bir çocuğa tipik gelişim gsteren akranlarıyla aynı ortamda, onlarla aynı etkinliği, ihtiyacına ggre aynı uygulamayı yapmasını sağlayan eğitimidir ve bu tır bir eğitim özel ihtiyacı olan oğrenci iwin son derece onemlidir. Wunku kaynaştırma eğitimi, özel ihtiyaca sahip bir oğrencinin, tipik gelişim gsteren akranlarıyla aynı sınıflarda olmasını sağlarken, onlarla bazen aynı konu ve etkinliği yapma fırsatını sunarak, bazı durumlarda akran oğretiminin de son derece yararını ortaya wıkarmaktadır (Kırcaali- İftar, 1998). Özel ihtiyaçlı olan bir çocuğun, tipik gelişim gsteren kendi yaşıtı çocuklarla aynı sınıflarda eğitim girmesi son derece avantajlı bir durumdur. Bu tır özel çocukların böyle sınıflarda eğitim girmeleri sadece akademik başarıları yönünden değil, sosyal olarak da gelişimlerini pozitif yönde desteklemekte, onların sınıf ortamına uyum süreçlerini olumlu anlamda hızlandırmalarına yardımcı olmaktadır (Kargin, 2004). Kaynaştırma eğitimi girmesi

gereken özel ihtiyaçlı öğrencilerin tipik gelişim gösteren çocuklarla aynı sınıflarda eğitim almalarıyla dezavantaj olarak görülen tavır ve davranışları da bir süre sonra, ya birazda olsa törpülenmekte ya da tamamen yok olmaktadır. Kaynaştırma eğitimi, özel ihtiyaçlı çocuklara sadece akademik veya sosyal olarak gelişim kazandırmakla kalmayıp, bu tür çocukların öğretmenleri ve aileleri tarafından özel yetenekleri de keşfedilmektedir. Kaynaştırma eğitiminin en önemli hedeflerinden biri de, kaynaştırma eğitimi gören özel ihtiyaçlı öğrencilerin tipik gelişim gösteren akranlarıyla birlikte aynı sınıflarda, onlarla aynı faaliyetler içerisinde iken özel bir yeteneğe sahip olup olmadıklarının anlaşılabilmesidir. Çünkü kaynaştırma eğitimi ile özel ihtiyaçlı çocukların dezavantaj dediğimiz özellikleri görülmeyebilir ve akranlarıyla yaptıkları etkinlikler sonucunda, bazı konularda onlardan çok daha iyi bir beceri ve o konuya farklı bir ilgi gösterebilirler (Atıcı, 2014).

Kaynaştırma eğitiminin öneminden bahsederken, özel çocuklarla aynı sınıflarda olan tipik gelişim gösteren çocukların da hayata bakış açılarındaki farklılık yadsınamaz. Kaynaştırma eğitimi gören özel ihtiyaçlı çocuklar, tipik gelişim gösteren çocuklardan görebilecek birçok şeyi bireysel olarak yapıp, hayata geçirebilecek hale gelebilmektedir. Aynı farkındalık ve sosyal gelişimi tipik gelişim gösteren çocuklar içinde söyleyebiliriz. Akranlarına benzer gelişim gösteren çocuklar, özel çocuklarla aynı sınıflarda okudukları süre içerisinde, sınıflarındaki özel ihtiyaçlı çocukları kabul edip yardımlaşma, işbirliği, bu tür özel çocukları oyunlarında aralarına kabul etme, okul dışı faaliyetlerde de onları aralarında görmek isteme gibi davranışlarla, onların sınıfa uyum sürecini olumlu yönde desteklemektedirler. Tipik gelişim gösteren çocuklar, yaşadıkları hayatta kendilerinden farklı insanların varlığını kabul ederek, özel insanlara karşı farkındalık geliştirip daha duyarlı bireyler olarak yetişmektedirler. Sınıflarındaki özel çocuğa karşı daha duyarlı olmaktadır (Wilbraant, 2008).

Kaynaştırma eğitiminin amaçları, özel ihtiyaçlı çocukları tipik gelişim gösteren çocuklarla aynı ortamda tutarak, onların özel becerilerini ortaya çıkarmak, dezavantajlı davranışlarının azalmasını veya yok olmasını sağlamak, özel çocukların tipik gelişim gösteren akranlarından etkilenip sosyal olarak iletişimsel sıkıntılarının giderilmesini sağlamak olarak sıralanabilmektedir. Ama belki de içlerinden en önemli olan amacı, tipik gelişim gösteren çocuklarla birlikte bu çocukların ailelerinin bu özel ihtiyaçlı çocuklara karşı farkındalık kazanarak, yaşamları boyunca bu tür bireylere daha duyarlı ve farklı bir ilgi göstererek yaşamalarını sağlamaktır. Bu süreç incelendiğinde, kaynaştırma eğitimi alan özel ihtiyaçlı çocukların sadece kendi sınıfına değil, okuluna da farklı bir bakış açısı kazandırarak, kendileri

gibi özel çocukların farkında olmalarını, kendileri ile sosyal iletişime giren bireylerin çevrelerinde güzel duygularla çoğalmasını sağlamaktadırlar. Bu durum, özel ihtiyaçlı çocukların ve ailelerinin toplumda sanki farklı görülüyor hissini azaltmakta, herkesin eşit hak ve özgürlüklere sahip bireyler olarak değerlendirilmesini sağlamaktadır (Aral, 2011).

2.2.4. Kaynaştırma Eğitimi Uygulama Ortamları

Bir öğrencinin öğrenmesini pozitif anlamda geliştiren ve destekleyen ortam, öğrencinin rahat olduğu, duygu ve düşüncelerini özgürce ifade ettiği ortamlardır. Sınıfın fiziki yapısı, öğrencilerin bireysel farklılıklarına göre öğretmenin derslerde kullandıkları yöntem ve tekniklerde değişiklik göstermelidir. Kaynaştırma eğitimi alan özel ihtiyaçlı çocuğa uygun olarak tasarlanan sınıftan ve O'nun için yapılan materyallerden, sınıftaki diğer tipik gelişim gösteren çocuklarda haberdar olmalı ve gerekirse materyaller ortak kullanım için düzenlenmelidir (MEB, 2013). Eğer bir sınıfta bir tane kaynaştırma öğrencisi varsa, o sınıfın mevcudu 35'ten, iki tane kaynaştırma öğrencisi varsa 25'ten fazla olmamalıdır (MEB, t.y) Yapılan çalışmalara göre, okulların fiziki yapıları, kaynaştırma öğrencilerinin sosyo-ekonomik durumları, okulun bulunduğu bölge, veli-öğrenci profili ne şekilde farklılık gösterirse gösterebilir, kaynaştırma eğitimi ile ilgili aynı tür eğitimi alan öğretmenlerin derste gösterdikleri başarının değişmediği ifade edilmektedir (Güner, 2010).

2.2.5. Kaynaştırma Eğitiminin Yararları

Özel ihtiyaçlı olup kaynaştırma eğitimi alacak olan çocuklar, kendileri için özel olarak programlanmış ve gerçekten en verimli şekilde eğitim alacakları bir ortam sağlandığında, elde edecekleri kazançlar beklenenden çok daha fazlası olabilmektedir. Kaynaştırma eğitimi, tipik gelişim gösteren akranlarıyla birlikte aynı ortam, aynı sınıf ve aynı sıralarda eğitim alacak özel ihtiyaçlı çocuklar için çok yarar sağlayacak bir uygulamadır (Eripek, 2005).

Kaynaştırma eğitimi gören özel ihtiyaçlı çocuklar, kendisi için özel olarak hazırlanmış bireyselleştirilmiş program çerçevesinde tipik gelişim gösteren akranlarıyla aynı ortamda eğitim görmektedir. Bireyselleştirilmiş eğitim programı, onların bireysel olarak ihtiyaçlarına göre düzenlenmiştir ve ona göre uygulanmaktadır. Bireyselleştirilmiş çerçeve programı ile birlikte sınıf ortamı ve sınıfta kullanılan materyallerde, özel çocuğun ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınarak düzenlenmeli, eğitim çok daha etkin hale getirilmelidir. Kaynaştırma eğitimi görülen sınıflarda, bu özel çocukların tipik gelişim gösteren akranlarının içerisinde

olmalarının yanında, sınıf ortamının ve etkinliklerde kullanılacak materyallerin her özel çocuğun bireysel ihtiyacına göre ayarlanması, onlara sunulan eğitim kalitesini ve fiziksel, sosyal ve akademik olarak başarılarına olumlu katkılar sunmaktadır. Kaynaştırma eğitimi gören özel ihtiyaçlı çocuklara, onların ihtiyaçları ve yapabilecekleri ölçüde eğitim verildiği takdirde, sınıfta bulunan diğer tipik gelişim gösteren akranları içerisinde başarı duygusunu da tadarak, sınıf ortamına daha hızlı bir uyum göstermesi mümkün olabilmektedir. Özel ihtiyaçlı çocukların başarı duygularını tatmalarıyla birlikte sınıf tarafından kabul görme süreçleri daha hızlı gerçekleşmektedir. Öğrenci özel ihtiyaçlı dahi olsa, başarıma hissi, sınıftaki diğer arkadaşları tarafından kabul edildiklerini hissetmeleri onların sorumluluk bilincini de geliştirir. Çünkü çocuk başarı duygusunu tattığında, bu duyguyu bir daha yaşamak isteyecek ve bunun için kendisine ailesi veya öğretmeni tarafından verilen sorumluluğu yerine getirecektir. Bu da zamanla bir alışkanlığa dönüşecek ve bu özel ihtiyaçlı çocuklarda daha küçük yaşlardan itibaren sorumluluk bilinci gelişmiş olacaktır. Kaynaştırma eğitimiyle birlikte, tipik gelişim gösteren çocukların içerisinde kalan ve bu ortamdaki eğitim- öğretime tabi tutulan özel ihtiyaçlı çocuklar dezavantajlı olarak görülen davranışlarından zamanla uzaklaşabilmektedir. Sınıf ortamına uyum sağlayıp, sınıfıyla bütünleştiği ve arkadaşları tarafından kabul gördüğü sürece, özel ihtiyaçlı çocuklarda sorumluluk bilincinin gelişmesinin yanında cesaretlerinin de arttığı görülmüştür. Özgüven kazanırlar. Başarabileceklerine inanırlar. Alanyazındaki araştırmaları incelediğimizde, tipik gelişim gösteren akranlarının bulunduğu sınıflarda kaynaştırma eğitimi gören özel ihtiyaçlı çocuklar, özellikle dil gelişimi konusunda yaşlılarından daha geri de olanlar, konuşmaya maruz kalınca dil gelişimlerinin pozitif anlamda arttığı, dil gelişimlerinin artmasıyla kendine güvenlerinin geldiği ve cesaret kazandıkları, sosyal iletişimlerinin de olumlu etkilendiği gözlenmiştir. Kaynaştırma eğitimi gören çocuklardan zihinsel yetersizliği olan çocukların, tipik gelişim gösteren çocukların sınıflarında çok daha fazla uyarıcı görmeleri ve sürekli çevrelerinde akranlarına benzer gelişim gösteren çocukları görünce onlar gibi davranmaları sonucunda dikkat sürelerindeki artış, sosyal olarak daha az iletişimsel sıkıntılar yaşama, sınıfa uyum sürecinin hızlanması ve dolayısıyla sınıftaki arkadaşları tarafından kabul görme ile daha çok cesaretlendikleri ve daha mutlu oldukları görülmüştür (Battal, 2007).

Kaynaştırma eğitimi gören özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler, tipik gelişim gösteren çocuklarla aynı ortamda uzun süre kalmaları neticesinde sosyal olarak iletişim yetersizliğini gidererek, küçükken daha ilkökul sıralarında sosyal olarak edindikleri kazanımları hayatları boyunca kullanabilmektedir (Wilbraant, 2008).

Özel ihtiyaçlı çocukların aldıkları kaynaştırma eğitiminin, sadece özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara faydasından söz edilemez. Kaynaştırma eğitimi, sınıflarında ve hatta okullarında kaynaştırma eğitimi gören özel gereksinimli bir çocuk olduğunda, tipik gelişim gösteren çocuklar için bir farkındalık oluşmaktadır. Bu tür çocuklarla bir arada kalan tipik gelişim gösteren çocuklar, yardımlaşma, dayanışma, işbirliği gibi kavramları daha çok küçük yaşlardan itibaren deneyimleriyle öğrenmekte ve daha duyarlı bir birey olmaktadır. Bu tür çocuklarla aynı sınıfta, aynı sıralarda oturmak, onlarla arkadaşlık etmek, onlarla aynı etkinliklere katılmak, tipik gelişim gösteren çocuklarda hayatları boyunca bu tür bireylere karşı empati oluşturmalarını sağlamaktadır (Kargın, 2004).

Kaynaştırma eğitimi gören özel ihtiyaçlı çocukların farklılıklar sahibi olmasından dolayı, tipik gelişim gösteren çocuklar dahil çevredeki diğer bireylerde bazı zamanlarda korku duyabilmektedirler. Özel ihtiyaçlı çocuklarla aynı sınıfta olduklarında, öğretmenler tarafından ayarlanan, belki de yeniden düzenlenen sınıf ortamlarında, aynı etkinliği yapmalarıyla, aynı oyunu oynamalarıyla bu tür çocuklardan çekinmeleri azaltabilmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Sınıflarında kaynaştırma eğitimi gören tipik gelişim gösteren çocukların, daha küçük yaşlarda bu tür bireylerle yoğun zaman geçirmeleri, birlikte dersteki çalışmalara katılmaları ile hoşgörü ve anlayış duygularının daha çok geliştiği belirtilmektedir (Eren, 2021). Tipik gelişim gösteren çocuklar, sınıfında kaynaştırma eğitimi alan özel çocuklara yardım ettiğinde, sınıfta herhangi bir grup çalışmasında neler yapması gerektiğini anlatarak akran öğretimini de sağladığında kendisini grubun lideri gibi hissedip cesaretlenmektedir. Kazandığı bu duygu, tipik gelişim gösteren çocuğun derslerdeki akademik başarısının da artmasını sağlamaktadır (Battal, 2007).

Kaynaştırma eğitiminin birçok bileşeni vardır. Bunlardan en önemlilerinden biri de ailelerdir. Özel ihtiyaçlı çocukların ailelerinin, kaynaştırma eğitimi süresince öğretmen ve çocuğun sınıfındaki tipik gelişim gösteren çocuklara verdiği destek çok önemlidir. Çünkü kaynaştırma eğitimi gören çocukların, fiziksel, duygusal ve sosyal olarak destekleniyor olması onların sınıf ortamlarına olan uyumlarını son derece olumlu yönde etkilemektedir. Ailenin, öğretmenin istediklerini yerine getirmesi, herhangi bir sorun çıkarmaması hem programın rahat ve huzurlu ilerlemesini sağlamakta, hem de öğretmenin işini oldukça kolaylaştırmaktadır. Aileler, özel ihtiyaçlı çocuklarını tipik gelişim gösteren çocukların sınıflarında gördüklerinde, kendi çocuklarının neye ihtiyacı olduğunu, çocuğun ilgisini veya

becerilerini görme ve değerlendirme fırsatı bulacaklardır. Özel bir çocuğa sahip bireyin, evde yaşadığı durum hiç kolay değildir. Kaldı ki, tipik gelişim gösteren çocuklara sahip bireyler dahi çocuk yetiştirirken oldukça zorlanmaktadır. Kaynaştırma eğitimiyle, bu tür çocuklar almaları gereken eğitimi en güzel şekilde almaktadırlar. Bu eğitim, ailelerin yaşadığı sıkıntıları bir nebze de olsa rahatlatmakta, öğretmeninin her türlü özeni gösterdiğini bilmeleri onları oldukça huzurlu kılmaktadır. Kaynaştırma eğitiminden yaralanan sadece özel ihtiyaçlı çocukların aileleri değildir. Aynı zamanda tipik gelişim gösteren çocukların aileleri de bu durumdan fayda sağlamaktadırlar. Bu tür özel çocuklarında, kendi çocukları gibi eğitim-öğretim alma hakkına sahip olma bilinciyle, onlarda empati duygusu kazanmakta, kendilerinin ve çocuklarının da farklı birey olduklarını, sahip oldukları bu farklılığın normal bir durum olduğunu kabul etmektedirler (Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

2.3. Otizm Spektrum Bozukluğu

Otizm Spektrum Bozukluğu, yaşam kalitesini olumsuz etkileyen, insanların fiziksel ve dil olarak sorun yaşamasından daha çok sosyal ve çevreyle olan iletişimde, olaylar karşısındaki gösterdiği tutum ve davranışlardaki gelişimsel olarak beliren bir bozukluk olarak nitelendirilmektedir (Cottenceau, Roux, Blane, Lenoir, Bonnet- Brillhault ve Barthelemy, 2012). OSB, çevreyle olan iletişimde sözlü veya sözlü olmayan durumlarda, sosyal olarak sıkıntıların yaşanması sürecidir (Centelles, Assaiante, Etchegoyhen, Bouvard ve Schmitz, 2012). Amerikan Psikiyatri Birliği'nin yayımlanmış olduğu DSM-V ve DSM-IV 'te yaygın gelişimsel bozukluk (YGB) olarak tanımladığı otizmi, otistik, asperger, dezintegratif ve atipik otizm olarak gruplandırmıştır (Hodges, Fealko ve Soares, 2020).

OSB, “ilişki kurma ve sürdürmede zorlanma, göz kontağı kuramama, duyguları ifade edememe, etkileşim başlatma ve sürdürmede zorlanma gibi toplumsal iletişim ve etkileşimde güçlükler ve basmakalıp ve tekrarlayıcı motor hareketler, aynılıkta ısrar, rutine sıkı bağlılık, sınırlı ve yoğun ilgi alanı, duyuşal olarak az veya çok uyarılma gibi sınırlı-yineleyici davranış” olarak tanımlanmıştır (APA, 2013).

OSB'nin nedenlerini açıklayan nörobiyolojik sebepler arasında genetik faktörlerin yoğun olarak sayılabileceği faktörler (Aykan ve Kalaycıoğlu, 2017); merkezi sinir sistemi ile beyin arasındaki uyumsuzluklar gösterilmektedir (Kadak, 2019). Bu bozukluğun, önceki yıllarda yapılan araştırmalara dayanılarak aşı, bazı toksin ve tüketilen bazı gıdalardan olduğu ifade edilse de gerçekliği ispatlanamamıştır (Pektaş, 2016). Ancak genetik faktörlerdeki

yatkınlık, hamilelik döneminde geçirilen diyabet, tiroid ve sedef gibi rahatsızlıkların potansiyel olarak sebep olabileceği belirtilmektedir (Croen, Qian, Ashwood, Zerbo, Schendel, Pinto-Martin, Fallin, Levy, Schieve, Yeargin-Allsopp, Sabourin, Ames ve Sabourin, 2019). Ayrıca bazı araştırmalarda açıkça görülmektedir ki, ebeveynlerde olmamasına rağmen bu tanı konulan çocuklarda görülen gen mutasyonlarının OSB'ye neden olduğu görülmektedir. Yaşanan hamilelik sürecinin normal zamanından oldukça kısa veya uzun olması da otizmi tetikleyen sebepler arasında görülmektedir (Agrawal, Rao, Bulsara ve Patole, 2018).

2.4. İlkokulda Kaynaştırma Eğitimi Gören Otizmlı Çocuğun Sınıfına Uyum Süreci

Bir çocuğun eğitiminden en başta öğretmeni sorumludur. Sınıf öğretmenlerinin, öğretmenliklerini yaparken, sınıflarındaki kaynaştırma eğitimi gören öğrencilere karşı olumlu ve anlayışlı bir tutum geliştirmeleri gerekmektedir. Öğretmenler, özel ihtiyaçlı bu çocukları da diğer tipik gelişim gösteren çocuklar gibi bir birey olarak kabul etmeli, onların bireysel farklılıklarına saygı göstererek kendilerini sınıfta rahatça ifade etmelerine izin vermelidir. Öğretmenin, onlar için farklı bir metot uygulaması gerekiyorsa uygulamalı, onların düzeylerine uygun materyaller üretebilmeli, yaratıcılıkları ve hayal dünyaları desteklenmelidir. Diğer tipik gelişim gösteren çocuklarla birlikte, kaynaştırma eğitimi gören çocuklara da çok önemli olduğunu hissettirmelidir (Önder, 2007).

Sınıf öğretmeni, kaynaştırma eğitimi gören öğrencisinin, arkadaşlarına ve sınıf ortamına uyum sürecinde, sınıfla kaynaşmasında son derece sorumlu olan kişidir. Çünkü kaynaştırma eğitimi gören özel ihtiyaçlı çocuğa tutum ve davranışları ile birlikte, bu tür çocukların sosyal olarak çevresiyle iletişimindeki yetersizliklerin en azami konuma getirilmesi gerekmektedir. Bu çocukların sosyal yönden iletişimsel sıkıntıları, onların akademik olarak gösterdikleri başarı durumunu da olumsuz etkileyebilmektedir. Öğretmen, sınıftaki kaynaştırma öğrencisine hangi tutum ve davranışta yaklaşırsa, sınıftaki diğer tipik gelişim gösteren çocuklarda arkadaşlarına aynı özenle yaklaşacaklardır. Bu nedenle bir öğretmen, çocuğu diğer çocuklarla kaynaştırmak, sınıf ortamına uyum sürecini olumlu olarak hızlandırmak için özel çocuğa diğer tipik gelişim gösteren çocuklara davrandığı gibi özenli davranmalı ve çocuğun bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak, derslerde farklı etkinlik ve faaliyetler, materyaller tasarlamalıdır (Sucuoğlu ve Özokçu, 2005).

Yapılan birçok çalışmada, kaynaştırma eğitimi gören özel ihtiyaçlı bireylerin kendilerine uygun olan ortamlarda, onlara fırsat verildiğinde son derece başarılı olabildikleri,

sınıflarında öğretmen ve arkadaşları tarafından gerekli kabulü gördüklerinde, bu çocukların kendilerinden beklenenden daha üst düzeyde performans sergileyebildikleri gözlenmiştir. Hatta sınıf öğretmeni bu tür çocukların ilgi ve yeteneklerini keşfedip, bu yönde ilerleme kaydetmelerine fırsat verdiğinde, bu çocukların diğer tipik gelişim gösteren çocuklardan çok daha başarılı olduklarıyla ilgili bilgiler edinilmiştir (Sanır, 2009).

2.5. İlkokulda Sınıfında Otizmlili Kaynaştırma Öğrencisi Olan Sınıf Öğretmeninin Tutumu

Sınıf öğretmeni bir çocuğun hayatındaki mihenk taşlarından biridir. İlkokulda yer alan ders konularını programa uygun olarak öğrencilerine ileten, öğrencilerini araştırmaya, dayanışma ve yardımlaşmaya, işbirliğine açık birer birey olarak yetiştirip, etkili bir iletişim dili kazandırmayı hedefleyen kişi sınıf öğretmenidir. Bir öğretmen, öğrencisini çok iyi analiz etmeli, tanınmalıdır. En başta öğrenmeyi gerçekleştirebilmesi için, karşısındaki çocuğun neye ihtiyacı olduğunu görebilmeli, hazır bulunuşluk düzeyini bilmeli, öğrencilerin seviyelerini belirlemeli ve sınıfındaki öğrencilerin ihtiyaçları ile bireysel farklılıklarına uygun araç-gereç ve materyaller hazırlamalıdır (Senemoğlu, 2001).

Ülkemizde birçok sınıf öğretmenin sınıfında kaynaştırma eğitimi alan öğrenci bulunmaktadır. Bu nedenledir ki, öğretmenler üniversite yıllarından kaynaştırma eğitimi ile ilgili gördüğü dersleri, ders saati olarak daha fazla görmelidir. Üniversite yıllarında verilen eğitimin hem ders saati hem de niteliği artırılmalıdır. Bandura' ya göre (1997), bir öğretmenin öz yeterliliği yüksek olmalıdır. Öz yeterliliği yüksek öğretmen, öğrencisini her yönüyle tanıyabilen, sınıf ortamını O'nun ihtiyaçlarına göre düzenleyebilen, bireysel farklılıkları göz önünde bulundurabilen öğretmendir. Öz yeterlilik sahibi bir sınıf öğretmeni, sınıfındaki özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin ihtiyaçlarına göre davranarak, onların seviyelerine uygun bir plan hazırlamanın yanında sınıf ortamını da, sınıfta uygulayacağı yöntem ve teknikleri, kullanacağı materyalleri de bu çocukların farklılıklarına göre düzenlemelidir.

Bir öğretmen, sınıfında bulunan özel eğitime ihtiyacı olan ve kaynaştırma eğitimi gören öğrencisinin, tipik gelişim gösteren öğrencileriyle birlikte eğitim alabileceğine öz yeterliliği yüksek ise inanır. Öz yeterliliği düşük olan bir sınıf öğretmeni ise, zaten kalabalık olan sınıfında, tipik gelişim gösteren çocuklarla birlikte kaynaştırma eğitimi gören bir öğrencinin olamayacağını, bu iki farklı öğrencinin aynı ortamları paylaşamayacağını düşünebilir (Woolfolk-Hoy ve Sphero, 2005). Soodak ve Podell (1993), yaptıkları

araştırmalarda öz yeterliliği yetersiz olan öğretmenlerin, özel ihtiyaçlı çocukların, tipik gelişim gösteren öğrencilerin bulunduğu sınıflarda kaynaştırma eğitimi görmelerine yönelik olumsuz bir tutum sergilediklerini ifade etmişlerdir. Hatta öğretmenlerin geliştirdikleri bu olumsuz tavrın onların sergiledikleri tedirgin veya sakin olma halinin etkilediğini de belirtmektedirler. Akdoğan (2009), özellikle zihinsel engelliler öğretmenleri ile yaptıkları araştırmada öğretmenlerin öz yeterlik ve stres düzeyleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Bandura (1977), öz- yeterlik algısını açıklarken “Bireyin bir sorumluluğu, görevi yerine getirmesindeki yeteneği hakkındaki yargısıdır” diye ifade etmiştir. Öz yeterlilik denilen kavram, bir öğretmenin kendisini her yönüyle tanması ve benliğini algılama biçimiyle ilgilidir. Bir öğretmenin karşılaştığı zorluklar karşısındaki tutumu, sabrı ve dayanma gücünü ifade eder. Bir öğretmen kendisini ne kadar yeterli görürse, karşısına çıkan her türlü zorluğunda başarılı ve rahat bir şekilde üstesinden gelebilmektedir (Ulusoy, 2003).

Kaynaştırma eğitimi gören öğrencisi olan öğretmenler, bu özel çocukları için yaptıkları özel materyaller ve dersteki uygulamalarla farklı bir deneyim kazanmış olmaktadırlar. Öğretmenler bu tür çocuklara karşı sabırlı davranma, empati kurma, hoşgörü ve anlayışlı olma gibi duyguları gelişmekte, her insanın bireysel farklılıklara sahip olduklarını kabul etmektedirler (Battal, 2007). Sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenler, sınıfını ve sınıfında uygulayacağı etkinlikleri özel çocuklara göre planlayarak, yapacakları ile ilgili çocuğun özel eğitim öğretmeni, okulun rehber öğretmenleri veya sınıfında otizmli çocuğu olan diğer öğretmenlerle fikir alışverişinde bulunup, işbirliği içerisinde olabilmektedirler (Sülün, 2012). Sınıfında kaynaştırma öğrencisini kabul ederek fırsat eşitliği ilkesini de yerine getirmiş olmaktadır. Bu öğretmenler, öğrencilerinin ihtiyaçları doğrultusunda BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı) hazırlamayı ve bu planı sınıfında uygulayabilmeyi öğrenmektedir. Kaynaştırma eğitimi gören özel öğrencisine göstermiş olduğu olumlu tutum ve davranışlar, sınıftaki diğer öğrencilere ve onların ailelerine örnek olmaktadır (MEB, 2013).

2.6. İlgili Araştırmalar

Batu ve Kırcaali İftar (2006), yayınladıkları kitapta, otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin, tipik gelişim gösteren öğrencilerle aynı sınıfta kaynaştırma eğitimi aldıklarında hem kendileri hem de normal gelişim gösteren çocuklarda yarattıkları farkındalık ile onlara da katkı sağladıklarını ifade etmektedirler. Kaynaştırma eğitimi alan otizmli çocukların,

akademik ve sosyal beceri gelişimlerinde ve sosyal adaptasyonlarının sağlanması noktasında, diğer akranlarına göre olumlu anlamda çok daha farklı ve hızlı bir gelişim içerisinde olduklarını belirtmektedirler.

Buysse, vd. (2001), yayınlamış oldukları makalede, günümüzde kaynaştırma eğitime ihtiyaç duyulan otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerde, sınıflarımızın kalabalık olması, normal bilgi ve beceri düzeylerine sahip akranları yanında, bu öğrencilerimizin küçük yaşlardan itibaren sınıflarımıza adaptasyonunu sağlarken öğretmenlerimiz çok sıkıntı duymaktadır. Dolayısıyla öğretmenlerimizin bu duruma olumsuz yaklaşması, bu çocuklarımızın başarıya giden yollarında büyük bir engeldir. Bu süreçte, okul yöneticilerimiz, öğretmenlerimiz kaynaştırma eğitimi hakkında bilgilendirilmeli, uygulama yapılacak faaliyetlerde danışmanlarla desteklenmeli ve sürece bu şekilde hazırlanmaları gerekmektedir. Bu çalışmada 92 öğretmen katılımcıdan yararlanılmış, bu öğretmenlere yaptırılan çevrim içi anketlerle araştırmanın verileri elde edilerek, çocukların erken yaşta eğitimlerine kaynaştırma eğitimi uygulanarak başladığında daha verimli sonuçlara ulaşıldığı saptanmıştır.

Cavkaytar ve Özen (2010), yayınlamış olduğu kitapta, özel gereksinimli öğrencilerin aldıkları eğitimin son derece özel ve önemli olduğundan ve kaynaştırma eğitimi alan otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin akranlarıyla oyun oynarken, dokunurken sosyal beceri artışı ve o ortama sosyal adaptasyonu gözle görülür bir gelişim gösterirken, bu öğrenciler için görmek, duymaktan daha çok, dokunmak ve uygulamanın öneminden ve öğrenmelerine olan olumlu etkisinden bahsedilmektedir.

Çopuroğlu ve Mengi (2014), yayınlamış oldukları makalede, otizmin, yaşadığımız toplumda sadece bireylere özel sıkıntılara yol açmadığından, bütün dünyada görülen ve tüm insanlığı etkileyen, günden güne çoğalarak devam eden sosyal bir durum halini aldığından bahsetmişlerdir. Ülkemizdeki otizmlili bireyleri ve onların ailelerinin bu süreçte yaşadıklarına değinmişlerdir. Bu çalışma ülkemizin her bölgesinden 14 farklı ildeki otizmlili çocuğu olan aileler ve otizmle ilgili derneklerden seçilen 42 katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmelerle yapılan, nitel bir çalışmadır. Bu makale, otizmlili bireylerin ve ailelerinin toplum içinde yaşadıkları eğitimsel, sosyal ve akademik her türlü olay ve durumlara kanıt olabilecek bulguları tespit eden kapsamlı bir çalışma olmasından dolayı alanyazındaki büyük bir eksikliği gidermiştir.

Diken (2008), yayınladıkları kitapta, otizmlı bireyin, bu durumunun çocukluk döneminde ortaya çıkan, her türlü iletişimsel sorunlarının özel olarak giderilmesi gereken kişiler olduğu belirtilmektedir. Otizm spektrum bozukluğunun çocukluk dönemindeki bir takım belirtilerle, takıntı ve saplantılarla, yapılan davranışların sürekli tekrar edilmesi, ekolali (duyduğu sesi veya söylenen bir kelimeyi aynısı gibi ama defalarca ve daha yüksek tonda tekrar etme), göz teması kuramama gibi davranışsal hareketlerle belirti gösterebileceği ileri sürülmüştür.

Karabekiroğlu, vd. (2009), yayınlamış oldukları makalede, otizmlı bireylerin ve ailelerinin toplumda yanlış değerlendirilmesini ve etiketlenmesini, bunların sebeplerini araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırma, Türkiye'nin farklı bölgelerinden seçilen üniversite hastanelerinin psikiyatri bölümüne gelen otizmlı bireyler ve bu bireylerin aileleri ve öğretmenleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma da, otizmlı bireylerin aileleri ve öğretmenleri uzmanlar tarafından hazırlanmış otizm ile ilgili anketleri doldurmuşlardır. Çalışmada doğu illerinde yaşayan otizmlı bireylerin, daha çok etiketlenme ve sınıflarda dışlanma olaylarına maruz kaldıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bölgelerimizdeki, otizmlı çocukların yanlış etiketlenme sonucunda kaynaştırma sınıflarında olumsuz karşılanmaları onların akademik ve sosyal beceri başarılarında ve buldukları ortama sosyal adaptasyonları konusunda çok olumsuz durumlar yaşadıkları, bu yaşanan olumsuz durumları o bölgedeki eğitim seviyesinin düşüklüğünün tetiklediği sonucuna ulaşmışlardır.

Martinez (2003), yazmış olduğu makalede, amacı aldığı lisansüstü dersinin genel eğitim öğrencilerinin kaynaştırmayla ilgili bakış açısı, aldıkları eğitim neticesindeki eğitim seviyeleri, bu dersle ilgili yeterliliklerini özel gereksinimli öğrencilere uygulama konusundaki bilgileri belirlenmek istenmiştir. Çalışmadaki bağımlı ölçümler t-testleri, katılımcıların araştırmanın içinde bulundurmaya ilgili uygulamaların, bu çalışmada yapılan ön test son test çalışmaları arasındaki fark yani erişileri, yapılan anketler sonucunda öğretim yeterliliklerinin önemli bir farkı olmadığını göstermiştir. Çalışmada, öğrencilerle yapılan görüşmelerde öğrencilerden alınan olumlu geri dönütler, özel gereksinimli çocukların tipik gelişim gösteren öğrencilerin bulunduğu sınıflarda eğitim- öğretim görmeleri ile ilgili yönerge ve uygulamaları doğrulamıştır.

Özeren (2013), yayınlamış olduğu makalede; Otizm Spektrum Bozukluğu tanısına sahip olan bireyleri ve çevresindekileri etkileyerek, onları etkili bir tedavi ve yeterli bir eğitim türü aramaya teşvik ettiğini belirtmektedir. Bu çalışma için iki binin üzerinde bireye

ulaşılarak, gerekli çalışmalar yapılmış ve yüz ellinin üzerinde yayın taranmıştır. 2012 yılında Şubat ayında başlayan ve Eylül ayında sonlandırılan sekiz aylık bir çalışmadır. Bu çalışma, otizm spektrum bozukluğu ile ilgili uygulamalara dayalı özet niteliğinde bilgi ve kanıtlar içermektedir. Çalışma, otizmlili bireylerdeki sağlıklı beslenme uygulamalarına ve otizmlili bireylerin davranışlarındaki uygulamalarda kanıtlara yer verildiğini, bu konuda alanyazındaki bilgilerin yetersizliğini belirtmektedir.

Özgönel ve Girli (2016), yayınlamış oldukları makalede, ilkokuldaki kaynaştırma eğitimi gören otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin, sınıflarına sosyal adaptasyonları ve akademik ve sosyal beceri gelişimlerinin sağlanması noktasında uygulanan bir eğitim yönteminin bu öğrenciler üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu çalışma 2011-2012 eğitim-öğretim yılında İzmir İlinde bulunan beş farklı ilkokulda gerçekleştirilmiştir. Ön test- son test kontrol gruplu yarı deneysel desen ve nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Bulgular kısmında ise, otizmlili çocukların akranları ile aynı sınıfta kaynaştırma eğitimi alması ile ilgili geliştirilen özel programın akademik ve sosyal beceri gelişimlerine olumlu yönde katkı sağladığına yönelik veriler elde edilmiştir.

Şenol ve Yaşar (2020), yayınlamış oldukları makalede, tüm dünyanın pandemi ilan ettiği Covid 19 salgınında uzaktan eğitim gören özel ihtiyaçlı çocuklar ve ailelerinin yaşadıkları anlatılmaktadır. Çalışma, nitel durum deseni çalışmasıdır. Bu araştırmada, Afyonkarahisar İlinde görev yapan 14 özel eğitim öğretmeni ve 21 aile ile görüşülmüştür. Bu araştırmada yaşanan salgın sürecinde uzaktan eğitim alan otizmlili çocukların akademik ve sosyal beceri başarıları noktasında ders öğretmenleri ve velilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Bu araştırmadan, salgın döneminde uzaktan eğitim alan özel gereksinimli öğrencilerin süreçten olumsuz etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

İlkokul Birinci Sınıf Kaynaştırma Öğrencisi Otizmlı Bir Çocuğun Sınıf Ortamına Uyum Sürecinin İncelenmesini araştıran çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, araştırmanın katılımcısı, veri toplama araç ve teknikleri, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesi başlıkları üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bir sınıf öğretmeni olarak, sınıfta tipik gelişim gösteren 35 öğrencinin içerisinde bir öğrencim otizm spektrum bozukluğu farklılığına sahiptir. Bu çocuğun ve ailesinin yaşamış olduğu sıkıntılarla birlikte bir sınıf öğretmeni olarak benimde yaşadığım sıkıntılar olmuştur. İlkokul birinci sınıfta kaynaştırma öğrencisi olan otizmlı çocuğun, sınıfa akademik ve sosyal olarak uyumu sürecinde derslerde kullandığım farklı materyaller, yöntem ve tekniklerin, benimle aynı durumda olan meslektaşlarıma fikir olması amacıyla böyle bir araştırma yapmak istedim. Alanyazındaki araştırmaları incelediğimde, sınıfta otizmlı kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenlerin yaptığı çalışmaların yeterli olmamasından dolayı, bu çalışmada yaptığım etkinlik ve materyalleri uygulamalı olarak gösterdim. Bu çalışmayı yaparken, aklımda tek bir soru vardı; “Bu çocuğun akademik, sosyal, psikolojik gelişimi ve sınıfta tipik gelişim gösteren diğer çocuklarla kaynaşabilmesi için daha farklı ne yapabilirim?” .

Bu çalışmada ilkokul birinci sınıfta kaynaştırma eğitimi gören otizmlı bir çocuğun sınıf ortamına uyum sürecini inceleyebilmek amacıyla, araştırmacının sınıf içinde yapmış olduğu etkinliklerin, sınıftaki tipik gelişim gösteren çocuklarla birlikte otizmlı öğrenciye nasıl yansıdığını belirleyebilmek amaçlanmaktadır. Bu nedendir ki, araştırma nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması deseni ile gerçekleştirilmiştir. Eylem araştırması, sosyal alanda herhangi bir değişim ve bununla birlikte bir gelişim oluşturmak amacıyla elde edilen bilgilerin sistemli bir şekilde toplanması olarak tanımlanmıştır (Bogdan ve Biklen, 2004). Eğitim alanında yapılan bir eylem araştırması özellikle öğretmen, öğrenci, sınıf ve okul odaklı yapılmaktadır (Gürgür, 2012). Eylem araştırmasının, geliştirilmesi veya incelenmesi istenen süreçle doğrudan ilgili olan kişiler için uygunluğunu ve bu nedenle çalıştığı konunun kendi uzmanlık alanı olan her kişi, mesleki olarak karşısına çıkan her sorun ya da yapılan bu işin niteliğini araştırarak daha ileriye taşınması için, eylem çalışması yapabileceğini dile

getirmişlerdir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020). Yapılan bu çalışmada eylem araştırması deseninin tercih edilmesinde, araştırma için gerekli etkinliklerin uygulanması sırasında oluşan olumsuzlukların belirlenmesi, araştırmacının gördüğü olumsuzluklara anında çözüm üretmesi gibi, çözümleri aynı şekilde uygulayabilmesi ve araştırmacının sürecin birebir içerisinde bulunarak daha da uzmanlaşması konuları gereklilik göstermiştir.

Yıldırım ve Şimşek (2013), eylem araştırmaları uygulanırken, bu araştırmayı uygulayan kişinin herhangi bir olumsuzluğa karşı hemen müdahale etmesinin, bu araştırma türünü kolaylaştıran bir desen olduğunu ifade etmişlerdir. Eylem araştırması yapılacak araştırmalar arasında, bir sınıftaki belirli öğrencilerin okuma yeteneklerini geliştirmek, okul kütüphanesi ve laboratuvar kullanımını artırmak ya da belirli bir sınıftaki özel eğitim öğrencilerine ya da kaynaştırma öğrencilerine daha iyi olanaklar sağlamanın yollarını belirlemek gibi örnekler vardır. Dolayısıyla, bu çalışmayı araştırmacı kendi sınıfında yapmıştır. Eylem araştırmasında, çalışmanın sonuçlarından etkilenebileceklerin yanı sıra hakkında veri toplanan deneklerin, bir okulda çalışan öğretmen veya araştırmacının, bizzat konunun içerisinde olmaları önemlidir (Büyüköztürk vd., 2020).

McMillan (2004)' e göre, eylem araştırması okulda veya sınıfta herhangi bir soruna çözüm üretmek, uygulanan etkinlik ve çalışmaların kalitesini artırmak, onları geliştirmek için yapılmaktadır. Mills (2011)' e göre ise, eylem araştırması özellikle eğitimcilerin uyguladıkları, sınıflarında yürütülen etkinlik ve faaliyetlerin nasıl yürütüldüğü, öğrencilerin hangi konuyu nasıl ve ne kadar iyi öğrenmiş olduklarıyla ilgili verilerin toplandığı daha sonrasında ise uygulanan bu etkinlik ve faaliyetlerin geliştirilmesi yönündeki uygulamaların hepsini kapsayan araştırma çeşididir.

Kuzu (2009) eylem araştırmalarının, akademisyenler veya araştırmayı yapan öğretmenler tarafından kullanılan ve eğitimin değişik dallarında sistematik ve bilimsel olarak bilgiyi toplama, uygulanan etkinlik ve faaliyetleri geliştirme amacıyla oluşturulan bir desen olduğundan bahsetmektedir. Eylem araştırması, eğitimcilerin düzenli ve disiplinli bir araştırma sonucu yaptıkları etkinlik ve faaliyetlerine kaynak olan bir araştırma desendir. Öğretmenlere durmadan araştırmaları ve böylelikle kendilerini geliştirme fırsatı sunmaktadır.

Saban ve Ersoy (2019)' a göre eylem araştırmasının asıl amacının yapılan araştırma sonunda elindekini değiştirmenin yanında geliştirmenin daha da ön planda olduğu,

araştırmacının kendi uygulamalarının yer aldığı, verilerin sistemli ve düzenli bir şekilde toplanarak, sorgulamaların yansıtıcı olarak yapılıp, eldeki verilere dayanarak yeni etkinlik ve faaliyetlerin düzenlendiği, uygulamaların yenilenebildiği bir araştırma türü olarak açıklanmaktadır. Sınıf ortamında rastgele olarak gerçekleştirilen bir etkinlik veya faaliyet, eylem olarak nitelendirilemez. Yapılan uygulamanın eylem olarak nitelendirilebilmesi için sistemli ve işbirliği içerisinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Araştırmada elde edilen bulgular neticesinde araştırmanın seyri değişebilmektedir. Amaç bu araştırma türlerinde herhangi bir şeyi genellemek değildir. Eylem araştırmalarında etkinlik ve faaliyetleri, yani uygulamaları değiştirmek, geliştirmek, kısacası bir üst seviyeye taşıyabilmek esastır. Eylem araştırması sistematik ve döngüsel ilerlemelidir.

Eylem araştırmasının klasik, işbirlikçi, katılımcı, politik, bireysel ve grup (sınıf) olmak üzere türlerinin olduğu belirtilmektedir. Sınıf eylem araştırması, öğretmenlerin sınıflarında kendi etkinlik ve faaliyetlerini, uygulamalarını ilerletmek, daha üst seviyelere taşımak amacıyla geliştirilen bir araştırmadır. Öğretmenler için araştırmalarında öğrencileri ile toplanan bilgilere, verilere dayalı yapılan yorumlar önemlidir. Bu çalışma, eylem araştırmasının bahsedilen türlerinden sınıf (grup) eylem araştırması olarak değerlendirilmektedir (Bruns, 2007; Chandler ve Torbert, 2003; Hendricks, 2013).

Bu çalışmada, kendi sınıfında tipik gelişim gösteren öğrencileri arasında kaynaştırma eğitimi gören otizmlili öğrencisinin sınıf ortamına uyum sürecinin değerlendirilmesinde, araştırmanın amacına uygun olarak, otizmlili çocuğun gelişim göstermesi için MEB İlköğretim Resmi Programında yer alan her derse yönelik çeşitli etkinlik ve faaliyetler, farklı materyaller tasarlanarak araştırmacı öğretmen tarafından uygulanmıştır. Sınıf öğretmeni, okulların Avrupa'daki görünürlüğünü artıran bir platformda eTwinning projeleri yapmıştır. Türkiye'nin kuruculuğunu üstlendiği yerli ve yabancı öğretmen ortaklarla gerçekleştirdiği projelerde çok sayıda Ulusal ve Avrupa Kalite Etiketleri almıştır. Kaynaştırma öğrencisi olan otizmlili çocuk ve tipik gelişim gösteren öğrencilerin yerli ve yabancı birçok öğrenci akranıyla tanışmaları sağlanmış, aynı anda seviyelerine uygun olarak seçilen aynı etkinliği yapmaları sağlanmıştır. Uygulamalar, uygulama esnasında kayıt altına alınmış, öğrenciye uygulanan bireysel çalışmalarla desteklenmiştir. Bu nedenle yapılan bu araştırma, sınıf eylem araştırması türünde nitel veri toplama araçlarından katılımlı gözlem kullanılarak yürütülmüştür. Veri toplama aşamasında kaynaştırma öğrencisi olan otizmlili çocuğun etkinlikler karşısındaki tepkisi, etkinliklerin kendisinde yarattığı olumlu- olumsuz tepkiler, kazanımların ne kadarına

ulaşılabilirdiği ve bu süreçte ailenin tepkisi, öğrencinin ailesinin yardımı olmadan ne kadarını kendi başına gerçekleştirebildiği konularında oluşturulan öğretmen günlüğü kullanılmıştır. Araştırma, araştırmacının 18 yıllık öğretmenlik hayatında ilk kez karşılaştığı otizmlili bir öğrenci üzerinde olduğu için O'nun sınıfa kaynaştırılması son derece önemli ve özenli olmalıdır. Bu nedenle araştırmacı sınıf öğretmeni tarafından, otizmlili çocuğun seviyesine uygun olarak geliştirilen etkinlik ve faaliyetler derslerde uygulanmıştır. Kaynaştırma öğrencisi olan otizmlili çocuğun etkinlikler karşısında geliştirdiği tutum ve davranışlar, çalışma için toplanan veriler arasında yer almıştır.

3.2. Araştırmanın Katılımcısı

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması deseni kullanılmıştır. Bu çalışmada araştırmacı, planladığı etkinlik ve faaliyetler yoluyla hem araştırmacı, hem de öğretmen olarak çalışmasını yürüterek, tipik gelişim gösteren öğrenciler içerisinde kaynaştırma eğitimi gören otizmlili öğrencinin birinci sınıfa uyum sürecini gözlemlemiştir. Araştırmanın katılımcısı, %40 Atipik Otizm teşhisi konan bir kaynaştırma öğrencisidir. Kendisinden iki yaş küçük bir erkek kardeşi vardır. Anne, baba ve kardeşi ile aynı evde yaşamaktadır. Anneanne, teyze ve dayısı en sık gördüğü akrabalarıdır. Otizmlili çocuk, annenin herhangi bir işi olduğunda sadece bu akrabalarıyla yalnız birkaç saat kalabilmektedir. Gece annesi olmadan hiç yalnız bırakılmamıştır. Kardeşi ile paylaştığı bir odası bulunmaktadır. Kardeşi sanki O'nun abisi gibi davranmakta, otizmlili abisinin bu farklılığını kabul ederek, yaşının üzerinde bir olgunluk göstermektedir. Ağabeyine çok yardımcı olmaktadır. Otizmlili öğrenci, sınıftaki tipik gelişim gösteren akranlarından bir yaş daha büyüktür. Özel durumundan dolayı, aile otizmlili çocuğu bir yıl okula geç başlatmayı tercih etmiştir. Otizmlili öğrenci, birinci sınıfa başlamadan önce üç yaşından itibaren özel eğitime devam etmiştir. İki yıl okul öncesi eğitimi almıştır. İlkokul birinci sınıfa geldiğinde kendi başına kişisel bakımını yapabilmektedir. Ayakkabısının bağının çözülmüş olduğunu geç fark etmek de; fakat fark ettiğinde kendisi bağlayabilmektedir. Sınıfa ilk geldiğinde çok fazla takıntılı ve ekolali hareketler yapmıştır. Sınıfın kalabalık olmasından çok rahatsızlık duymuştur. Arkadaşlarını kırıcı hiçbir davranışta bulunmamış, kötü bir söz söylememiştir. Okula geldiği ilk zamanlarda annesine çok daha bağlı davranışlar sergilemiştir. Söylenen bir şeyi bir defada anlamamaktadır. Yapmasını istediğimiz bir şeyi komut gibi söylenince ve birkaç kez tekrar edilince anlamaktadır. Her an annesini sınıfta ve yanında istemiştir. Müziğe ve resim yapmaya karşı son derece ilgilidir. Hafta da iki saat olmak üzere piyano dersi almaktadır.

İlkokul birinci sınıfta yer alan derslerdeki kazanımlara yönelik etkinlik ve faaliyetler planlanmıştır. Kaynaştırma öğrencisi olan otizmlı çocuğun sınıfa uyum sürecini hızlandırmak, hem de bu sürece daha da olumlu katkılar sağlamak amacıyla uygun ortamda birbirinden farklı etkinlikler uygulanmıştır. Etkinlik ve faaliyetlerin uygulanması süresince araştırmacı-öğretmen bazen birebir bu uygulamalara katılmış, bazen de teneffüslerde dahi hem kaynaştırma eğitimi alan otizmlı öğrencisi, hem de diğer tipik gelişim gösteren öğrencileri ile zaman geçirmiş ve tek tek öğrencilerini gözlemlemiştir. Kaynaştırma eğitimi alan otizmlı çocuğun ailesi ile olan işbirliği de bu çalışmada, büyük bir önem arz ettiğinden, anne ile de hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile uygulanan bu faaliyetler ve ilerlemekte olan bu süreç hakkında annenin de görüşleri alınmıştır. Yapılan bu çalışmanın inanılır, doğruluğu kabul edilebilir, tutarlı olabilmesi için etkinlik ve uygulamalar sırasında, kaynaştırma öğrencisi otizmlı çocuk ile birlikte tipik gelişim gösteren diğer çocukların tepkileri, etkinliği nasıl yaptıkları ile ilgili fotoğraflar çalışmada açık ve net olarak paylaşılmıştır. Sınıf içi veya sınıf dışındaki etkinlikleri, o etkinliği yaparken öğrencilerin duygu ve düşünceleri araştırmacı öğretmen tarafından anında not edilmiş ve bu günlükler bulgular kısmında paylaşılmıştır. Kaynaştırma öğrencisi otizmlı çocuğun annesinin, kendisiyle yapılan görüşme soruları ışığında, birlikte yapılan çalışmalardan sonraki geri dönüşlerine yer verilmiştir. Böylelikle önlemler detaylı olarak ifade edilmiştir.

Bu araştırmanın katılımcısı, Konya İlinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir ilkokulda, kaynaştırma eğitimi gören otizmlı bir çocuktur. Araştırmacı- uygulayıcı sınıf öğretmeni olduğundan bu çalışma için kendi sınıfını seçmiştir. Bu çalışma için araştırmacı kendi sınıfındaki kaynaştırma öğrencisi olan otizmlı çocuk ile sınıftaki diğer tipik gelişim gösteren öğrencilerle kaynaşıp, sınıfa uyum sürecinin incelenmek istenmesi nedeniyle yapılan bu nitel araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2013); “amaçlı örneklemenin zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak verdiğini, bu anlamda amaçlı örnekleme yöntemlerinin pek çok durumda, olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olacağını” belirtmişlerdir. Amaçlı örnekleme, kolaylıkla ulaşma şansı vererek çalışmaya hız ve pratiklik kazandırabilmektedir. Araştırmanın katılımcısı, araştırmacının bizzat kendisi tarafından belirlendiği için amaçlı olarak seçilmiştir. “Amaçlı örneklemede öğeler, örnek için çalışma evreninden rastgele değil, belli özelliklerden dolayı ve/veya araştırmacının kararı/sağduyusuna göre seçilirler. Amaçlı örnekleme, örneğin seçileceği evren hakkında araştırmacının bilgiye, tecrübeye sahip olmasını gerektirir ve öyle olduğunu öngörür” (Böke,

2014). Araştırma yapılan sınıfta 35 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerden biri kaynaştırma öğrencisi olan otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan öğrencidir. Sınıftaki öğrenciler, 7 veya 8 yaşındadır. Pandemi sürecinden dolayı okula geç gönderilen çocuklarda mevcuttur. Sınıfın kalabalık ve öğrencilerin yaşlarının küçük olması uygulamaların yapılması sırasında çeşitli sorunlara sebebiyet vermiştir. Bu durumda, kaynaştırma eğitimi gören otizmlı çocuğun annesinin, bazen sınıfta çocuğun yanında kalmasına izin verilmiştir. Bazen otizmlı çocuğun aniden, gürültülü sesler çıkarmasıyla, sınıftaki sesin en aza indirilmesi gerekliliğinden dolayı, bazen de yapılan etkinliklerden olumlu olarak geri dönüt almak için ve en çokta okuma yazma sürecinde, çocuğun annesinden çalışmaya gereken destek sağlanmıştır.

3.3 Eylem Planının Geliştirilmesi ve Araştırma Süreci

3.3.1 Eylem Araştırmasının Süreci ve Önemi

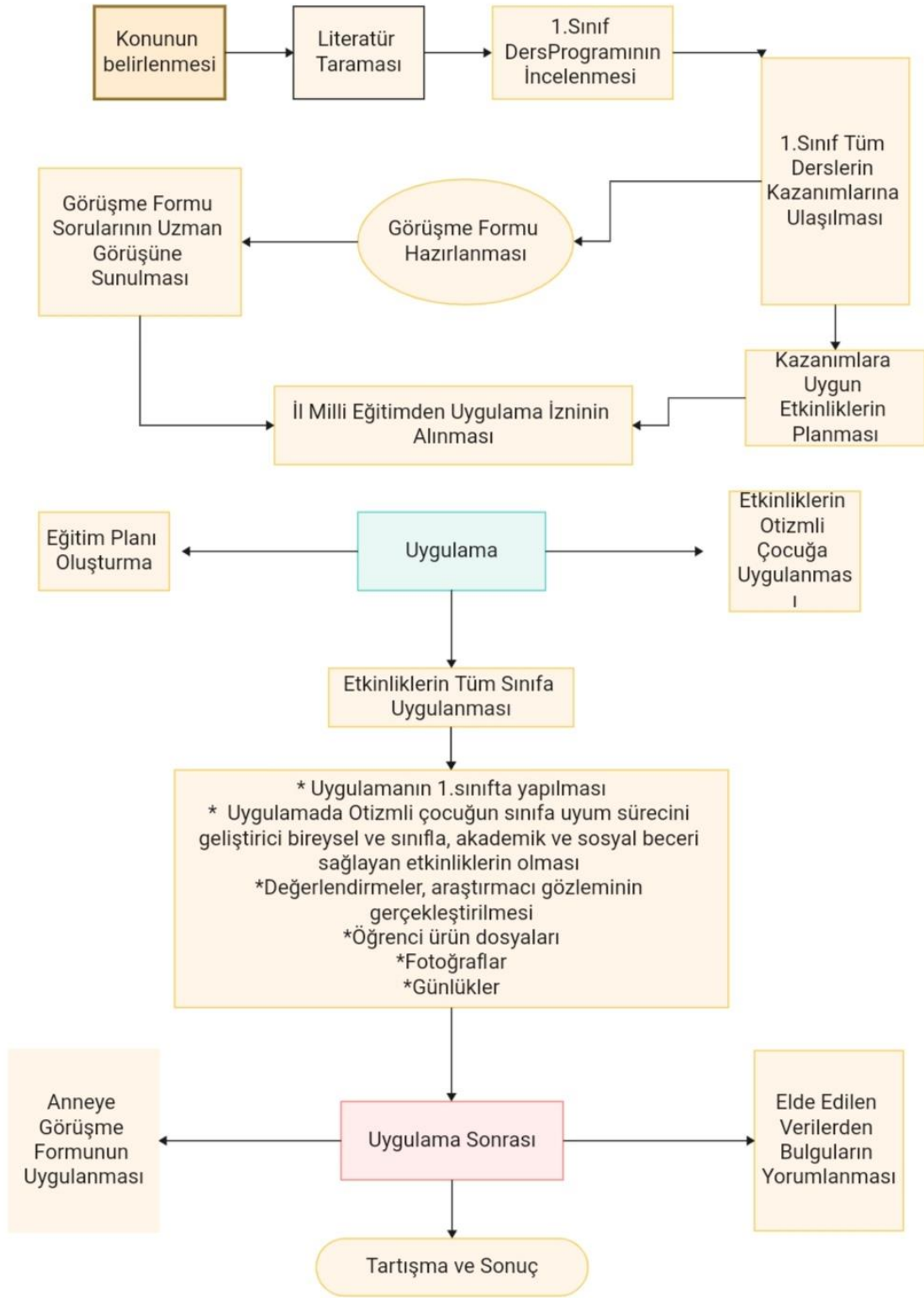
Kuzu (2009), eylem araştırmasının en önemli amaçlarından birinin, eğitimde ortaya çıkan gerçekleri anlayıp değişimini destekleyerek gelişimini sağlamak olduğunu belirtmektedir. Eylem araştırması, uygulanan eğitim ve öğretimde ortaya çıkan sorunlara farklı perspektiften bakmayı sağlamaktadır. Eylem araştırmasının eğitimdeki yeri çok önemli olduğu gibi devamlı bir süreci de ifade etmektedir. Eylem araştırması, öğretmenlerin sınıflarında gerçekleşen konularla ilgili veri toplamalarını sağlamaktadır (Shanks, Miller ve Rosendale, 2012).

3.3.2 Eylem Planı Geliştirme

Mills (2011), genellikle bir eylem, araştırması planının dört aşamadan oluştuğunu ve sözü edilen aşamaları;

- a) problemi belirleme,
- b) veri toplama,
- c) veri analizi ve yorumlanması,
- d) bir eylem araştırması geliştirme, olarak ifade etmektedir.

Araştırma sürecinin genel ifadesinin; araştırmanın planlanması, problemin belirlenmesi, literatür taraması, aile görüşme formunun düzenlenmesi, gerekli izin alınması, verilerin toplanması ve analiz edilmesi, yorumlar bölümleridir. Yıldırım ve Şimşek (2018), araştırmada eylem planı geliştirme aşamasının, toplanan verilerin analizi ve yorumu ile ilişkili olduğunu söylemiştir. Buna göre araştırmanın döngüsel süreci Şekil 1.1’de özetlenmektedir;

Şekil 1.1 Araştırmanın Döngüsel Süreci

3.3.2.1 Problemin Tespiti

Araştırmacı 2005 yılından itibaren sınıf öğretmenliği yapmaktadır. Bu süre zarfında 1.sınıftan 4.sınıfa kadar her sınıfı okutmakla birlikte, 18 yıllık öğretmenlik hayatında 9.kez 1.sınıf okutmaktadır. Sınıf 35 öğrencinin bulunduğu kalabalık bir sınıftır. Sınıfında tipik gelişim gösteren öğrencileri arasında kaynaştırma eğitimi gören otizmlili bir öğrencisi bulunmaktadır. Araştırmacı öğretmen, tipik gelişim gösteren 34 öğrencinin içerisinde otizmlili öğrencisinin takıntılı davranışları ve ekolali hareketleri yaptığını, bununla birlikte iletişim problemleri yaşadığını gözlemlemiştir. Sınıf düzeyinin de çok küçük olması sebebiyle okuma yazma sürecini yaşarken otizmlili çocuğun dikkatini derse ve sınıfa vermesinin hayli zor olduğu görülmüştür. Araştırmacı ve aynı zamanda sınıf öğretmeni, Otizmlili öğrencisinin akademik gelişimini destekleyip, sosyal olarak da sınıfa uyum sürecini sağlamak için 18 yıllık öğretmenlik deneyimi ve hayal gücünü kullanarak oluşturduğu etkinlik ve faaliyetleri uygulamış, materyaller hazırlamıştır. Uygulanan etkinlik ve faaliyetler ile hazırlanan materyaller özellikle otizmlili çocuğun bireysel farklılıkları ve hazırbulunuşluk düzeyi dikkate alınarak hazırlanmıştır. Araştırmacı, çalışma öncesi ilkökul birinci sınıf kaynaştırma öğrencisi otizmlili çocuğun akademik ve sosyal becerilerini artırarak sınıfa uyum sürecini olumlu yönde nasıl desteklemesi gerektiği ile ilgili literatür araştırması yaptığında, literatürde bununla ilgili çalışmaların yetersiz olduğunu görmüştür. Bunun üzerine araştırmacı, her ders kazanımına ilişkin sınıfta yapılan etkinliklerin uygulanışlarının görselleri, öğretmen ve aile yorumları ve öğretmen günlükleri ile paylaşılan bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağını ve diğer meslektaşlarının örnek alacağı bir çalışma olacağını düşünmüştür.

3.3.2.2 Literatür Taraması

Johnson (2014), “literatür taramasının amacının kuramsal bir bağlam içinde konunun belirlenerek araştırma, kuram ve sınıf uygulamaları arasında bağlantıların kurulmasının” olduğunu belirtmiştir. Literatür taramasıyla yapılan araştırma daha etkin ve verimli olmuştur. Yapılan bu çalışma, literatür taranıp başka araştırmalarla desteklenmiştir.

3.3.2.3 İzin Alma

“Araştırmacılar, kişilerden ve araştırma yapılan yerlerden izin alırlar. Bu iznin, çoğu zaman çok sayıda kişiden ve kuruluştaki kademelerden, bölgedeki sorumlu kişilerden, veri

toplancak insanlardan (bu kişilerin temsilci olabilecek ailelerinden), kampüs merkezli Bilimsel Etik Kurulundan (BEK) alınması gerekmektedir” (Cresswell ve Plano Clark, 2015). Bu araştırmada yapılan alışmalar Millî Eğitim Bakanlığına bağlı bir ilkokul birinci sınıfta öğrenim gören kaynaştırma öğrencisi otizimli bir çocuğu ve ayrıca görüşme yapılan çocuğun annesini ilgilendiren bir çalışma ve okul olması sebebiyle araştırma/uygulama yapmak için Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli uygulama izni alınmıştır. Alınan izin belgesi Ek A’da sunulmaktadır. Uygulama izni ve dosyasının bir örneği Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü’nde bulunmaktadır.

3.3.2.4 Etkinliklerin Tasarlanması ve Materyal Geliştirme

Uygulamaların gerçekleştirilebilmesi için İlkokul 1.sınıftaki tüm derslerin (Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi, Beden Eğitimi ve Oyun, Görsel Sanatlar, Müzik ve Serbest Etkinlikler) kazanımları incelenmiştir. Kaynaştırma öğrencisi otizimli çocuğun sınıfa uyum sürecini pozitif anlamda hızlandıracak etkinlik ve faaliyetler düzenlenmiştir. Derslerdeki kazanımlara uygun etkinlik ve etkinliklere uygun materyaller tasarlanmış, etkinlikler oluşturulurken araştırmacının 18 yıllık deneyim ve hayal gücü dâhilinde düzenlenmiştir. Materyal ve uygulanan etkinliklerin bir çoğu araştırmacıya özgüdür. Etkinliklerin uygulanması esnasında tüm sınıfla birlikte, otizimli çocuğun etkinliği yaparken ki gösterdiği performans ve hem araştırmacı öğretmenin hem de otizimli çocuğun yapılan etkinlik ile ilgili duygu ve düşünceleri günlüklerde ayrıntılı olarak paylaşılmıştır.

3.4 Uygulama

Araştırmanın uygulama aşamasına ilk olarak kaynaştırma öğrencisi otizimli çocuğun sınıfa ve öğretmenine alışması için tanışma etkinlikleri ve oyunlarıyla başlanmıştır. Otizimli ocuğun birinci sınıfta olmasından dolayı yapılan etkinlikler ilk etapta yoğun olarak okuma yazma süreci ile ilgilidir. Uygulamada ilk ders sınıf içerisinde etkinliklerin uygulanmasına ayrılmıştır. Etkinlikten hemen sonrasında derste etkinliğe paralel olarak geliştirilip uygulanan çalışma kâğıtları öğrencilere dağıtılarak etkinliğin hem eğlenilip bunu yanında hem de pekiştirilmesi hedeflenmiştir. Etkinlik sonrasında öğrencilerden elde edilen çalışma kâğıtları panoda sergilendikten sonra öğrencilerin ürün dosyalarında biriktirilmiştir. Öğrencilerin her etkinlikte yaptıkları fotoğraflanarak bulgular kısmında ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

3.5. Verilerin Toplanması, Analiz Edilmesi ve İnandırıcılığının Sağlanması

Kuzu (2009)' a göre; eylem araştırmasının yapılmasındaki en önemli amaç, eğitim ve öğretim sürecinde gösterilen performansın belirlenerek, bunun çok daha ileriye taşınmasını sağlayabilmesidir. Yani uygulanan etkinlik ve faaliyetlerin değiştirilerek daha da gelişmiş versiyonunu oluşturabilmek amaçlanmaktadır. Bu araştırma türü, araştırılan çalışma ile içinde bulunulan duruma veya sürece çok farklı bir perspektiften bakmayı hedeflemektedir. Yenilik, girişimcilik, değişme ve gelişme anlamlarında, eğitim- öğretimdeki kalitenin artması noktasında son derece önemli bir araştırma türüdür. Bu araştırma türü, devamlılığı olan, sürekli devamlılık gösteren bir süreçtir. Özellikle, araştırmacının kendisi araştırma yapacağı sınıfın öğretmeni olmasından dolayı, güncel olabilecek sorunların araştırılıp çözüme kavuşturulması, mevcut halin değiştirilerek geliştirilmesi için verilerin toplanmasını ve analiz edilmesini sağlamaktadır (Shanks, Miller ve Rosendale, 2012).

Araştırmanın konusu, amacı, önemi belirlenip gerekli izinler alındıktan sonra, elde edilen bulguların inandırıcılığının artırılması için birden çok veri toplama aracı ile araştırma titizlikle yürütülmüştür. Nitel araştırma türlerinden eylem araştırması deseninde tasarlanan bu araştırmada kullanılan veri toplama araçları şöyledir:

- Araştırmacının sınıfındaki kaynaştırma eğitimi gören otizmli öğrenci,
- Araştırmacının sınıfındaki otizmli çocuğun velisinin (annesinin) görüşleri,
- Araştırma süreci içerisindeki araştırmacı- öğretmen tarafından sınıf içinde yapılan etkinlik, faaliyet ve uygulamalar,
- Fotoğraflar
- Günlükler

Nitel araştırmalarda, veriler; gözlem, doküman toplama, görsel olarak nitelendirdiğimiz materyaller olarak gruplandırılmaktadır (Creswell, 2014). Bu çalışma üzerinde toplanan veriler, katılımlı gözlem, görüşme, araştırmacıya ait notlar ve günlükler, öğrenci ürün dosyası ile toplanmıştır. Sönmez ve Alacapınar (2013), araştırmacının, araştırma yapacağı kişilerin toplumun içinde bulunması, toplumun içine katılarak toplumla bir bütün olması, araştırmayı yapmaya bundan sonra başlamasının bu çalışmada kullanılacak olan veri toplama araçlarından en önemlisi olduğunu belirtmişlerdir. Eylem araştırmalarının, etkili ve uygulanabilir bir şekilde işe koşulabileceğini, araştırmacının incelediği konuyu derinlemesine inceleyerek bilginin, duygunun, beceri ve düşüncelerin olduğu gibi toplanabileceğini ifade etmişlerdir.

3.6. Araştırmacının Rolü

Bu çalışmada, araştırmacı olan öğretmen, çalışmayı kendi sınıfında araştırmacı-katılımcı-öğretmen olarak sürdürmektedir. Çalışmada, ilkokul birinci sınıfta kaynaştırma eğitimi gören otizmlı çocuğun sınıfına uyum sürecinin araştırılmasında tamamen gerçeği yansıtan, nesnel ve çalışmada ilk kaynaktan bilgiye ulaşmak hedeflenmiştir. Araştırmayı yapan, çalışmaya katılan kişinin hem araştırmacı hem de öğretmenliği nedeniyle okul içerisinde de yapması gereken görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu sorumluluklarını aksatmadan, öğretmenlik mesleğini ifa etmiştir.

Samaras, Hicks ve Berger'in (2004) belirttiği üzere, veri toplamada kullandığı araştırmacı-katılımcı öğretmenin öğretmenlik mesleğinde yaşadıkları, özellikle bu araştırmayı yaparken, otizmlı öğrenci ile sınıftaki diğer tipik gelişim gösteren çocuklar arasındaki uyum sürecinin incelenmesi ile birlikte, araştırmacının mesleki olarak değişip gelişmesini sağlayarak, bu deneyimlerin desteklenerek, öğretmenlik hayatında çok farklı bir öykü oluşmasına katkıda bulunmuştur.

Nitel araştırmalarda sık olarak tercih edilen veri toplama tekniklerinden birisi görüşmedir. Görüşme yöntemi, araştırmanın içeriğini oluşturan katılımcıların incelenen araştırma hakkındaki duygu ve düşüncelerini o anda anlayıp, hemen müdahale de bulunma açısından büyük bir öneme sahiptir (Yıldırım ve şimşek, 2016). Araştırmalarda kullanılan bu görüşme tekniğinin üç temel amacı bulunmaktadır. Bunlar; yapılan araştırmada işbirliği içerisinde olmak, özgüven sahibi olmak ve kendine güveni artırarak, araştırmayı başarı ile nihai sona kavuşturabilmek için veri toplamaktır. Görüşme yapmak, kişinin, yapılan araştırmanın unsurlarını belirlerken, duygu ve düşüncelerinin ne olduğu, araştırılan konunun kendisine hissettirdikleri konusunda bilgi verir (Karasar, 1999). Görüşme, evremizdeki bireylerin duygu ve düşüncelerinin ne olduğu ve dünya görüşleri, hayat felsefeleri hakkında fikir sahibi olmamızı sağlayan bir tekniktir (Merriam, 2013). Görüşme yönteminin her yöntemde olduğu gibi bazı avantaj ve dezavantajları mevcuttur. Bu yöntem katılımcılarla araştırmacı arasında önemli bir bağ oluşturup, sürdürölen işbirliği sayesinde doğru veriler elde edilmesini sağlaması yönünden son derece avantajlı bir yöntem gibi düşünölrken, katılımcılardan alınan görüşlerin değerlendirilip veri analizine dönüşmesi süreci zaman alması noktası ise dezavantajlı görölen tarafıdır (Büyüköztürk vd., 2020).

Bu çalışmada, kaynaştırma öğrencisi olan otizmlı çocuğun, annesi ile görüşme soruları hazırlanarak yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Bu teknik, çalışma grubunda yer alan katılımcılardan araştırma ile ilgili uygulanan görüşme soruları ile duygu, düşünce ve izlenimlerin de yer aldığı, araştırma konusu ile ilgili en derin bilgilerin yer aldığı bir veri toplama aracıdır. Yarı yapılandırılmış görüşme ile, araştırmacı konu ile ilgili çalışmasına uygun derin bir veri kriterine sahip olmak için, uzman görüşü olarak hazırlanmış olduğu görüşme sorularını katılımcı veya katılımcılara yöneltilmektedir. Araştırmacı önceden hazırlanmış olduğu soruları, konuşmanın akışına uygun olarak detaylandırıp, alt problemler şeklinde çeşitlendirebilir veya konuşmacıya sorduğu soruyu daha da detay verip, derine inerek cevaplamasını isteyebilir. Yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi diğer yöntemlere göre daha esnek bir yöntemdir (Ekiz, 2020).

Araştırmaya ait veriler, araştırmacı ile birlikte araştırma konusunda uzman kişilerce geliştirilmiştir. Araştırmanın amacı; ilkökul birinci sınıfta kaynaştırma eğitimi gören otizmlı çocuğun sınıfına uyum sürecinin incelenmesi olsa da, hedefimizde bu çocuğumuzun sıkıntılarına, zorluklarına her daim şahitlik eden diğer önemli unsur, çocuğun ailesidir. Onların yaşadıkları ve karşılaşmak istemedikleri her şeyin bilinerek bu araştırma ışığında bu tür öğrenci ve ailelerine örnek olabilmek bir diğer hedefimizdir. Bu çalışmadan, öncelikle otizmlı öğrenci bu durumu anlayacak yetiye sahip olamadığı için, araştırmanın ne için ve nasıl yapılacağı öğrencinin ailesine ayrıntılı olarak anlatılmış ve aileden gerekli izinler alınmış olup, araştırmadaki her bir detay gönüllülük esasına dayanmaktadır. Kaynaştırma eğitimi gören otizmlı çocuğun ailesiyle hazırlanan beş açık uçlu sorudan oluşan görüşme formunun doldurulması yaklaşık olarak iki saat sürmüştür. Katılımcı olarak araştırmada yer alan aile, kendileri ve özellikle otizmlı çocuğun uygun olduğu bir zamanda görüşme yapılmıştır. Araştırmacı tarafından katılımcıyla yapılan görüşmeler, görüşme formuna yazılı olarak işlenmiştir. Ailenin doldurduğu formdaki soruların cevapları, elde edilen bulgular ışığında tek tek belirtilmiştir.

Veli görüşme formundaki açık uçlu sorular şunlardır:

1. İlkokulların sınıf mevcudu ve fiziksel şartlarının kaynaştırma eğitimi gören otizmlı çocuğumuzun durumuna uygunluğu konusunda ne düşünüyorsunuz ?
2. İlkokullarda kaynaştırma eğitimi gören otizmlı çocuk için uygulanan öğretim programı konusunda ne düşünüyorsunuz?

3. Kaynaştırma eğitimi gören çocuğunuzun sınıfının velilerinin, çocuklarının otizmlili bir çocuğun sınıfta olması noktasındaki görüşleri hakkında ne düşünüyorsunuz? Bu görüşlerinizin, çocuğunuzun eğitimine katkıları konusunda düşünceleriniz nedir?
4. Çocuğunuzun eğitiminde kullanılan araç gereç ve yardımcı materyallere ilişkin düşünceleriniz nelerdir?
5. Akranlarına benzer gelişim gösteren diğer öğrencilerle, sizin çocuğunuzun aynı sınıfta öğrenim görmelerinin getirdiği avantaj ve dezavantajlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Yapılan bu araştırmada, verilerin toplanması ve analizinin nasıl olduğu; toplanılan bu verilerin incelenerek, bulguların düzenlenip ortaya çıkarıldıktan sonra birbiriyle ilişkilendirilmesi olarak anlatılmaktadır (Altricherter, Porsh ve Somekh, 1993; Johnson, 2012; Mills, 2011). Verilerin analiz edilme sürecinde yapılanlar, tamamen araştırmanın güvenilirliğini ispatlama ve bir sonraki süreçte gerçekleşecek eylemleri planlama gayesi ile yapılmaktadır (Mertler, 2014; Mills, 2011). Çalışma için toplanan veriler, içerik analizi ile ifade edilmiştir. İçerik analizi, toplanan verilerin bir kod sistemiyle belirtilmesi, toplanan verilerle oluşturulan temaların belirlenmesi ve bunların birlikte düzenli hale getirilmesi, bulguların tanımlanarak yorumlanması şeklinde dört önemli süreçten geçmektedir. İçerik analizi, toplanan verileri araştırmada kullanılacak açıklık ve sadeliğe kavuşturacak noktalara ulaştırmaktadır. (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Toplanan veriler anlaşılır bir şekilde ifade edilip düzenlenerek, aynı başlıklar altında bir araya getirilmiştir.

Araştırmada, haftalık ders saatlerine göre uygulanan resmi program dahilindeki her derse yönelik olarak tipik gelişim gösteren öğrencilerin bulunduğu sınıftaki otizmlili kaynaştırma öğrencisinin dersi anlaması ve sınıfa uyum göstermesi sürecinde öğretmenin deneyimleri ve hayal gücünün, yaratıcılığının kullanıldığı bir çok etkinliğe yer verilerek, çocuğun kazandığı verim yansıtılmaya çalışılmıştır. Yapılan sınıf içi ve sınıf dışı etkinlik ve uygulamalar sonucunda hem sınıftaki tipik gelişim gösteren hem de kaynaştırma öğrencisi olan otizmlili çocuğun etkinlikler karşısındaki davranışları ve derse olan tutumları araştırmacı sınıf öğretmeni tarafından gözlemlenmiştir. Öğrencilere araştırma boyunca uygulanan her etkinlik sonucundaki eleştirilere yer verilip, geri dönüt sağlanmıştır. Ek olarak, eylem araştırmalarında sıklıkla kullanılan veri toplama araçlarından sınıf dokümanları, etkinlik sürecinde tutulmuş olan notlar, etkinlikler esnasında öğrencilerin ve özellikle otizmlili öğrencinin fotoğrafları, yazılan günlükler toplanan veriler içerisinde yer almıştır. Yapılan

araştırmanın güvenilirliğini artırmak için otizmlili çocuğu da çok küçük yaşlardan itibaren tanıyan, O'na özel eğitim dersleri veren özel eğitim öğretmeninin, araştırmanın bazı bölümlerinde düşüncelerine yer verilmiştir. Araştırmayı sağlam bir temele oturarak, bu araştırmanın bir çok eğitimciye kaynak olmasını ve çalışmanın daha nitelikli hale gelmesini sağlamak amacıyla eleştirel bir kişiye gerek duyulmaktadır (Alan, Sariyev ve Odabaşı, 2021).

Çalışma süresince otizmlili öğrencinin özel eğitim öğretmeniyle özellikle okuma yazma sürecinde daha verimli yol alabilmek adına sık sık görüşmeler yapılmıştır. Otizmlili öğrenci özel eğitim okulunda ziyaret edilerek, özel eğitim öğretmenleriyle birebir sınıfta olduğu anlar gözlemlenerek not edilmiştir. Özel eğitim öğretmeni ile süreç paralel devam ettirilmeye çalışılmış, çalışma esnasındaki kaydedilen notlar, günlükler hem sınıftaki otizmlili öğrenciye hem de diğer tipik gelişim gösteren çocuklara ait fotoğraf ve dokümanlar, detaylı bir şekilde paylaşılmıştır. Otizmlili öğrencinin henüz okul hayatının ilk yıllarında olması, sınıfa uyum sürecinin meşakkatli ilerlemesi, çocuğun öğretmeni ve arkadaşlarına da alışma süresinin olması, bazen annesini özlediği ve yanında istediği için dersi verimsizleştiren ses ve davranışlarda bulunması, takıntılı ve döngüsel ilerleyen hareketlerin yoğunlaştığı dakikalarda derste annenin sınıfa alınması sağlanarak, öğrencinin derse ve sınıfa olan adaptasyonu oluşturulmaya çalışılmıştır. Her gün çocuğun annesinin yaşananlara tanık olması sebebiyle, annenin de yaşadığı duygu durumları, düşünceleri günlüğe not edilmiştir. Arslan (2017); araştırmalarda veri toplama araçlarından birinin günlük tutma olmasını, araştırmacının deneyim ve tecrübelerini diğer bireylerle paylaşımı olarak nitelendirmektedir. Çalışmalarda yer alan günlük yazma süreci, araştırmacının yaşadıklarını tekrar dönüp okuduğu zaman, araştırmacı öz değerlendirme yapma fırsatı bularak, kendisine bu okuduklarıyla yeni şeyler ekleme isteği ile kendini geliştirme fırsatı bulabilecektir (Koç ve Yıldız, 2012; Richards, 2004). Öğretmenler başta olmak üzere eğitim- öğretim süreci içerisinde olan bütün eğitmenleri, öz değerlendirmeye götüren günlüklerdir. Öğretmenlerin uyguladığı faaliyetlerin kendilerinde ve öğrencilerinde yarattığı duygu ve düşüncenin geri dönütüne ulaşarak, yazdıklarıyla hangi konunun daha dikkat çektiği noktasında kullanılması gereken veri toplama aracı, günlüklerdir (Loughran, 2007). Yapılan eylem araştırmasında, günlükler, kişisel öğretim felsefesinin uygulanarak, kişinin kendi inanç ve değerlerini gözlemleyip, ona göre hareket etmesini sağlamıştır (Alan, 2019). Bu yaklaşımda, araştırmacının kendisi de, deneyimleri ve topladığı bilgileri önyargı ve varsayımlardan koruması şartı ile bir veri toplama aracı olabilmektedir. Çünkü araştırmacı, çalışmada bire bir sürecin içerisinde olduğu

için gözlemediği eylem sonucunda algı ve konu ile ilgili yorumlarını veri toplama aracı olarak kullanabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

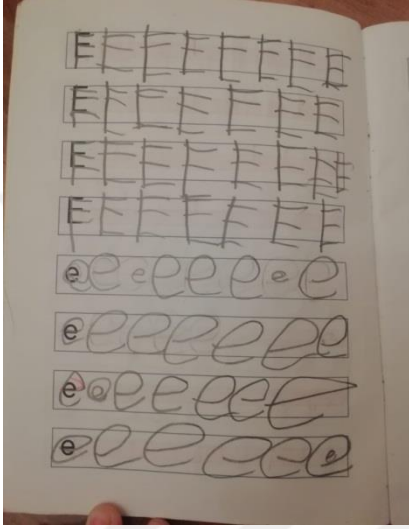
Bu bölümde, sırasıyla,

- (1) Kaynaştırma eğitimi gören otizmlili çocuğa yönelik etkinlik ve uygulamalar ile sınıfla yapılan okuma- yazma çalışma örneklerine,
- (2) Matematik dersi kazanım öğretimi ile ilgili sınıfla yapılan etkinliklere,
- (3) Hayat Bilgisi dersi kazanım öğretimi ile ilgili otizmlili çocukla veya sınıfla yapılan etkinliklere,
- (4) Beden Eğitimi ve Oyun, Görsel Sanatlar, Müzik ve Serbest Etkinlikler derslerine ait kazanım öğretimi ile ilgili yapılan etkinliklere,
- (5) Araştırmacı öğretmenin yurtdışındaki otizm okullarını ve yurtdışında otizmle ilgili uygulamaları görmek için başlattığı, 6 ülke öğretmeni tarafından belirlenen ve yapılan eTwinning proje etkinliklerine, yabancı ülkelerin sınıflarında görüp esinlenerek sınıfla yapılan ve kaynaştırma eğitimi gören otizmlili çocuğa uygulatılan materyallere,
- (6) Ders kazanımlarıyla ilişkilendirilerek belirlenen ve Türkiye’den 10, diğer ülkelerden en az 3 ortakla, toplamda en az 12 öğretmeni çalışılan eTwinning projelerinin etkinliklerinden bazılarına,
- (7) Tabiat okulu faaliyetlerine,
- (8) Araştırmacı öğretmeni, otizmlili çocuğa yönelik etkinlik ve uygulamaların çocuğun akademik ve sosyal gelişimi ile ilgili duygu, düşüncelerini ve uygulamalar sonucunda otizmlili çocuğun sınıf ortamına uyum sürecini değerlendirdiği günlüklere yer verilmiştir.

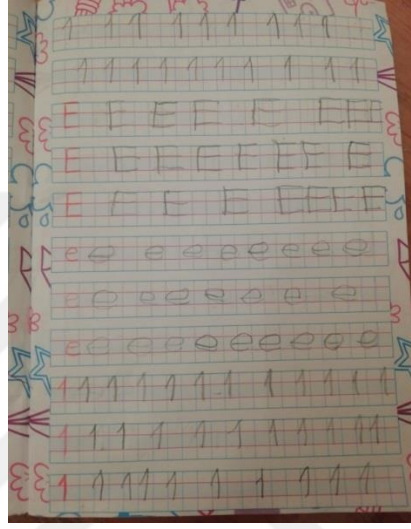
4.1. Kaynaştırma Eğitimi Gören Otizmlili Çocukla ve Sınıfla Yapılan Okuma- Yazma Çalışmaları

Bu bölümde ilkokul birinci sınıf kaynaştırma öğrencisi otizmlili çocuğun okuma yazma çalışmalarında kullandığı defterden, dergi ve fasiküllerden bazı paylaşımlar sergilenecektir. Otizmlili çocukla, sınıftaki diğer tipik gelişim gösteren öğrencilere öğretildiği gibi sınıfla birlikte harfler verilmeye başlanmıştır. Harflerin öğretimi için yapılan eTwinning projeleriyle desteklenen birbirinden farklı etkinlikler sonucunda, otizmlili çocuğun harfleri tek tek öğrenirken bir sıkıntı yaşamadığı, fakat harfleri birleştirmeyi (ulamayı) yapamadığı gözlenmiştir. Annesi özellikle harf öğretimi sırasında sınıfa alınmış, harflerin nasıl

öğretildiğini öğrenmesi ve evde bu şekilde otizmlili çocuğu çalıştırması istenmiştir. Aşağıda otizmlili çocuğun ve tipik gelişim gösteren sınıf arkadaşının defterlerinden bir örnek paylaşılmıştır. İlk günlerde otizmlili çocuk çizgi aralığını nasıl yapması gerektiğini tam kavrayamamıştır. Ama daha sonraki çalışmalarında çizgilere uygun, gayet düzgün ve güzel bir yazı kullandığı görülmüştür. Otizmlili çocuğun defter, fasikül ve dergilerden yaptığı çalışmalardan örnekler (dikkat, hece okuma, eşleştirme, 5N1K çalışmaları) aşağıda gösterilmiştir.

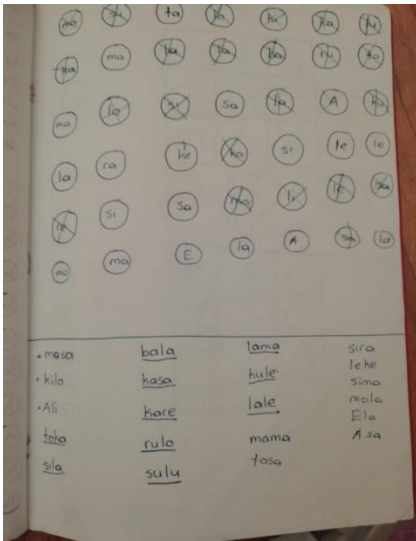

Görsel 1 (Otizmlili Öğrencinin Defteri)

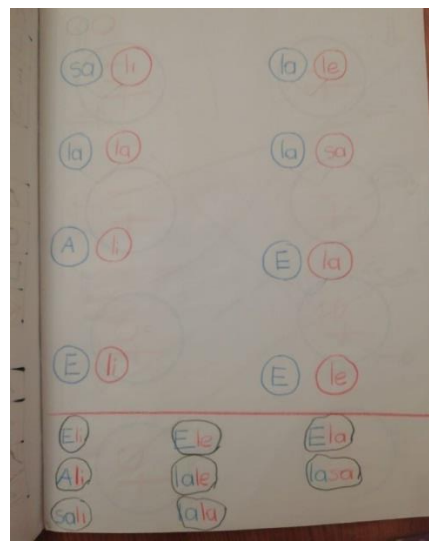

Görsel 2 (Normal Öğrencinin Defteri)

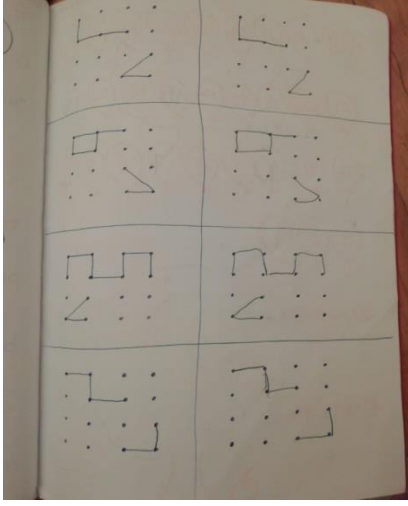
Otizmlili Çocuğa Ait Çalışma Örnekleri:

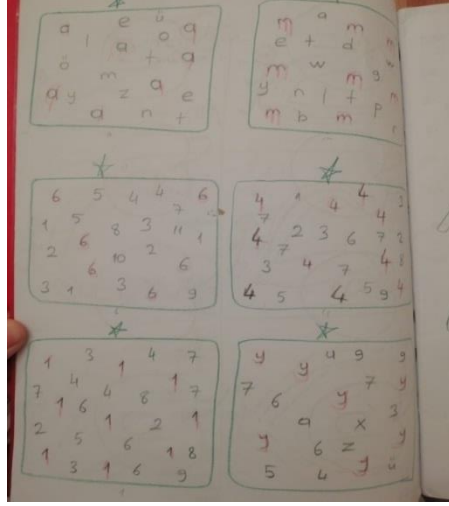
Görsel 3

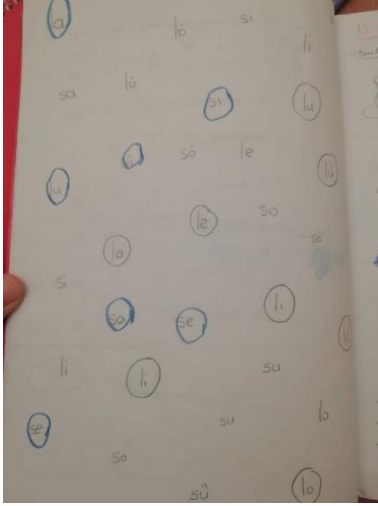
Görsel 4

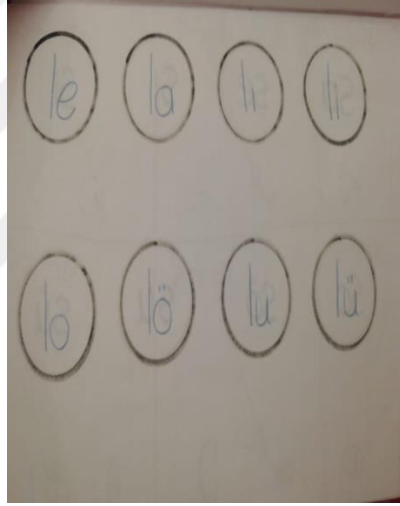
Görsel 5

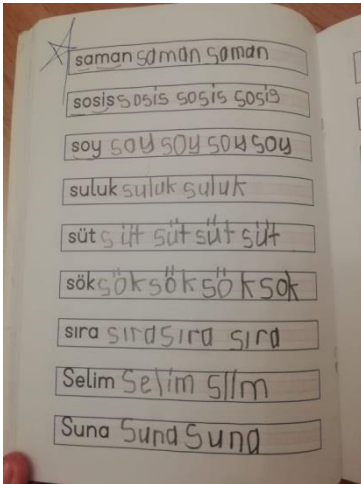
Görsel 6

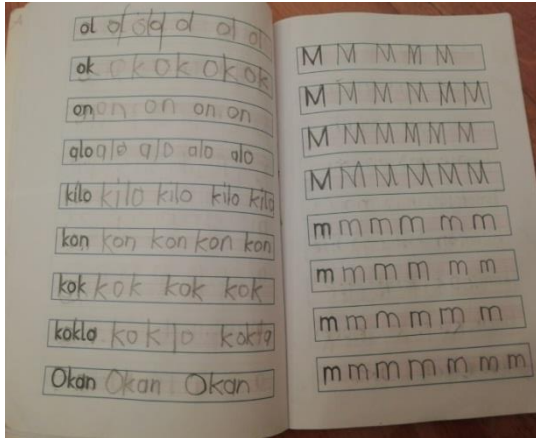
Görsel 6

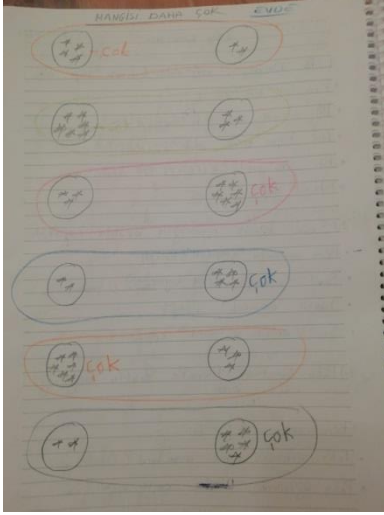
Görsel 7

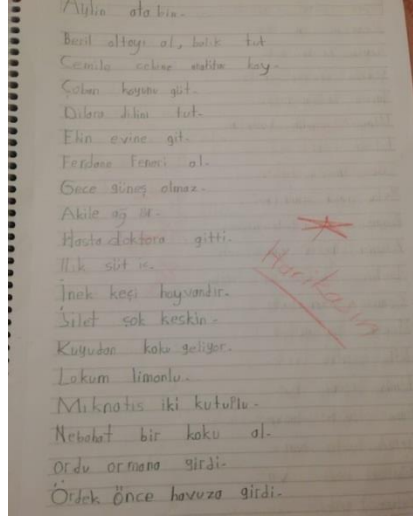
Görsel 8

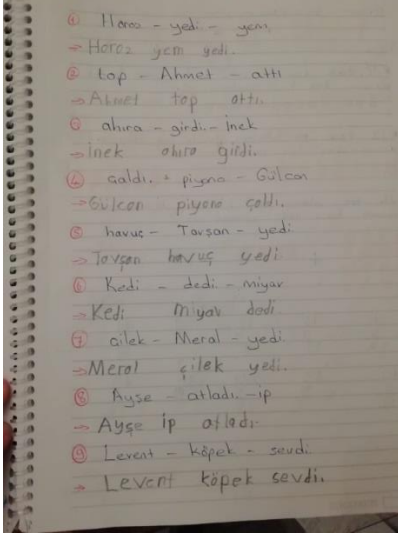
Görsel 9

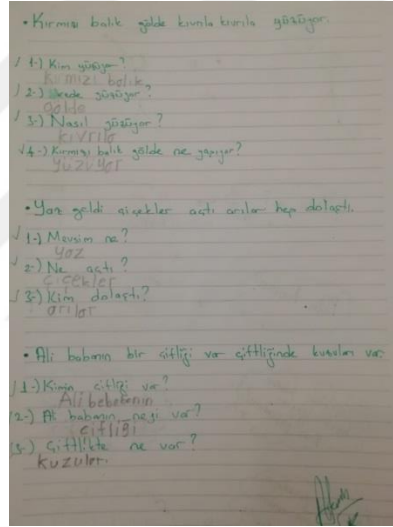
Görsel 10

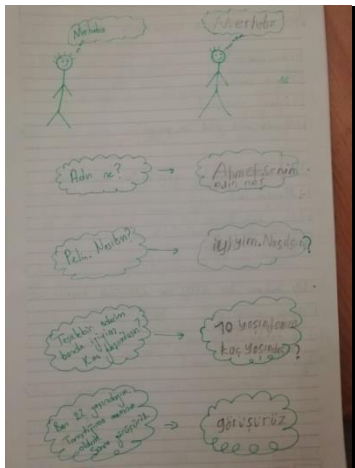
Görsel 11

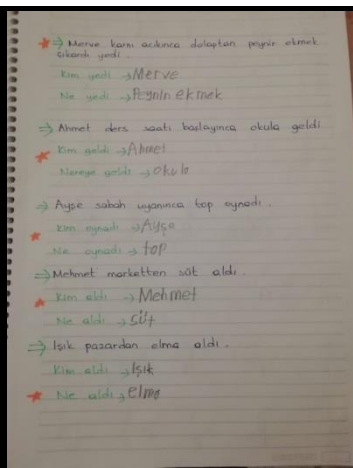
Görsel 12

Görsel 13

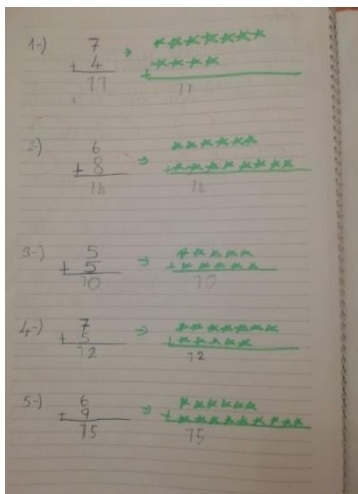
Görsel 14

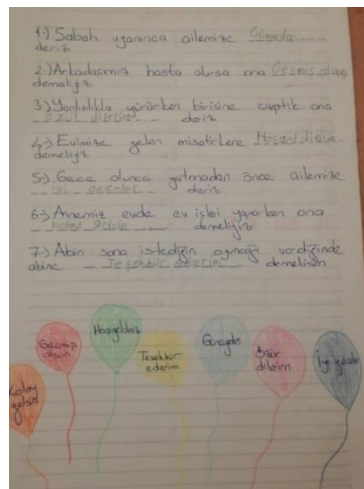
Görsel 15

Araştırmacı öğretmen, sınıfta yaptırdığı etkinlikler sonucunda tuttuğu günlüklere, uygulamalarla ilgili düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

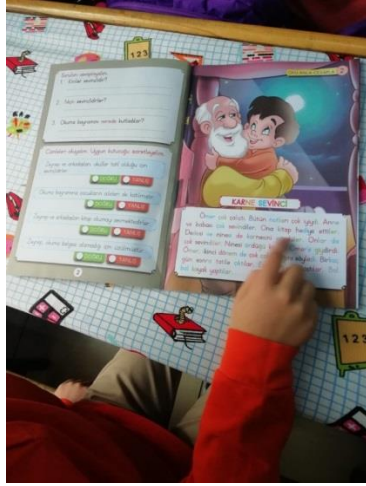
Her çocuk çok değerlidir. Her çocuğun isteği, öğretmeni için büyük bir önem taşır. Bir sınıf öğretmeni olarak derse öğrencilerimin ilgisi ve isteklerini göz önüne alarak başlamak en dikkat ettiğim çalışma prensibimdir. Otuzmlı çocuğun, merakla, beni ve arkadaşlarını görmek isteyerek ve okulda hangi oyunları oynayacağını düşünerek okuluna gelmesi benim için çok önemlidir. Bu hafta, sınıfta sık aralıklarla ekolali davranışlar gösterdi. Sınıf kapısı açık olduğunda mutlaka koşarak gelip kapattı. Pencerelerin açılıp sınıfın havalanmasına izin vermiyordu. İlk haftalarda yanına annesini istedi. Hiçbir arkadaşıyla oturmak istemedi. Bu tür takıntılı davranışlarını kısa bir süre içinde azaltabilirsek, sınıfa uyum sürecini de sağlamaya başlamış olacaktık. Annesinin sınıftan çıkmasını hiç istemiyordu. Bu hafta henüz çizgi çalışmalarının yapıldığı ve bol oyun oynanan bir hafta olması sebebiyle, annesinin sınıftan dışarı çıkmasıyla O'nun yanına ben oturmaya başladım. Birkaç denemeden sonra pencereyi kendisine açtırarak, açık kalmaması konusundaki tavrı biraz daha yumuşadı. Annesini daha kısa süreler yanında tutmaya başladı. Resim yaptığı veya benimle zekâ oyunları oynadığı zamanlarda annesi sınıfta olmuyordu. Çizgi çalışmaları yaparken, bu hafta kullandığı defterde çizgi aralığını diğer çocuklar gibi fark edemedi. İki çizgi boyutunda çizmesi gereken çizgileri dört çizgi boyutunda çizdi. Okuldan ayrılırken zekâ oyununu eve götürmek için ağladı; fakat oyunların sınıfın eşyaları olduğunu ve hafta sonunda sırayla götürebileceklerini, bunun bir sınıf kuralı olduğunu söyledim. İlk haftalarda okul ve sınıf kurallarını öğrenmesi önemliydi. Zamanla akademik gelişimini desteklerken, sınıfa uyum sürecini desteklemeye çalışacağım.

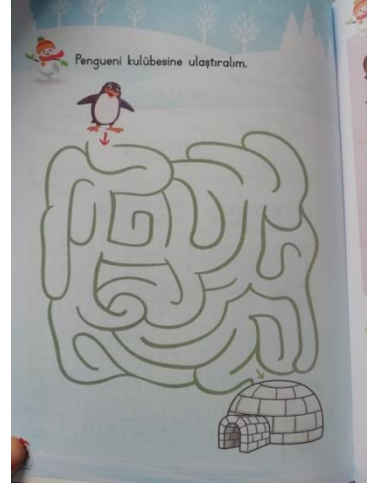
Görsel 16

Görsel 17

Görsel 18

Görsel 19

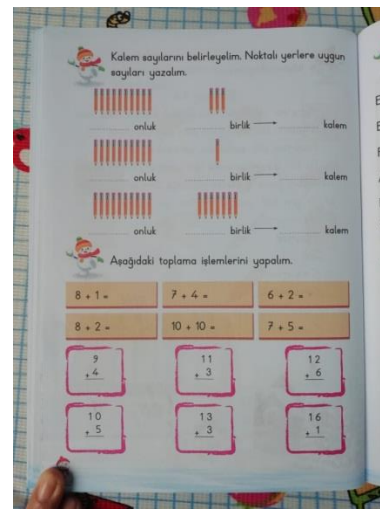
Görsel 20

Görsel 21

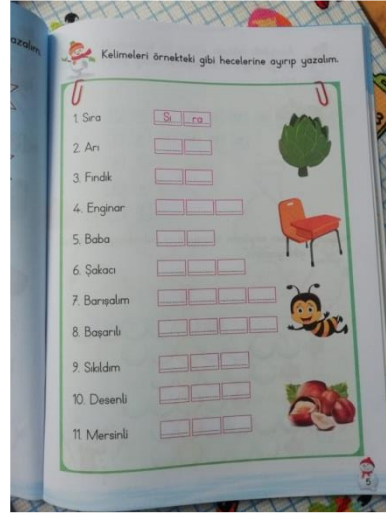
Görsel 22

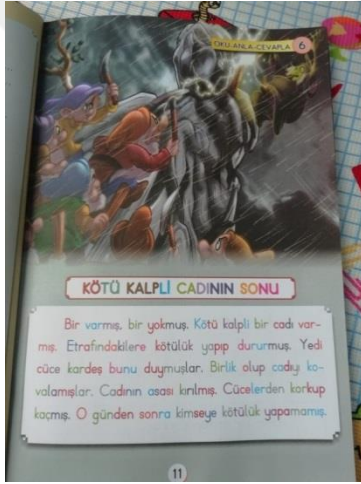
Görsel 23

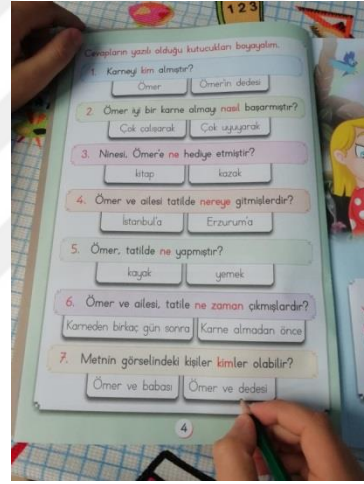
Görsel 24

Görsel 25

Görsel 26

Görsel 27

Kaynaştırma eğitimi gören otizmlili çocuk ile okulda bu etkinlikler yapılırken evde ailesiyle de tekrarlarında sıkılmaması için etkinlikler çeşitlendirilmeye çalışılmıştır. Ailenin daha küçük yaşta bir çocuğu daha olduğu için otizmlili çocukla ilgilendikleri vakitler arasında daralmaktadır. Ama aşağıdaki fotoğrafta görüleceği üzere otizmlili çocuk, sınıf öğretmenin O'na aldığı miktatsızlı hece kartları ile kendi başına zaman geçirdiği vakitlerde bireysel çalışmalar yapmıştır.

Görsel 28

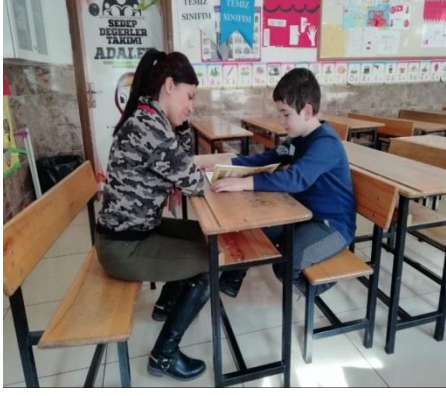
Kaynaştırma eğitimi gören otizmlı çocuğa, sınıf öğretmeni tarafından, okuldan sonra haftada iki gün ikişer saat destek eğitimi de verilmektedir. Destek eğitiminde hem el kaslarını geliştirici çalışmalar yapılmış hem de öğretmeni ile en çok sevdiği etkinliklere yer verilmiştir. Sadece kaynaştırma öğrencisi için değil, tüm öğrencilerin bir ortama uyum sağlaması, bir derste başarı göstermesi için sağlanması gereken en temel duygu, öğretmenini sevmesidir. Bir çocuk, ailesi O'na ne yaparsa yapsın, hangi imkanı sağlarsa sağlasın, öğretmenini sevmese sınıf ortamına da uyum sağlayamaz, derste çalışmaz. Aşağıdaki fotoğraflar, otizmlı çocuğun öğretmeniyle birebir geçirdiği zamana ait görsellerdir.

Görsel 29

Görsel 30

Görsel 31

Görsel 32

Görsel 33

Görsel 34

- Araştırmacı öğretmen, sınıfta yaptırdığı etkinlikler sonucunda tuttuğu günlüklerde, uygulamalarla ilgili düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

Her insan özeldir, biriciktir. Dolayısıyla her öğrenci birbirinden farklı özellikler göstermektedir. Okul başladıktan iki hafta sonraydı. Bir gün kapı hızlı hızlı çalınarak, gürültülü bir şekilde açıldı. Otizmlili öğrenci ve yanında annesi ile ilk kez orada karşılaştım. ‘Öğretmen’ diyerek bağırarak otizmlili öğrenci, annesinin yardımıyla ‘Ben artık bu sınıftayım, beni sınıfa kabul eder misin?’ diyerek hem sınıfa, hem de hayatımıza girdi. Göz teması kurmaması, sınıfın kalabalık olmasından dolayı yaşadığı kaygının oluşturduğu panikle, ara sesini yükselterek “Öğretmen!” diye bağırmasına sebep oldu. Sınıftaki diğer öğrenciler ve benim için otizmlili çocuk ile yeni bir süreç başladı. Otizmlili çocuk daha önce kalabalık bir sınıf görmediği için, biz de otizmlili bir öğrenci görmediğimiz için başlarda oldukça şaşkındık. Benim için belki de mesleğimdeki en önemli ve bir o kadar zor anlar, bu anlardı. Çünkü hepsi birinci sınıf düzeyinde, 7-8 yaşındaki otuz beş çocuğa oryantasyon yapmalı, diğer çocukları da sınıfa ve kendime alıştırmalı ve sınıfa uyum sürecini etkili bir şekilde yönetmeliydim. O yaştaki çocukların okula ve daha önemlisi sınıfa alışma sürecinde en etkili durum, çocuğun

öğretmenini sevmesi ve anlayabildiği, teneffüslerde rahatça oyun oynayabileceği bir arkadaşına sahip olmasıdır. Bu iki etmeden sonra sınıf ortamının eğlenceli ve O'nun dikkatini çekebileceği bir şekilde olması gerekmektedir. Otizmlili çocuğun sınıf ortamına uyum sürecinin önemi yanında, arkadaşlarının da O'na ve sınıfa uyum süreci de son derece önemlidir. Otizmlili öğrencimin sınıfta olmadığı bir anda, otizmin bir hastalık olmadığı sadece yaratılış olarak onlardan farklı bir yapıda olduğu, bazı şeyleri onlar kadar hızlı anlayamadığı, daha çeşitli tepkiler verdiği ama asla kimseye zarar vermediği, bazı kişisel ihtiyaçlarında (tuvalete götürmek, suyunu nereden doldurabileceğini göstermek, hangi kitabı çantasından çıkaracağını göstermek gibi...) O'na yardım etmemiz gerektiği konusunda özel olarak konuştum. Otizmlili çocuğun sınıfa gelmesiyle, bu süreçte aile ile olan işbirliğinin çok önemli bir etmen olmasından dolayı veli toplantısı düzenleyerek, otizmlili çocuğumuzun bizimle kaynaştırma eğitimi alacağı, çocuğun ve ailesinin ihtiyaçları, neler yapılması gerektiği, onlara nasıl yardımcı olunabileceği ile ilgili velileri bilgilendirdim.

- Veli görüşme formunda da değindiğimiz üzere, anneye çocuğunuzun sınıfının velilerinin, çocuklarının otizmlili bir çocukla aynı sınıfta olması noktasındaki düşünceleri araştırmacı öğretmen tarafından sorulduğunda, ilk önce çocuğunu öğretmenin kabullenip sahip çıktığını söylemiştir. Sınıf öğretmenin, özel olarak veli toplantısı düzenleyip, velilere 'Hepimizin çocuğu böyle olabilirdi. Farklı doğabilirdi. Tipik gelişim gösteren sizin çocuklarınız, sınıflarında otizmlili bir arkadaşları olmasıyla hayatları boyunca unutamayacakları deneyimler yaşayacaklar, empati ve hoşgörü duygusuyla büyüyecekler. Ben bu çocuğa dört yıl boyunca kapımı açtım. Sizin de bu durumu kabullenip, süreci yürütürken bana anlayışla destek olacağınıza gönülden inanıyorum' sözlerinin kendisi için büyük bir hayalinin gerçekleşmesi olarak ifade etmiştir. Öncelikle sınıf öğretmenin bu denli kararlı durup, otizmlili çocuğuna şefkat, sabır ve anlayış göstermesiyle çocuğunun sınıfa daha çabuk alıştığını, okula sevecek gelmesini sağladığını ve bu durumun öğrenme isteğini artırarak eğitim sürecine olumlu katkısı olduğunu belirtmiştir.

4.2. Kaynaştırma Eğitimi Gören Otizmlili Çocukla ve Sınıfta Yapılan Etkinlik Örnekleri

Bu bölümde, kaynaştırma eğitimi gören otizmlili çocuğa ve sınıftaki normal gelişim gösteren diğer çocuklara hep birlikte uygulanan etkinlik örnekleri, özel olarak tasarlanan bazı materyaller ve etkinliklerin uygulanışı fotoğraflarla anlatılacaktır. Etkinlikler 1.Sınıf düzeyinde olup kazanımlar MEB (2018) programına uygun olarak Türkçe, Matematik, Hayat

Bilgisi, Beden Eğitimi ve Oyun, Görsel Sanatlar, Müzik ve Serbest Etkinlikler derslerinin kazanımları çerçevesinde hazırlanmış ve sınıfa uygulanmıştır.

Etkinlik Örneği 1: Öğretmenim ve Arkadaşlarımla Tanışıyorum

Ders Adı: Hayat Bilgisi

Kazanım 1: “1.1.1. Sınıf İçi Tanışma Etkinliğine Katılır” (MEB, 2019).

Açıklama: Okulun ilk haftası uygulanan bir etkinliktir. Öğrenciler öğretmenlerinin ve arkadaşlarının isimlerini öğreninceye kadar sık sık tekrar edilmiştir. Sınıfta öğretmenin adının söylenmesi istenmiştir. Daha sonra yanındaki arkadaşının adını söylemesi istenmiştir. Sınıf mevcudu çok kalabalık olmasından dolayı, ders kitabındaki tanışma yönergeleri yaptırıldıktan sonra, kaynaştırma eğitimi gören otizmlili çocukla birlikte sınıf, okul bahçesine çıkarılmıştır. Sadece sırada isimleri söylemesi akılda kalmayacak; oyunlaştırılması bu kazanımın edinimini daha da kolaylaştıracaktır.

Etkinliğin Uygulanışı: Okul bahçesine çıkarılan öğrencilerden, el ele tutuşarak bir çember oluşturmaları istenmiştir. Otizmlili öğrenci ilk önce biraz el ele tutuşmak istemediğini bağırarak, kısa kısa ağlayarak gösterse de daha sonra arkadaşlarının da istemesiyle oyuna katılmıştır. El ele çember oluşturan öğrencilerden bir kişi ortaya geçerek yüksek sesle kendi ismini ve öğretmenin ismini söylemiştir. Daha sonra sıra başka bir öğrenciye geçmiştir. O da aynı şekilde, oturarak veya ayakta nasıl isterse o şekilde kendi ve öğretmenin ismini söylemiştir. Ortadaki kişi isimleri söyledikten sonra, çemberin etrafındaki sınıf arkadaşları da ortadaki arkadaşlarının adını çember olup dönerek yüksek sesle söylemiştir. Etkinlik tüm sınıf kendi adını söylemek için ortaya geçene kadar devam etmiştir. Sınıftaki kaynaştırma öğrencisi olan otizmlili çocuk ve diğer öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak hazırlanan bir etkinlik olduğu için çocuklar oyundan çok zevk almış; ilk etapta arkadaşlarının bazılarının, daha sonraki tekrarlarında ise sınıftaki tüm arkadaşlarının isimlerini öğrenmişlerdir.

- Bu etkinlik sonucunda, arkadaşlarıyla sosyal iletişim sıkıntısı yaşayan otizmlili öğrencinin sınıfla biraz daha kaynaşarak, oyunu ilk kez oynadığında dört arkadaşının ismini karıştırmadan söyleyebildiği gözlemlenmiştir. Etkinliğin, çocuğun dil ve sosyal gelişimi üzerindeki olumlu etkisi gözle görülebilir şekildedir.

Görsel 1

Etkinlik Örneği 2: E, A ve Diğer Sesleri Öğreniyorum

Kazanım:

Okuma: T.1.3.2. Harfi tanıır ve seslendirir.

T.1.3.3. Hece ve kelimeleri okur.

T.1.3.13. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

Yazma: T.1.4.1. Boyama ve çizgi çalışmalarını yapar.

T.1.4.2. Harfleri tekniğine uygun yazar.

T.1.4.3. Hece ve kelimeler yazar (MEB, 2019)

Açıklama: Öğretilen ilk harflerle ilgili sınıfta çok beğenilerek uygulanan, tüm sınıfın katılımıyla gerçekleştirilen harf etkinlikleri paylaşılmıştır. Harf öğretimine geçilmeden önce pandemi döneminden yeni çıkan öğrencilerin bazılarının hiç anasınına dahi gitmediği daha önce sadece ailesinin evde yaptırdığı etkinlikler sonucu kalem tutmayı öğrendiği ve hazırbulunuşluk düzeyinin istenilen seviyede olmadığı görülmüştür. Tüm sınıfın bireysel farklılıkları ile birlikte sınıftaki otizmlili çocuğunda farklılıkları ve hazırbulunuşluk düzeyleri el kaslarını geliştirici çalışmalarla desteklenmiştir.

Etkinliğin Yapılışı: Harf öğretimine geçildikten sonra otizmlili çocuğun ve sınıftaki tipik gelişim gösteren çocuğun harfi öğrenim süreleri eşittir. Kaynaştırma eğitimi gören otizmlili çocuk defterdeki çizgi boyutunu diğer öğrencilere göre biraz daha sonradan kavramıştır. Öğrencilerden doğaya çıktıklarında E, e harfi yapmaları istenmiştir. Yapılan çalışmalar ve

istenen etkinlikler harfin kavranarak unutulmamasını sağlamıştır. Öğrencilerde algıda seçicilik göstererek öğrendiği harflere karşı farkındalık oluşturdukları gözlenmiştir.

Görsel 1

Görsel 2

Görsel 3

Görsel 4

Açıklama: Bazı harflerin öğretiminde evde de yapılması istenen etkinlik görevleri verilmiştir. Öğrencilerin tablet, telefon ve televizyon başında daha az zaman geçirmeleri desteklenmiştir. Hem de çocuklar ailelerinin yardımıyla etkinlikleri yaptıkları için böylelikle aileleriyle de zaman geçirmişlerdir.

Görsel 5

Görsel 6

Görsel 7

Görsel 8

• İlkokulda ama özellikle 1.sınıfta atılan tohumlar çok önemlidir. Çocuğun belki de en çok zorlandığı sınıftır. Çocuk anasınıfından sonra oyuncakların yer almadığı, daha uzun süre ailesinden ayrı olarak zaman geçirecekleri bir ortamdadır. Henüz oyuncaklarından yeni ayrılıp 1.sınıfa gelmiş ve okuma yazma öğrenmek zorunda kalmıştır.

• Kaynaştırma eğitimi gören otizmli bir çocuk için bu dönem daha da zordur. Çünkü kendisinden farklı bu kadar fazla çocuğun arasına ilk kez katılmıştır. Şimdiye kadar hep özel olarak ilgilenilmiş, özel eğitim desteği almıştır. Akademik ve sosyal olarak belirli başarıya ulaşması, mutlu olması, sınıfına isteyerek gelebilmesi için sınıf ortamına uyum sürecini olumlu anlamda ve hızlı bir şekilde başarması gerekmektedir. Hem otizmli çocuğun hem de tipik gelişim gösteren diğer çocukların sınıf ortamına, birbirlerine ve öğretmenine uyum sürecinin hızlı bir şekilde sağlanması, çocukların okuma yazmaya istenilen düzeyde

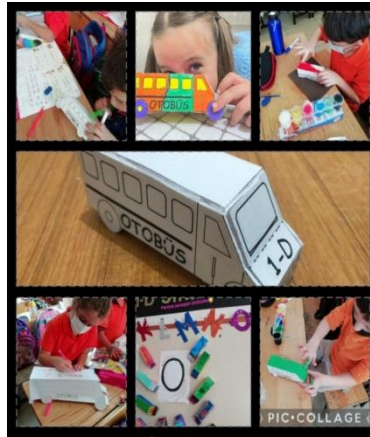
geçebilmesi için uygulanan etkinlikler bireysel farklılıklar göz önüne alınarak oluşturulmalıdır.

- Çocukların dersi oyunlaştırarak öğrenmelerinin sağlanması, çocukların günün sonunda eğlenmeleri ve sınıf ortamına uyum sürecinin beklenen en hızlı şekilde ve olumlu olarak sağlanması gerçekleştirilmelidir. Bir öğretmen eğlendirerek öğretmeyi başardığı vakit, öğrenci ister tipik gelişim gösteren isterse de kaynaştırma eğitimi gören özel ihtiyaçlı bir çocuk olsun kendini ve sınıfını sevdirmeyi başarmıştır. Böyle bir öğretmenin öğrencisi okulu her daim özleyen öğrencilerdir. Öğrenci, “Acaba bu harfi hangi etkinlik ile öğreneceğiz?” sorusu ile ve merakla okula gelmelidir. Bu da öğrencinin eğlenerek öğrenmesiyle, öğrenirken sıkılmamasıyla mümkün olabilmektedir.

- Bu etkinlikler sonucunda, otizmlili çocuğun resim yapmak en sevdiği aktivitelerden olduğu için, harfleri öğrenirken yaptırılan görsel etkinlikler çok dikkatini çekmiştir. Dokunarak, boyayarak, kesip yapıştırarak ortaya çıkardığı materyallerle günün sonunda arkadaşlarıyla oynayarak, harfleri farkına varmadan öğrenmiştir. Boyamalar ve oyunlar sırasında arkadaşlarıyla karşılıklı yardımlaştığı için sosyal iletişimini daha da ilerletmiştir.

Görsel 9

Görsel 10

Etkinlik Örneği 3- 4: D Harfini Öğreniyorum / Kişisel Bakımımı Yapıyorum

Ders Adı: Hayat Bilgisi ve Türkçe

Kazanım: HB.1.3.1.Kişisel bakımımı düzenli yapar (MEB, 2018c)

Okuma : T.1.3.2. Harfi tanıy ve seslendirir.

T.1.3.3. Hece ve kelimeleri okur.

T.1.3.13. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

Yazma: T.1.4.1. Boyama ve çizgi çalışmaları yapar.

T.1.4.2. Harfleri tekniğine uygun yazar.

T.1.4.3. Hece ve kelimeler yazar (MEB, 2019)

Açıklama: Öğrencilere, el, yüz yıkama ve dişleri usulüne uygun olarak fırçalama, banyo yapma, saç tarama, tuvalet eğitimi ile günlük kıyafetlerini giyme ve özenli kullanma kazanımlarının verilmesi üzerinde durulmuştur. Ayrıca kişisel bakımda sürekliliğin sağlanması vurgulanmıştır. Kişisel bakımını yaparken kaynakların verimli kullanılması gerektiğine değinilmiştir. D harfinin öğretiminde de konuyla ilgili bir görsel kullanılmıştır. Türkçe dersindeki, D harfinin öğretiminde kullanılan resimde, dişler ve diş fırçası kullanılmışken, Hayat bilgisi dersindeki kişisel bakımla ilgili kazanımla bütünleştirilerek disiplinler arası bir yaklaşım sergilenmiştir. Bu tür bir yaklaşımla, öğrencinin derslerdeki iç içe aktivitelerle, tekrarlarla, bir derste gördüğü bir konuyu diğer bir derste bağdaştırılarak kazanımın kalıcılığı ve sürekliliği sağlanmıştır.

Etkinliğin Yapılışı: Öğrencilere kişisel bakımın ne demek olduğu, en önemli kişisel bakımın ellerimizi yıkamak ve dişlerimizi fırçalamak olduğu anlatılmıştır. Kişisel bakımı yaparken suyu idareli kullanmaları gerektiği, ellerimizi haddinden fazla köpükle yıkamamak gerektiği ve dişlerimizi fırçalarken suyu boşuna akıtmamamız gerektiği ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Öğrencilerden evlerinde nasıl ve hangi hallerde ellerini yıkadıklarını düşünmeleri için, herkesin ellerini yıkarken fotoğraflarını göndermeleri istenmiştir.

Görsel 1

Bunun üzerine fotokopi ile çoğaltılmış, ağzını açmış çocuk resimleri erkeklere erkek çocuk, kız öğrencilere kız çocuk denk gelecek şekilde dağıtılmıştır. “D” sesinin öğretilmesi yanında öğrencilerin hep birlikte eğlenerek bir etkinlik yapmaları sağlanmıştır. Bu etkinlikte

öğrencilerin öncelikle resmi istedikleri gibi boyamaları istenmiştir. Boyanan çocukların kocaman açtıkları ağızlarının içine kuru fasulyeleri sanki birer dişmiş gibi tek tek yapıştırmaları istenmiştir.

- Sınıftaki otistik çocuğun son derece dikkatli şekilde ve eğlenerek fasulyeleri yapıştırdığı gözlenmiştir. Dikkatini severek yaptığı bir şeye verdiği zaman, takıntılı veya ekolali davranışlarından son derece uzak olduğu görülmüştür. Arkadaşlarına etkinliği nasıl yaptığını anlatırken çok keyifli olduğu, çok severek yaptığı fark edilmiştir. Resimdeki ağızı açık çocuğa fasulyeleri yapıştırırken, görseldeki çocuğun elinde bulunan diş fırçası ve görevinden bahsedilerek, dişlerini nasıl fırçalamaları gerektiği anlatılmıştır. Diş kelimesini söylerken, D sesinin olduğu vurgulanmıştır. Etkinlik eğlenceli bir şekilde, panoda sergilenerek sonlandırılmıştır.

Görsel 2

Görsel 3

- Kaynaştırma eğitimi gören otizmli öğrencinin, ne kadar etkinlik yapılırsa yapılsın ses metoduyla sadece sesleri öğrendiği ama sesleri birleştirmeyi bir türlü kavrayamadığı gözlenmiştir. Öğrencinin annesi özellikle harf öğretimi esnasında sınıfa alınmış, nasıl öğretilmesi gerektiğini gerekirse not alarak öğrenmesi sağlanmış, evde öğrenciye aynı şekilde tekrar anlatması istenmiştir. Çünkü otizmli çocuk sınıftayken kolaylıkla öğrendiği harfleri aklında tutamamakta, ertesi gün unutmuş olarak okula gelmektedir. Bununla birlikte iki harfi birleştirmeyi asla becerememektedir. Araştırmada fikrine ve eleştirilerine başvuru, aynı zamanda otizmli çocuğun özel eğitim öğretmeni ile de karşılıklı fikir alışverişi sağlanmış, okuma yazma sürecinde ses yöntemiyle ilerlenmemesi, hece yöntemi ile öğretilmesi gerektiği kararı alınmıştır. Yani çocuk hem sınıfta, hem de özel eğitim kurumunda aynı şekilde

uygulanan bir öğretim metoduyla karşılaşarak, hem de öğretmenler eşliğinde sık tekrarlar yapması sağlanarak, öğrendiklerini unutmasına izin verilmemiştir. Öğrencinin yaklaşık 3000 ile 4000 arasında hece ezberleyerek okumayı öğrenmesi sağlanmıştır.

- Araştırmacı öğretmen, sınıfta yaptırdığı etkinlikler sonucunda tuttuğu günlüklerde, uygulamalarla ilgili düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

Birinci sınıf düzeyindeki çocuklar henüz yoğurulmamış bir hamur gibidir. Siz, O'na ne verirseniz onu alır. Hiçbir öğrenci bireysel özellikleri, zekâsı, dış görünüşü, sosyoekonomik veya kültürel durumu farklılığı nedeniyle ayırt edilmemelidir. Öğretmen, özellikle sınıftaki kaynaştırma öğrencisine çok daha özel ve sabırlı davranmalıdır ki, O'nun zaman zaman takıntılı veya sıra dışı, gürültülü davranışlar gösterdiğinde, sınıf arkadaşları O'nu anlamalı ve dışlamamalıdır. Ben öğrencilerimin isimlerini ilk günden ezberleyip, hemen isimleriyle hitap ederim. Öğrencinin ismiyle hitap ettiğinde, bu davranışın öğrencide o sınıfa aidiyetlik duygusu geliştirdiğini gözlemledim. Otizmlili çocukla bahçede oynadığımız İsim Öğrenme oyunuyla sınıfta dört beş arkadaşının ismini öğrendiğini ve tenffüslerde ismini öğrendiği arkadaşlarıyla oynadığını gördüm. Bu hafta ismini öğrendiği arkadaşıyla sırasında oturmak istedi. Pencerenin açılması konusunda, pencereyi kendisi açarsa, pencere açık diye kimseye kızmadı. Annesiyle, takıntı geliştirdiği ve bağırarak ifade ettiği durumlarda kendisine görev verildiğinde, bağırmadığını gözlemledik. Defterine yaptığı çizgi çalışmalarında, O'da sınıf arkadaşları gibi gösterilen çizgiye yazmaya başladı. Bu hafta e harfini öğrettim. E harfinin tanıtım videosunu çok sevdiği için üç kez daha izledik. Harflerin öğretiminin oyun ve etkinlik ağırlıklı devam etmesi hem otizmlili hem de normal gelişim gösteren diğer öğrenciler için, sınıfa ve bana alışmaya başladıkları şu dönemde çok daha etkili olacaktır. Sadece benim deneyim ve tecrübelerim dışında, ülkemizden on, Azerbaycan'dan iki öğretmenin katılımıyla Seslerin Dansı ve Ela ile Lale eTwinning Yolcusu adlı iki projenin kuruculuğunu yaptım. Öğretilen harflerle ilgili etkinlikler ve oyunlar tasarladık. Otizmlili öğrencim, yapılan her etkinliği çok severek ve isteyerek yaptı. Sınıfta öğrettiğim harflerle ilgili evde de farklı etkinlikler yapmalarını ve bana telefonda göndermelerini istedim. Yaptığı etkinlikleri hemen annesine göndertenlerden biri otizmlili öğrencimdi. Harfleri öğretmek için kullandığım birbirinden güzel etkinlikler ve materyaller, otizmlili çocuğun harfleri öğrenmesini çok kolaylaştırıyordu. Yapılan etkinliklerde ve oynanan oyunlarda arkadaşlarıyla fikir alışverişinde bulunmaları, birbirlerinin etkinliklerini karşılaştırmaları, otizmlili çocuğun sınıfla kaynaşmasını hızlandırmıştır.

Veli görüşme formunda değindiğimiz üzere, anne, ilkokullarda kaynaştırma eğitimi gören otizmliler için uygulanan öğretim programı ile ilgili soruyu, sınıf öğretmeninin otizmliler evladının sınıfa kaynaşması ve akademik olarak da tipik gelişim gösteren diğer akranlarından geri kalmaması için çok fazla emek sarfettiğini söylemiştir. Sınıf öğretmeninin, çok yönlü çalışmasının, evladının lehine sonuçlandığını, O'nun başarı duygusunu yaşayarak özgüveninin geliştiğini ifade etmiştir. Sınıf öğretmeninin, çocuğunun ve aslında tüm sınıfın dikkatini canlı tutabilmek adına ders konularını birden çok duyuya hitap eden çok farklı etkinliklerle işlediğini ve ulusal, uluslararası projeler düzenlediğini anlatmıştır. Bu durumun sadece otizmliler çocuğu için değil, sınıftaki diğer tipik gelişim gösteren çocuklar içinde çok olumlu sonuçlar ortaya çıkardığını, sınıfta çocuğunun yanında otururken birebir gözlemlendiğini söylemiştir.

Etkinlik Örneği 5: Teknolojik Araç ve Gereçleri Güvenli bir Şekilde Kullanıyorum

Ders: Hayat Bilgisi

Kazanım: HB.1.4.6. Teknolojik araç ve gereçleri güvenli bir şekilde kullanır (MEB, 2018c)

Açıklama: Etkinlik 10 tane Türk öğretmenin birlikte çalıştığı eTwinning projesi kapsamında hazırlanmıştır. Harf, hece ve kelimeler öğrenme sürecinde olan öğrenciler için web 2.0 araçlarıyla hazırlanmış oyunlara yer verilmesi, öğrencilerin hem ekran başında geçirecekleri süreyi bu şekilde hem oyun oynayıp, hem de öğrenerek geçirmeleri sağlanmıştır. Bu etkinlik günün sonunda velilere gönderilerek, onların gözetiminde oynatılması sağlanmıştır. Bilgisayar, televizyon, cep telefonu, tablet, oyun konsolu ve elektrikli ev aletleri gibi elektronik araç ve gereçlerin güvenli kullanımı üzerinde durulmuştur. İnternet ve bilgisayar oyunları gibi teknoloji bağımlılığına neden olabilecek durumlar karşısında dikkatli olunması gerektiği vurgulanmıştır.

Etkinliğin Yapılışı: Proje logolarını seçmeleri için projeye ortak olan tüm okulların yaptığı logolar, anket oluşturularak öğrencilerin seçimine sunulmuştur. Öğrencilere gönderilen linkten girerek çok basit bir şekilde logoları oylamaları istenmiştir. Jigsawpuzzle programıyla oluşturulan bir link aracılığıyla proje için daha önce oylayarak birinci seçilen logo, puzzle birleştirilerek, o logonun tamamlanması sağlanmıştır. Bütün çocuklar çok severek yaptıkları gibi otizmliler öğrenci de çok eğlenmiştir. Etkinliği severek çok kısa bir sürede tamamlamıştır.

Görsel 1

Görsel 2

Öğrencilerin öğrendikleri harf, hece ve kelimedenden oluşan web 2.0 araçlarıyla oyunlar oluşturulup, akşam verilen tablet, telefon ve bilgisayar sürelerinde öğrencilerin telefonla oynadıklarını sanarak; hem eğlenip hem de öğrenmeleri sağlanmıştır. İnternet güvenliği ve teknolojik araç bağımlılığı olmaması için sınırlı dakikalar ellerine vereceğimiz telefon, tabletlerde web 2.0 araçlarıyla oluşturulan çarklarla, öğrendikleri hece ve kelime oyunu oynatılmıştır.

Görsel 1

Görsel 2

*Araştırmacı öğretmen, sınıfta yaptırdığı etkinlikler sonucunda tuttuğu günlüklerde, uygulamalarla ilgili düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

Kaynaştırma öğrencisi olan otizmlili çocuğun sınıf ortamına uyum sürecini hızlandırabilmek adına yapılan etkinlik ve uygulamalar sadece sınıf içerisinde sınırlı değildi.

Evde ve okul dışında da faaliyetleri devam ettirdim. eTwinning proje uygulamaları web.2 araçları kullanılmadan zaten yapılamazken, çocukların evde tablet, telefonla geçirecekleri süreler, onlar için hazırlanan, 1.Sınıfa özel okuma- yazma oyunları ile eğlenerek öğrenmelerini sağladım. Öğrencilere sınıfta tek tek uygulamalı olarak öğretilen web.2 araçları, ev ödevi şeklinde verilen bu uygulamalarla örneğin canva programı ile yaptığı bir resmi değişik açılardan çekerek kolaj yapmaları, wordart aracıyla yaptıklarını bana göndermelerini istedim. Ertesi gün öğrencilerin, akşam yaptıkları çalışmalarını sınıfta konuşuyor, değerlendiriyor olmaları, hatta çok merak edip annelerinin telefonlarından birbirlerine göndermeleri, birbirine nasıl yaptıklarını sormaları akran öğretiminin de yerinde uygulanarak amaca ulaşmasını sağladı. Harf öğretiminin web 2 araçlarıyla desteklenmesinin yanında matematik ders konuları da defter yazımıyla başladı. Öğrenciler iki ders saatinde matematik defterini nasıl kullanacaklarını öğrendi. Fakat otizimli öğrenci matematik defterindeki kareleri tam olarak ayırt edip, tipik gelişim gösteren akranları gibi yazamadı. Matematik dersinde öğrendiği rakamları, harfleri yazdığı güzel yazı defterine yazdırıldı. Matematikte 1' den 20' ye kadar verilen rakamları öğrenirken uygulanan etkinliklerde, anasınıfından da bildiği için zorluk yaşamadı. Okuma yazma sürecinde bu hafta da öğrendiği her yeni harf için tipik gelişim gösteren akranları ile birlikte etkinliklere katıldı. Yeni heceler ezberledi ve okuma- yazma sürecine devam edildi.

Veli görüşme formunda da değindiğimiz üzere, anneye çocuğunun eğitiminde kullanılan araç-gereç ve yardımcı materyallerin yeterliliği hakkında neler düşündüğü sorulduğunda, anne çocuğunun evde belirli bir saat sınırlamasıyla tablet veya telefona baktığını söylemiştir. Tablete bakarken kelime oyunları oynaması, öğretmeni tarafından sınıfta öğretilen web 2.0 araçlarıyla, evde oynayarak zaman geçirmesinin çocuğunu tabletin zararlarından koruduğunu ifade etmiştir. Telefona olan ilgisini fotoğrafları kolajlayarak göstermesinin, wordart programıyla yeni tasarımlar yapmasının büyük bir gelişme olduğunu belirtmiştir. Bu çocukların z kuşağı çocukları olmasından dolayı, öğretmenlerinin onların telefon ve tabletle geçireceği zamanları çeşitli oyunlar türeterek verimli geçirmelerini sağladığını söylemiştir. Bu yeniliklerin kalabalık bir sınıf ortamında bile takip edilip uygulanıyor olmasının tamamen sınıf öğretmenin yenilikçi düşünce ve uygulamalara sahip olmasından kaynaklandığını ifade etmiştir. Bu farklı uygulamaların ders kazanımlarını öğrenmede kullanılıyor olmasının, çocuğunun sınıfa uyum sürecini hızlandırdığını, öğretmenini bu şekilde eğlendirerek öğrettiği için daha çok sevdiğini ve daha çok alıştığını belirtmiştir.

Etkinlik Örneği 6: Hecelerine Ayırıp Okuyabiliyorum.

Ders: Türkçe

Kazanım: Okuma: T.1.3.2. Harfi tanıır ve seslendirir.

T.1.3.3. Hece ve kelimeleri okur.

Yazma: T.1.4.2. Harfleri tekniğine uygun yazar.

T.1.4.3. Hece ve kelimeler yazar (MEB, 2019)

Açıklama: Harfler öğretilip birleştirmeler başlayınca kaynaştırma eğitimi gören otizmlı çocuğun harfleri tek başına öğrenebildiği fakat birleştirerek hece oluşturma kazanımını elde edemediği fark edildikten sonra; hem tipik gelişim gösteren çocuklarla birlikte dersi dinleyip ses yöntemiyle anlatılanları dinlemesi sağlanmış, kendisiyle özel geçirilen zamanlarda ise heceleme üzerinde durulmuştur. Heceleme yapabilmesi ve bu şekilde kelimeleri anlamlı okuyabilmesi için yaptırılan etkinliklerden birkaçı paylaşılmıştır.

Etkinliklerin Yapılışı: Kaynaştırma eğitimi gören otizmlı çocuğun heceleyerek okuma isteği ve gördüğü her heceyi ezberlemesi sonucunda, konuyu oyunlaştırmak ve dikkatini çekmek amacıyla üretilen etkinlik örnekleri paylaşılmıştır. Heceleme yöntemiyle öğrenmesini desteklemek için en çok zevk aldığı buz kırma oyunu ve müziğe (piyanoya) olan ilgisi değerlendirilerek melodika üzerine yazılan heceleri okuması sağlanmıştır. Otizmlı çocukla yaptığımız etkinliği görünce, sınıftaki tipik gelişim gösteren çocuklarda oynamak isteyince tüm sınıfla tek tek heceleme oyunları oynanmıştır. Çocukların eğlenerek öğrendikleri, çok daha hızlı bir şekilde hecelerden yeni ve anlamlı kelimeler ürettikleri fark edilmiştir.

Görsel 1

Görsel 2

Görsel 3

Görsel 4

• Bu etkinliklerde otizmlı çocuğun en çok ilgi alanına giren materyaller kullanılmıştır. Kendisinin özelde piyano eğitimi almasından yararlanılarak melodika müzik aletinin üzerine öğrendiği harflerden oluşan heceler yazılmıştır. Piyano çalmayı çok sevdiği için, melodika O'na çok eğlenceli gelmiş ve bu etkinliği tek başına veya sınıf arkadaşlarıyla yaparken de çok eğlenerek yapmıştır. Buz kırma oyunu da sınıfça oynamak istediği oyunlardandır. Özellikle buz kırma oyununu oynarken, söylenen heceleri bulurken arkadaşlarından önce bulmaya çalışması dikkat çekici bir detaydır. Normal şartlarda liderlik etme veya bir şeyi yaparken öne geçme gibi bir davranış daha önce hiç sergilememiştir. Ancak buz kırma oyununda arkadaşlarıyla saygı çerçevesinde, zararlı bir davranış sergilemeden heceleri önce okuma konusunda yarış içerisinde girdiği gözlenmiştir. Burada istediği hem heceyi önce okumak, hem de daha önce buz kırarak ortadaki taşı düşüren olmamaktır. Heceyi okumanın yanında, oyunu da kazanmak istemektedir. Bu tür farklı etkinliklerin, otizmlı öğrencinin sınıfa kaynaşmasını kolaylaştırdığı gibi, akademik anlamda gelişimini de pozitif yönde desteklediği gözlenmiştir.

- Araştırmacı öğretmen, sınıfta yaptırdığı etkinlikler sonucunda tuttuğu günlüklerde, uygulamalarla ilgili düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

Her gün yaşanan olay ve durumlar, bir sonraki günü de olumlu veya olumsuz anlamda etkilemektedir. Öğrenci, okul gününü mutlulukla hatırlamalıdır ki, okula gelme isteği ve merakı oluşmalıdır. Okuma yazma sürecinde kullanılan harf yöntemi ile ilk üç harfi öğretirken, otizmlı öğrencinin özel eğitim okulunu ziyaret ettim. Çocukla yapılan uygulama ve faaliyetleri yerinde gözlemledim. Uygulamaları ve öğrencinin tepkilerini değerlendirdim. Ben, 18 yıllık öğretmenlik hayatımda 9.kez birinci sınıf okuttum. Tecrübelerim sonucunda otizmlı öğrencimin farklı oyunlar, boyama etkinlikleri, öğrendiği harf ile ilgili video veya farklı uygulamalar sonucunda dahi harfleri çok çabuk unuttuğunu gözlemledim. Son öğrendiği harfi aklında tutuyor ama bir öncekileri unutmuş oluyordu. Ses yöntemiyle sesleri

birleştirmeyi yapamıyor, sadece ezberliyordu. Bunun sonucunda özellikle harf öğretimi sırasında otizmlı çocuğun annesini sınıfa alarak, öğrencime harfi evde nasıl tekrar etmesi gerektiğini gösterdim. Otizmlı öğrencinin harf yöntemiyle birleştirmeyi asla yapamadığını gözlemledikten sonra, özel eğitim okulunda da aynı durumun yaşandığını öğretmeninden öğrendim. Tüm bu farklı, eğlenceli, görsel ve uygulamalı etkinliklerden sonra dahi istenen ilerleme kaydedilemeyince özel eğitim öğretmeni ile ortak alınan karar sonucunda otizmlı öğrencime heceleri ezberleterek okuma yazma öğretmeye çalıştım. Bulgular kısmındaki görselleri verilen bazı etkinliklerde de görüldüğü gibi otizmlı öğrencim harfleri birleştirmese dahi tam olarak 3000 den fazla heceyi ezberleyerek okuma yazma öğrendi. Otizmlı öğrenci hece ezberleyerek okuma yazma sürecini başarmaya çalışsa da, projelerdeki harf etkinliklerine katıldı. Bu etkinlikleri yaparken bazen arkadaşlarıyla grup halinde çalışarak çok eğlendi. Böyle bir durum, O'nun arkadaşlarıyla kaynaşmasını sağlayarak sınıf ortamına uyumunu kolaylaştırdı. Sınıftaki tipik gelişim gösteren akranları gün geçtikçe kaynaştırma eğitimi gören otizmlı çocuğa ve annesine alıştıyordu. Öğrenciler, artık otizmlı çocuğun annesine bazen sınıfta da kaldığı için, “teyze” diye sesleniyorlardı. Bu durum biraz daha işimi kolaylaştırıyordu. Otizmlı çocuğun tutturmaları, ekolali davranışlarında bazen ne yapacağımı bilemediğim zamanlarda anneden yardım alıyorum. Sınıfta bazen böyle durumlar yaşansa da dersi daha eğlenceli işlemek için çalışmalara devam ediyorum.

Etkinlik Örneği 7: Bayrak Yapıyorum

Ders: Hayat Bilgisi

Kazanım: HB.1.5.3. Ülkemizin genel özelliklerini tanıır.

HB.1.6.5. Geri dönüşümü yapılabilecek maddeleri ayırt eder (MEB, 2018c)

Açıklama: Okul olarak düzenlenen Bayrak Sergisi için, sınıf olarak tüm öğrencilerin katılımıyla geri dönüşüm malzemelerinden Türk bayrakları tasarlanmıştır. Ülkemizin genel özellikleri konusu işlenirken bayrağın tanıtılması, öğrencilerin geri dönüşüm ve atık malzemelerini değerlendirerek, yaparak- yaşayarak öğrenme stratejisinin de uygulanması sağlanmıştır.

Etkinliğin Yapılışı: Öğrenciler evlerinden getirdikleri bir karton veya mukavva üzerine, ellerinde kalan ip, eva parçaları, el işi kağıtları, karton ve plastikten oluşan atık malzemelerle gruplar halinde işbirliği ile çalışarak bayraklarını oluşturmuşlardır. Sınıf öğretmeni tarafından

özellikle kaynaştırma eğitimi gören otizmli çocuk başta olmak üzere sınıftaki diğer tipik gelişim gösteren çocuklara da etkinlik süresince yardım edilmiştir. Nasıl yapacakları konusunda fikir verilmiştir. Bayrak sevgisinin aşılması temel amaç olan etkinlikte, öğrencilere Türk Bayrağı'nın neden kırmızı olduğu, rengini vatanı için can veren şehitlerimizin kanından aldığı açıklanmıştır. Yapılan bayraklar sergilenmiştir.

- Otizmli öğrencinin bayrak konusunda çok duyarlı, bu etkinlik içinde oldukça heyecanlı olduğu görülmüştür. İşbirliğine dayalı grup çalışmaları sonucunda öğrencilerin birbirleri ile daha fazla kaynaştıkları, yardımlaşma duygularının geliştiği, sınıf ortamına uyum süreçlerinin artarak olumlu yönde devam ettiği, tipik gelişim gösteren çocukların en çok otizmli arkadaşlarına yardımcı olmakta yarıştıkları görülmüştür.

Görsel 1

Etkinlik Örneği 8: Bayrama Katılıyorum

Ders: Hayat Bilgisi, Müzik ve Beden Eğitimi ve Oyun

Kazanım: HB.1.5.6. Millî gün, bayram, tören ve kutlamalara katılmaya istekli olur (MEB, 2018c)

Mü.1.A.10. Belirli gün ve haftalarla ilgili müzik etkinliklerine katılır (MEB, 2018d)

BO.2.2.3.1. Bayram, kutlama ve törenlere istekle katılır (MEB, 2018f)

Açıklama: 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı için yapılan gösteri de sınıf olarak görev alınmıştır. Bu etkinlik hem hayat bilgisi ile beden eğitimi ve oyun; hem de müzik ders kazanımlarının birlikte işlenmesini sağladığı için disiplinler arası bir etkinliktir. Millî ve

manevi değerlerimizi ve kültürümüzü yansıtan Çarkı, türkü, marŐ örnekleri katılımlı olarak dinletilmiŐtir. Öğrencilerin önemli gün ve haftalar dolayısıyla düzenlenecek Atatürk ile ilgili müzik etkinliklerine katılmaları için gerekli yönlendirmeler yapılmıştır. Bu etkinlikte öğrenciler ile birlikte seçilen müziğe uygun çalışmalar zgn olarak seçilmiştir.

Etkinliğin Yapılışı: Bu etkinlik için 23 Nisan tarihinden kırk gün kadar önce çalışmalar baŐlatılmıŐtır. Çünkü seçilen koreografi dolayısıyla her çocuğun müziğe uygun Şekilde aynı anda kurdelesini hareket ettirmesi gerekmektedir. Bu etkinlik için çok zorlanılacağı düŐünülse de kaynaştırma eğitimi gören otizmli öğrencinin müziğe olan ilgi ve yeteneği, çalışmalara çok severek ve isteyerek katılmasını sağlamıştır. Her gün en az bir saat olmak üzere kırk gün çalıŐıldıktan sonra takıntılı hareketler gösteren, ekolali davranışlar sergileyen otizmli ocuk, arkadaşlarıyla birlikte baŐından sonuna kadar tam beş dakikalık bir gösteri sergilemiŐlerdir.

- Bu etkinlik sonunda öğrencilerin hareket ve dikkat koordinasyonlarının, müzik dinlerken ayırt ediciliklerinin ve birlikte hareket etme kazanımlarının oldukça geliştiği gözlenmiştir. alan müziğin ritmine uygun olarak otuz beş öğrencinin aynı anda, aynı hareketi yapması oldukça zor ve dikkat gerektiren bir çalışmadır. Bu dikkat ve uyum otizmli öğrenci için çok daha zor bir koordinasyondur. Otizmli öğrenci de, tipik gelişim gösteren diğer öğrenciler gibi 23 Nisan için hazırlanan gösteri de hatasız olarak sunumlarını yapmışlardır. Hazırlanan bu etkinlik öğrencilerin el-göz koordinasyonu ve dikkat sürelerini artırdığı gibi sosyal gelişimlerini de olumlu yönde etkilemiştir. Otizmli öğrencinin bu çalışmalar sırasında, arkadaşlarıyla daha da kaynaŐıęı ve sınıfa uyum sürecinin pozitif olarak etkilendiği gözlenmiştir.

Görsel 1

Görsel 2

Etkinlik rneği 9: Kuklamı KonuŐturuyorum

Ders: Hayat Bilgisi, Türkçe ve Görsel Sanatlar

Kazanım: HB.1.6.4. Doğayı ve çevresini temiz tutma konusunda duyarlı olur.

HB.1.6.5. Geri dönüşümü yapılabilecek maddeleri ayırt eder (MEB, 2018c)

T.1.2.1. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

T.1.2.2. Hazırlıksız konuşmalar yapar.

T.1.2.4. Konuşma stratejilerini uygular (MEB, 2019)

G.2.1.3. Çalışmasına hayallerini yansıtır.

G.2.1.9. Farklı materyalleri kullanarak üç boyutlu çalışma yapar (MEB, 2018e)

Açıklama: Öğrencilere verilen görevde aileleri ile birlikte zaman geçirmeleri için kukla yapmaları istenmiştir. Kuklalarını yaparken geri dönüşüm ve atık malzemelerden yararlanarak, boşa gidecek malzemelerin değerlendirilmesi sağlanmıştır. Çocuklardan hayallerinde nasıl bir kuklaları olmasını istiyorlarsa o şekilde kuklalarını yapmaları istenmiştir. Yaptıkları bu kuklalara bir isim vermeleri ve kuklalarıyla ilgili olan bir hikâyeye düşünmeleri ve kuklalarını sınıfa getirmeleri istenmiştir. Bu etkinlik ile birlikte üç dersin kazanımları işlenmiş ve disiplinler arası bir yaklaşım izlenmiştir.

Etkinliğin Yapılışı: Öğrencilerin evde aileleriyle birlikte yaptıkları kuklaları, birbirlerinin kuklalarıyla karşılaştırdıkları ve konuşturdukları görülmüştür. Bu etkinliğin, çocukların hazırlıksız konuşmalar yaparak dil gelişimlerini önemli ölçüde geliştirdiği gözlenmiştir. Çocuklar sınıfta tek tek kuklaları için hayal ettikleri hikâyeyi anlatmışlardır. Hazırlıksız konuşmalar yaparken oldukça heyecanlanan öğrencilerin bu etkinlikteki kuklalar sayesinde daha az heyecanlandıkları gözlenmiş ve öğrenciler tarafından bu durum dile getirilmiştir. Öğrencilerin kuklaları, aileleriyle yapıp, kardeşleri ile birlikte oynamalarıyla, aileleri ile birlikte kaliteli zaman geçirmeleri sağlanmıştır. Çocuklar işbirliği ile ortaya bir ürün çıkarmanın keyfini yaşamışlardır. Evdeki kullanılmayan çorap, ip gibi malzemeler değerlendirilmiştir.

- Otizmlili çocuğun kuklasını eline takarak arkadaşlarına tanıttığı, kuklasının ismini söylediği görülmüştür. Evde kuklasını yaparken annesine yardım etmesi, kardeşiyle kukla oynarken, ailesiyle kaliteli zaman geçirmesi sağlanmıştır. Otizmlili öğrencinin, arkadaşlarına kuklasını tanıtırken, takılmadan, düzgün cümlelerle ifade ettiği gözlenmiştir. Kukla etkinliğinin, öğrencinin dil gelişimine olan olumlu katkısı gözle görülür şekildedir. Bu etkinliğin otizmlili

çocuk ile normal gelişim gösteren çocuklar arasındaki iletişimi artırdığı, otizmlili çocuğun sınıfa uyum sürecine olumlu katkısı olduğu gözlenmiştir.

Görsel 1

Görsel 2

Etkinlik Örneği 10: Oyun Oynuyorum

Ders: Serbest Etkinlikler ve Beden Eğitimi ve Oyun

Kazanım: BO.2.1.1.1 Yer değiştirme hareketlerini artan bir doğrulukla yapar.

SE. Oynadığı oyunla ilgili duygularını ifade eder.

Açıklama: Öğrencilerin en çok kaynaştıkları etkinlikler oyunlardır. Sınıfla birlikte ve öğretmen gözetiminde oynanan oyunlar, birbirlerine ve öğretmenlerine alışmalarını, sınıfına daha da uyum içerisinde olmalarını sağlamıştır. eTwinning Projesi olan, 10 Türk, 5 tane de yabancı ortak olmak üzere 15 öğretmenin çalıştığı, proje kapsamında çocukların eskiden kalma duymadıkları ve günümüzde oynadıkları oyunlar her hafta oynatılmıştır. Oyunlar Türk ve yabancı ortaklarla aynı hafta içerisinde oynatılmıştır. Öğrencilerin her hafta büyük bir merak ve heyecanla oyunları beklemeleri, onların her gün hangi oyunu oynayacakları konusunda sohbet etmelerini, karşılıklı fikir alışverişinde bulunmalarını sağlamıştır. Yabancı proje ortakları, Türk oyunlarının çok zengin bir içeriğe sahip olduğunu ve öğrencilerinin oyunları oynarken çok eğlendiklerini, bu oyunların birkaçını önceden hiç duymadıklarını belirtmişlerdir. Yapılan etkinlikler sayesinde kültürel bir alışverişte söz konusu olmuştur.

Etkinliğin Yapılışı: Etkinlik çocukların birbirleriyle kaynaşmalarını sağlamıştır. Çocuklar, oynarken otizmlili arkadaşlarını oyuna almak için veya kendi gruplarında olmasını ısrarla istemişlerdir.

- Bu tutum ve davranışlar kaynaştırma öğrencisi olan otizmli çocuğun sınıf tarafından kabul görüp, arkadaşları tarafından çok sevildiğini göstermiştir. Bu proje sayesinde yapılan etkinlik ve oyunlar öğrencilerde üst seviye de heyecan ve merak uyandırmıştır. Otizmli öğrencide bir rekabet duygusu, arkadaşını yenme hırısı asla oluşmamıştır. O sadece oyundan zevk almak istemiştir ve günün sonunda tüm öğrencilerin çok eğlendiği görülmüştür.

Görsel 1

Görsel 2

Etkinlik Örneği 11: Kodluyorum, Öğreniyorum

Ders: Serbest Etkinlikler ve Beden Eğitimi ve Oyun

Kazanım: BO.2.1.1.1 Yer değiştirme hareketlerini artan bir doğrulukla yapar.

SE. Verilen bulmacayı yönergeler doğrultusunda çözer.

Açıklama: Özel olarak hazırlanan ve ismi öğrenciler tarafından ‘Kodlama Halısı’ olarak konulan materyal, öğrencilerin okulun ilk zamanlarında sağ-sol kavramını öğrenmelerini sağlamıştır. Öğrenciler, halının üzerinde hem sağ- sol kavramını hem de kendisine verilen kodlama ile ilgili komutları yerine getirebilmişlerdir. İlk önce Kodlama Halısı ile başlanılan kodlama etkinlikleri sınıfta boyamalarla devam etmiştir. Halı üzerinde olayı hızlı kavrayan çocukların, kâğıt üzerindeki kodlama çalışmalarını da en hızlı ve en doğru şekilde yaptıkları gözlenmiştir.

Etkinliğin Yapılışı: Öğretmen tarafından halının ucunda bekleyen öğrenciye, kaç kare sağ mı yoksa sola mı gideceği söylenmiştir. Öğrenci, öğretmeninden 4 ileri, 2 sağ, 1 sol, 3 ileri, 4 sol gibi farklı komutlar alarak halı boyunca devam etmiştir. Halının boyu bir öğrenciye en çok 4-5 komut verilebilecek şekilde tasarlanmıştır.

• *Kodlama*, günümüzde çocukların sayısal zekalarının gelişmesi açısından oldukça faydalı bir çalışmadır. Bu nedenle bu etkinlik, kâğıt üzerindeki kodlama kutucuklarını boyama aktiviteleriyle çeşitlendirilmiştir. Normal gelişim gösteren çocuklar, en fazla üçüncü denemeden sonra söylenen renk ve sayıdaki kutucuğu boyamayı başarmışken, otizmlili çocuk öğretmeni ve annesinden mutlaka yardım alarak yapabilmıştır. Kodlama Halısı etkinliğinde de, normal çocuklar iki veya en fazla üçüncü denemede ne yapması gerektiğini anlamışken, kaynaştırma öğrencisi olan çocuk ilk haftalarda sadece eğlenmek için halının üzerine gelmiş ve ne yaptığını anlamadan karelere rastgele basmıştır. Üç hafta üst üste mutlaka en az iki derste uygulanan bu etkinlik, diğer çocukların sıkılacağı bir etkinliğe dönüşürken, otizmlili çocuk ileri veya geri komutuna uygun olarak ayak basabilmıştır. Tam olarak kodlama halısı etkinliği uygulanmaya başlandıktan altı hafta sonra, otizmlili çocuk sağ ve sol olarak söylenen komutları yapabilmıştır.

Görsel 1

Görsel 2

Görsel 3

Etkinlik Örneği 12: Taşlarımı Boyuyorum

Ders: Serbest Etkinlikler ve Görsel Sanatlar

Kazanım: SE. Görsel sanat bilincini geliştirme çalışmaları yapar.

G.2.1.7.Görsel sanat çalışmasını oluşturmak için gözleme dayalı çizimler yapar (MEB, 2018e).

Açıklama: Öğrencilerden, okul bahçesinden, parktan veya okula gelirken yolda bulduğu taşlardan toplamaları ve onları yıkayıp kurutmaları istenmiştir. Getirdikleri parmak boya ile, taşlar süsletilmiştir.

Etkinliğin Yapılışı: Öğrenciler temizledikleri taşlara parmak boya ile istedikleri gibi şekil verebilmekte ve istediği renklerde boyayabilmektedir. Birbirlerine anlatarak, yaptıklarını göstererek, bazen yardımlaşarak, boya ile paylaşarak yaptıkları bu etkinlikte onları çok eğlendirmiştir. Bu etkinlik sayesinde resmin sadece kağıt üzerine yapılmadığı, öğrenciler tarafından görülmüştür. Etkinlik sonunda boyanan taşlar sınıfta sergilenmiştir.

Görsel 1

Görsel 2

- Parmak boyasına dokunmak, dokunmayı çok sevmesinden dolayı otizmli çocuk için son derece faydalı ve O'nun en sevdiği boyama çeşidi olduğu görülmüştür. Arkadaşlarıyla yaptığı, eğlenceli ve farklı olan bu etkinlikte, kendi sırasından çıkarak belki de ilk kez onların yanına gitmiş ve nasıl boyadığını anlatmıştır. Otizmli çocuk ile birlikte, birbirlerinin

çalışmalarına yorum yapmışlardır. Etkinliğe katılırken, otizmlili çocuğun sınıfa annesini istemediği, ağlamadığı sayılı etkinliklerden biri olmuştur.

Etkinlik Örneği 13: Yanardağ Deneyimiz

Ders: Serbest Etkinlikler

Kazanım: SE. Oyun oynama bilincini geliştirici çalışmalar yapar.

SE. Duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade eder.

Açıklama: Önceden hazırlanan 5lt su bidonunun yarısı kesilerek ve siyah kartonla kaplanarak bir yanardağ şekli verilmiştir. Bu bidon, kum dolu bir tepsiye oturtulmuş, etrafına oyuncak hayvanlar yerleştirilmiştir. Öğrencilerle, hazırlıksız yapılan bir konuşma sırasında yanardağ nasıl patlar? sorusuyla birlikte, öğrencilerin merak ve heyecanının değerlendirilmesi gerektiği görülmüştür. Kuruculuğunu sınıf öğretmeninin yaptığı, Türkiye’den 10 ve Azerbaycan’dan 1 olmak üzere 11 öğretmen ile yapılan projede 7-11 yaş öğrencilerle çalışılmıştır. Proje, ayda iki kez birbirinden farklı ve öğrencilerin düzeylerine uygun deneylerin yapıldığı bir eTwinning Projesidir. Öğrencilerin merak ve heyecanla deneyleri beklediği görülmüştür.

Etkinliğin Yapılışı: Hazırlanan yanardağ maketinin içine biraz karbonat, az miktarda deterjan, sıcak su, kırmızı gıda boyası ve en son üzerine sirkenin dökülmesiyle yanardağ patlaması gibi, gıda boyasının da yardımıyla kırmızı görünen sıvının fişkirarak yukarı çıktığı görülmüştür. Öğrenciler yaşları çok küçük olması sebebiyle ne olduğunu tam anlamayarak çok heyecanlanmışlardır. Bu durum onların duygu ve düşüncelerini rahatça ifade etmelerini sağlamıştır.

- Otizmlili öğrencinin deney yapılırken oldukça heyecanlı olduğu gözlenmiştir. Bazı deney malzemelerini yanardağ maketinin içerisine otizmlili öğrencinin eklemesi sağlanmıştır. Bu şekilde çocuğun dikkatini deneye daha fazla yoğunlaştırdığı gözlenmiştir. Öğrencilerin ve özellikle otizmlili öğrencinin sınıf ortamına uyum sağlaması için takıntıları ve tutturmalı davranışlarından uzaklaştırıcı etkinliklere yer verilmiş ve istenen başarının yakalandığı gözlenmiştir. Bu tür etkinlikler hakkında teneffüslerde öğrencilerin birbirleriyle konuşmaları, yorum yapmaları, birbirlerinin konu hakkındaki düşüncelerine katılıp katılmamalarının dahi öğrencilerin birbirleriyle etkileşimlerini artırdığı görülmüştür.

Görsel 1

Görsel 2

Etkinlik Örneği 14: Hacıyatmaz Neden Yatmaz?

Ders: Serbest Etkinlikler

Kazanım: : SE. Oyun oynama bilincini geliştirici çalışmalar yapar.

SE. Duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade eder.

Açıklama: Deneylerle Öğreniyorum eTwinning projesi kapsamında yapılan etkinliklerden bir diğeridir. Öğrencilere oyun hamuruyla oynarken aynı zamanda ellerindeki cismin bir ağırlığı olduğu kavratılmıştır. Deney için gerekli olan malzemeler; tabanı köşeli olmayan bir oyuncak (sınıfın hepsine aynı türden alınmıştır), işe yaramayan artık ipler ve oyun hamurudur. Çocuklar tabanı köşeli olmayan bir nesnenin sabit durmadığını fark etmişlerdir.

Etkinliğin Yapılışı: Öğrenciler oyun hamurlarını, elindeki kaba doldurmuştur. Hamurun ortasına da küçük bir karton parçasını kıvrıyarak, üzerine ağız, burun çizmişler; saçlarını yapıştırmışlardır. Oyun hamurlarının üstüne elindeki parmak kuklalarını oturtmuşlardır. Elleriyle dokunduklarında şeklin sağa sola sürekli oynadığını görmüşlerdir. Yine öğrencilerin birbiriyle işbirliği içerisinde oldukları, eşyalarını paylaştıkları, eğlenerek öğrendikleri bir etkinlik olmuştur.

- Otizmlili olan öğrenci, kabın içerisine oyun hamurunu yerleştirmekten çok hoşlandığı için arkadaşlarınınkini de o koymuştur. Normal gelişim gösteren arkadaşları, otizmlili çocuğun bu isteğine hiçbir tepki göstermemiş, izin vermişlerdir. Artık sınıf, otizmlili çocuğun farklı

olduğunu anlamaya ve empati kurmaya başlamıştır. Bu etkinlikler arkadaşlarının otizmli çocuğa alışmalarında ve öğrencinin sınıfa uyum sürecinde pozitif rol oynamıştır.

Görsel 1

Etkinlik Örneği 15: Mikroplar Nerede?

Ders: Serbest Etkinlikler

Kazanım: SE: Oyun oynama bilincini geliştirici çalışmalar yapar.

SE. Duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade eder.

Açıklama: Tamda günümüzde büyük bir salgınla boğuştuğumuz günlerden yeni yeni kurtulmaya başlasak da, hala bir taraftan salgının devam ettiği bu günlerde elini yıkamanın önemini daha iyi anlatmak için yapılmıştır. Sabun sürdüğünde mikropların elden bu etrafa kaçan karabiberler gibi olduğu anlatılmıştır. Çocuklara mikroplar, verebileceği zararlar ve onların nasıl temizleneceği hakkında bilgi verilmesi amaçlanmıştır.

Etkinliğin Yapılışı: Küçük bir leğen içerisine su doldurulmuştur. Çocukların görebileceği yere taşınmıştır. Leğenin içerisine normal gelişim gösteren çocukların karabiberi bolca atmaları sağlanmıştır. Otizmli çocukta leğene dökülen karabiberin üzerine deterjanı sıkmıştır. Karabiberin etrafa kaçtığını gören çocuklar ne olduğunu anlamaya çalışan ifadelerle deneyi incelemiştir. Çocuklara temizlik kavramının öneminden ve kişisel bakım alışkanlıklarından söz edilmiştir. Ellerini yıkadıklarında, ellerinde bulunan mikropların da aynen karabiberler gibi sabunu gördüklerinde kaçtıkları anlatılmıştır. Tüm sınıf ellerini yıkamaya gönderilmiştir.

Görsel 1

Etkinlik Örneği 16: Elmalar Suda Neden Batmaz?

Ders: Serbest Etkinlikler

Kazanım: SE: Oyun oynama bilincini geliştirici çalışmalar yapar.

SE. Duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade eder.

Açıklama: Bir öğrencinin havanın varlığını sorguladığı bir soruyla başlayan, elmalar suda neden batmaz isimli deneyde iki adet elma, derin bir kap su ihtiyacımız olan maddeler olarak seçilmiştir. Sınıf olarak yapılan etkinliklerden en çok merak ettikleri ve heyecan duydukları deneylerdir. Sonucu otizmlili veya normal gelişim gösteren diğer çocukları çok heyecanlandırmaktadır.

Etkinliğin Yapılışı: Sınıfa getirilen elmalar parçalara ayrılmıştır. Bir derin kaba su doldurulmuştur. Elmaları suyun içerisine otizmlili çocuk başta olmak üzere, çocukların atmaları ve elmaların dibine indikten sonra tekrar suyun yüzeyine çıktıklarını görmeleri sağlanmıştır. Elmanın suyun içerisinde batmadığı tüm öğrenciler tarafından gözlenmiştir. Bunun nasıl olduğu sorulduğunda birçok öğrenciden, hava olduğu için batmadığı cevabı alınmıştır. Otizmlili çocukta elmaları tek tek suyun içerisine attıktan sonra dibine inip tekrar yüzeye çıkmasını, balonun içinde hava olduğunu söylemiştir.

Görsel 1

Görsel 2

Etkinlik Örneği 17: Canım Bayrağım

Ders: Serbest Etkinlikler ve Görsel Sanatlar

Kazanım: SE: Oyun oynama bilincini geliştirici çalışmalar yapar.

SE. Duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade eder.

G.1.1.2. Görsel sanat çalışmalarında farklı materyal, malzeme, gereç ve teknikleri kullanır (MEB, 2018e).

Açıklama: 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı haftasında yaptırılan etkinliklerden biridir. Öğrencilere bağımsız bir ülkenin nasıl olduğu anlatılmıştır. Bağımsızlık sembollerimizden birinin bayrak olduğundan bahsedilmiştir. Türk Bayrağı'nın renginin neden kırmızı olduğundan bahsedilmiştir. İlk kez sulu boya kullandıkları bir etkinliktir. Tüm sınıf öğrencilerinin birbirlerine yardım ederek, işbirliği içerisinde yürütülen etkinliklerden biri olmuştur.

Etkinliğin Yapılışı: “Canım Bayrağım” etkinliği için öğrencilerden bir gün önce yarım litrelik kavanoz ve sulu boya getirmeleri istenmiştir. Bayrağımızın rengini şehitlerimizin kanından aldığı anlatılarak, kavanoz içerisindeki suyu kırmızı renge dönüştürmeleri istenmiştir. Sular kırmızı olduktan sonra, yapılan ay yıldızlar kavanozun üzerine yapıştırılmış ve tüm kavanozlar Türk Bayrağı rengini almıştır. Öğrencilerin hem bayrağımızla ilgili bilgileri öğrendiği hem de işbirliği içerisinde eğlenerek yaptığı bir etkinlik olmuştur.

- Kaynaştırma öğrencisi olan otizmlili çocuk, kendi kavanozunu bitirdikten sonra, yardım isteyen arkadaşlarına da yardımcı olmuştur. Bu da otizmlili çocuğun sınıfa kaynaşması sürecini en

olumlu şekilde bize anlatmaktadır. Bu deneyi yaparken öğretmeni veya annesinden herhangi bir yardım almamıştır. Sadece ay yıldızı bir arkadaşına yaptırmış, kendisi kesip kavanozuna yapıştırılmıştır.

Görsel 1

- Araştırmacı öğretmen, sınıfta yaptırdığı etkinlikler sonucunda tuttuğu günlüklerde, uygulamalarla ilgili düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

Öğrenciler ve özellikle kaynaştırma eğitimi gören otizmlili öğrenci de her gün farklı etkinliklere alıştıktan sonra kuruculuğunu üstlendiğim, Azerbaycan'dan ve Türkiye'nin 9 farklı ilinde görev yapan sınıf öğretmenleriyle 'Deneylerle Öğreniyorum' adında bir proje yaptık. Bu projede elmanın suda neden batmadığından, yanardağ nasıl püskürür' e, oyun hamurları ve rengarenk iplerle süsledikleri hacıyatmazlardan, mikroplar bizden kaçıyor deneyine ve kodlamalara, kavanozlardaki sular nasıl Türk Bayrağı'na dönüştürülebilir' e kadar birçok deneyin sınıfta öğrencilerle birlikte yapılmasını sağladım. Deneyleri sınıfta, özellikle otizmlili çocuk olmak üzere tüm sınıfın katılımıyla yaptım. Deneylerden önceki ve sonraki görüşlerini aldım. Birinci sınıf okul hayatında zor bir yıldır. Çocuklar daha yeni anasınıfından yani oyun sınıfından, anne ve babasından ayrılarak geldiği sınıf ortamında, gelir gelmez belki de hemen kendini bir şeyleri öğreniyorken bulmaktadır. Harfler çoğaldıkça hece birleştirmek, bunlarla yeni kelimeler oluşturmak, okumayı öğrenmek zor ve öğrenci için sıkıcı gelebilmektedir. Hep bu şekilde tek tip uygulamalar yapmak, sadece harf öğretmekte öğrenciyi zaman zaman nasıl bunaltıyorsa, öğretmeni de aynı şekilde sıkılmaktadır. eTwinning portalında yüzbinlerce öğretmen ile buluşup, onlarla fikir alışverişi yapmak, bizim yaptığımız deneyi onların nasıl fotoğraflayıp hangi web.2 aracını kullanarak kolajlandığını bilmek dahi öğrenmenin devamlı olduğunu gösterir. Haftada bir kez yapılan bir deneyin sınıf ortamına

kattığı değer son derece farklıdır. Otizmlili öğrencinin, her deneyi heyecanla beklemesi ve sıradaki deneyin hangisi olduğunu sorması, projenin en büyük hedefini yerine getirdi. Bu tür farklı, disiplinlerarası uygulamalar, hem duygusal, hem de sosyal anlamda çocuklarımızın birbirleriyle kaynaşmalarını sağladı.

Veli görüşme formunda değindiğimiz konu üzerine, anneye araştırmacı öğretmen tarafından yöneltilen soruda çocuğunun eğitiminde kullanılan araç, gereç ve yardımcı materyallere ilişkin düşünceleri öğrenilmek istenmiştir. Otizmlili çocuğun annesi öncelikle sınıfa ilk geldiğinde sınıf mevcudunun kalabalık olması dolayısıyla çok fazla bir beklentisi olmadığını söylemiştir. Sınıf içinde zaten mevcudun yüksek olmasının materyal kullanımını engelleyeceğini düşündüğünü, sınıf öğretmenin bu kadar çok mevcutlu sınıfta her dersin kazanımına ilişkin materyaller tasarlayacağını hiç tahmin etmediğini belirtmiştir. Öğretmenin, kendi çocuğuna özel olarak matematik derslerine yönelik materyaller tasarlayıp yaptığını ve çocuğunun bu materyalleri oyuncak sanarak daha fazla oynaması sonucu, ders kazanımlarını da oyun zannettiği platformda fark etmeden öğrendiğini dile getirmiştir. Sınıfa çocuğunu ilk getirdiğinde farklı materyal kullanımı ve çeşitli etkinliklerin, çocuğunun akademik başarısını olumlu anlamda etkilediğini söylemiştir. Başarma duygusunu sınıfla birlikte yaşadığı için arkadaşlarının O'na inancı, güveni ve saygılarının arttığını söylemiştir. Bu olumlu sürecin, otizmlili çocuğun gelişiminde ve sınıfına uyumunda pozitif bir değer kattığını belirtmiştir.

Etkinlik Örneği 18: Su Filtremi Kendim Yapabilirim

Ders: Hayat Bilgisi

Kazanım: HB.1.6.4. Doğayı ve çevresini temiz tutma konusunda duyarlı olur.

HB.1.6.5. Geri dönüşümü yapılabilecek maddeleri ayırt eder (MEB, 2018c)

Açıklama: Öğrencilere hafta sonu tatilinde yapmaları istenen bir görev verilmiştir. Bir kaptaki bulunan topraklı suyun içerisine bir tekstil malzemesinin (peçete, bez parçası...) bir ucu atılarak, diğer ucunun da boş bardağın içerisine konmasıyla, suyun geri dönüşümünü, kirli olan sudan; temiz, içerisinde toprak olmayan bir suyun elde edildiğini görmeleri sağlanmıştır. Öğrencilere el yapımı su filtresi yaptırılarak, suyun öneminden, asla boşa akıtılmaması gerektiğinden, bir damlasının bile çok değerli olduğundan bahsedilmiştir.

Etkinliğin Yapılışı: Öğrencilerden topraklı sudan; temiz bir su elde edilebileceğini kendilerinin evde deneyerek görmeleri istenmiştir. Toprakla karışım haline getirilmiş bir su

dolu kap ve boş bir su bardağı ile bez parçası malzemelerimizdir. Bezin bir ucunu topraklı su dolu kaba, diğer ucunu ise boş bardağın içerisine bırakmaları istenmiştir. Bir süre sonra boş bardağın temiz su ile dolduğunu görmeleri istenmiştir. Öğrencilerden bazılarının bunun nasıl olduğuna inanamayıp, deneyi birkaç kez tekrarladığı aileler tarafından iletilmiştir. Öğrencilere el yapımı su filtresi yaptırılarak, suyun önemini küçük yaşlardan itibaren kavratılmaya çalışılmıştır. Bir damlasının bile boşa akıtılmaması gerektiği üzerinde durulmuştur.

- Beslenme öncesinde ellerini yıkamaları için lavaboya gönderildiklerinde, birbirleri arasında, ‘Önce sabunu eline sür, sonra suyu aç’ dedikleri, birbirlerine dişlerini fırçalarken suyu açık bırakmamak gerektiğinden bahsettikleri görülmüştür. Henüz somut işlemler döneminde olan öğrenciler için, deneylerle, yaparak-yaşayarak, hissederek, gözlemleyerek, bire bir olayın içerisinde yer alarak öğrenmeleri, çok küçük yaşlarda da olsalar kalıcı etkiler bırakmaktadır. Yapılan deneylerle ilgili konuşmaları, sohbet etmeleri, otizmliler arkadaşlarına da deneyi yapır yapmadığını sormaları sınıf içerisindeki uyumun, birlik beraberliğin, kabul edilmenin bir göstergesi olarak görülmektedir.

Görsel 1

Görsel 2

Etkinlik Örneği 19: Toplama İşlemini Öğreniyorum

Ders: Matematik

Kazanım: M.1.1.2.1. Toplama işleminin anlamını kavrar.

M.1.1.2.2. Toplamları 20'ye kadar (20 dahil) olan doğal sayılarla toplama işlemi yapar (MEB, 2018a).

Açıklama: Toplama işleminin aynı türden nesnelere (toplanabilir olanları) bir araya getirmeleri modelleme çalışmalarıyla fark ettirilmiştir. İçinde toplama anlamı bulunan günlük

hayattaki durumlara yönelik çalışmalar yapılmıştır. Yapılan toplama işlemi materyali asıl olarak kaynaştırma eğitimi gören otizmlili çocuk için, sınıf öğretmeni tarafından yapılmıştır. Normal gelişim gösteren çocuklar, toplama işlemi konusunda, okulun bölgesel avantajlarından biri olarak, hazırbulunuşluk seviyeleri oldukça yüksek olarak okula gelmektedir. Otizmlili çocuğun, hem rakamlar, hem renkler konusundaki bilgilerini tekrarlamak, hem de toplama işlemi konusundaki farkındalığını görsel ve dokunsal olarak artırması amaçlanarak yapılmıştır.

Etkinliğin Yapılışı: Sınıf öğretmeni tarafından hazırlanan materyalde, renkli topların istenen sayı kadar delikten gönderildikten sonra tek tek sayılması ve hazneye toplanan topların sayılarak, rakam çiçeğinde toplamın gösterilmesiyle sonuç belirlenmiş olmaktadır.

- Otizmlili öğrenci bu etkinliğı çok severek defalarca yapmak istemiştir. Normal gelişim gösteren çocuklarda materyal üzerinde toplama işlemi yapmışlardır. Onlara göre daha basit bir materyal olduğu görülmüştür. Teneffüslerde otizmlili çocuk ile oyun oynar gibi bu materyalle toplama işlemi yaptıkları, diğeri arkadaşlarının otizmlili çocuğı yardımcı oldukları, onların istediğı işlemi otizmlili çocuğun yapmaya çalıştığı gözlenmiştir. Sınıf öğretmeni tarafından yapılan bu materyalle öğrencilerin birbirleri ile kaynaştıkları görülmüştür.

Görsel 1

Görsel 2

Etkinlik Örneğı 20: Onluk, Birlik Mantar Evimde!

Ders: Matematik

Kazanım: M.1.1.1.7. Miktarı 10 ile 20 (10 ve 20 dahil) arasında olan bir grup nesneyi, onluk ve birliklerine ayırarak gösterir, bu nesnelere karşılık gelen sayıyı rakamlarla yazar ve okur (MEB, 2018a)

Açıklama: Sınıf öğretmeni tarafından onluk birlikleri somutlaştırarak ve oyunlaştırarak öğretmek amacıyla “Onluk Birlik Mantar Evi” adlı materyal yapılmıştır. Matematik dersi, öğrencilere her zaman diğer derslerden biraz daha uğraştırıcı olduğu için, zor gelmiştir. Bu nedenle matematik derslerinin özellikle küçük yaşlardaki çocuklar için, matematikle henüz yeni tanışırken; somutlaştırılarak ve oyunlaştırılarak anlatılması başarı oranını daha da yükseltebilir.

Etkinliğin Yapılışı: Mantar şeklinde bir ev yapılmış ve onluk birlik yazan pencereleri yapılmıştır. Altına bölümler açılarak içlerine bir basamaklı rakamlar tek tek kağıtlara yazılmıştır. Öğrencilerden bölümlerde gördüğü rakamlar kadar abeslang çubuğunu onluk, birlik penceresine koymasını istenir. Karışıklık olmaması için abeslang çubukları farklı renklerde seçilmiştir.

- Yine teneffüslerde dahi, öğrencilerin, otizmlili çocuk başta olmak üzere onluk birlik çalışmalarını yaptıkları, onluk birlik evi ile oyun oynadıkları gözlenmiştir. Bu etkinlik ile öğrencilerin birbirleri ile daha çok kaynaştıkları görülmüştür.

Görsel 1

Görsel 2

*Araştırmacı öğretmen, sınıfta yaptırdığı etkinlikler sonucunda tuttuğu günlüklerde, uygulamalarla ilgili düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

Birinci sınıf ile ilgili doküman, etkinlik ve uygulama örneklerim, öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyeleri gözetilerek hazırlanmış, bireysel farklılıkları dikkate alınarak güncellemiş olduğum çalışmalardır. Buna rağmen, şuan her yeni başlayan 1.sınıflar her dört yılda bir değişmekte, yeni gelen Z kuşağı denilen nesil, çok daha teknolojik bir nesil olarak yetişmektedir. Durum böyle olunca, okuma yazma öğretiminde teknolojiyi de sürece ekledim.

Web 2 araçları ile oyunlar oluşturdum. Otizmlı çocuğum, oyunları diğer normal gelişim gösteren akranları gibi hemen anlamıyordu. Ona tekrarlarla anlattıktan sonra, bir kez de ondan önce yaparak göstermek durumundaydım. Birçok kez tekrar ettikten sonra anlıyordu ama sonrasında hiç unutmuyordu. Matematik dersi için hazırlanan oyunlarda otizmlı öğrenci çok daha başarılıydı. Sepetin içerisindeki altı elmanın, altı sayısı ile eşleştirildiği etkinlikler en sevdiği etkinliklerdi. Mantar eviyle oluşturduğum onluk birlikleri tanıtma oyununu, renkli abeslangırlarla süslemiştim. Renkli ve eğlenceli bir materyal olduğu için sınıfımın çok ilgisini çekmişti. Özellikle otizmlı öğrencim birkaç gün teneffüslerde dahi bu oyunu oynadı. Otizmlı çocuğun, ekranda gösterilen kelimeyi okuması, O'nun akademik olarak başarma isteğini daha da ortaya çıkarıyordu. Arkadaşlarının, ekrandakileri okuduğunda veya matematik etkinliklerini doğru eşleştirdiğinde alkışlaması, otizmlı çocuğu arkadaşlarına daha çok bağlıyordu. Arkadaşları tarafından kabullenildiğini, sevildiğini görmek sınıf ortamına uyum sürecini olumlu anlamda etkiliyordu.

Veli ile görüşülmesi sonucunda, anne, sınıf öğretmeninın çocuğunun eğitiminde kullandığı materyallerin, araç ve gereçlerin son derece yeterli olduğundan bahsetmiştir. Öğretmenin hemen hemen her ders yeni bir materyali kendisinin yaptığından bahsetmiştir. Özellikle kendi çocuğunun seviyesine uygun, eğlenecekleri oyunlar tasarladığından söz etmiştir. Çocukların oyunlarla eğlendiği için öğrenirken hiç sıkılmadıklarını ve oyunu bırakıp bazen teneffüse bile çıkmadıklarını anlatmıştır.

Etkinlik Örnekleri: *Okuma Yazma Sürecinde Oynadığımız Oyunlar*

Ders: Türkçe

Kazanım: T.1.1.9. Sözlü yönergeleri uygular.

T.1.3.1. Okuma materyalindeki temel bölümleri tanır.

T.1.3.2. Harfi tanır ve seslendirir.

T.1.3.3. Hece ve kelimeleri okur.

T.1.3.4. Basit ve kısa cümleleri okur (MEB, 2019)

Açıklama: Okuma yazma sürecinde hem oyunlaştırmak hem de bireysel farklılıkları gözetererek çocukları etkin olarak dersin içerisine dahil edebilmek amacıyla tasarlanan oyunların bazıları görsel olarak aşağıda paylaşılmıştır.

- Özellikle otizmli çocuk başta olmak üzere belki de her harfe ve her güne ayrı ayrı tasarlanan oyunlar, öğrencilerde ilgi ve merak uyandırarak okula heyecanla gelmelerini sağlamıştır. Sıkılmadan bazen öğretmenleriyle ve çoğunlukla arkadaşlarıyla oyun oynayarak kaynaşmaları sağlamıştır. Çocukların oyun sürecinde iken derste olduğunu bile fark etmeyecek kadar eğlendikleri gözlenmiştir. Yapılan tüm bu etkinliklerin, tasarlanan farklı oyunların otizmli çocuğun sınıf ortamına uyum sürecine olumlu katkıları günbegün artarak devam etmiştir. Çocuk kendini sınıfa ait hissettiği için ve her gün hangi oyunu oynayacağını merak ettiği için okula daha istekli geldiği görülmüştür.

Etkinlik Örneği 21: Okuma Zarlarını Atalım

Etkinliğin Yapılışı: Küp şablonuna öğretilen harfler ve bu harflerde oluşturulan hece ve kelimeler yazılmış ve renkli küpler haline getirmeleri sağlanmıştır. Küpleri, okul bahçesinde oyunlaştırarak; sırayla atıp, üste gelen yeri okumaları sağlanmıştır. Etkinlik ve okuma çalışmaları gruplar halinde devam etmiştir.

Görsel 1

Etkinlik Örneği 22 : Sınıfımızın Tatlı Misafiri: Zuzu

Etkinliğin Yapılışı: Bir ders önce renksiz abeslang çubukları tek tek öğrencilere dağıtılarak, keçeli kalemler ve boyalarla istedikleri gibi şekil vermeleri istenmiştir. Sonra küçük kağıtlara öğretilen harflerle ilgili yazılan cümleler tek tek yapıştırılmıştır. Bir oyuncak eşliğinde, yazılan cümleleri okumaları sağlanmıştır. Çek- oku adını verdiğimiz etkinlikte oyuncak olması (öğrenciler adını Zuzu koymuşlardır), çubukların kendileri tarafından rengarenk boyanması gibi aşamalar okuma yazma sürecini verimli ve eğlenceli bir oyuna

dönüştürmüştür. Öğrencilerin ve otizmlili öğrencinin birden çok cümleyi okumak istediği gözlenmiştir.

Görsel 2

Görsel 3

Etkinlik Örneği 23: Tuzluk Oynayalım

Etkinliğin Yapılışı: Tuzluk adını verdiğimiz oyunumuzda öğrenilen harflerle oluşturulan hece ve kelimeler, cümleler, kâğıttan yapılan materyalin her bölümüne yazılmıştır. En az iki kişi ile oynanmıştır. Öğrencinin birinin materyali parmaklarına geçirmesi ve arkadaşının söylediği bölüm ve sayı kadar sayarak, o bölümdeki kelimeyi okuması istenmiştir. Çocukların çok severek, sadece derste değil, sınıfta, okul bahçesinde veya evde oynadığı ve birbirleri ile oyun sayesinde daha çok kaynaştıkları gözlenmiştir.

Görsel 4

*Araştırmacı öğretmen, sınıfta yaptırdığı etkinlikler sonucunda tuttuğu günlüklerde, uygulamalarla ilgili düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

Öğretmen birçok şey bilebilir. Çok donanımlı olabilir. Yeterli alan bilgisi ve tecrübeye de sahip olabilir. Ama bunlardan en önemlisi bildiğini anlatabilme becerisidir. Bir öğretmen çocukların ruhlarının derinliklerine inip, bütün sabır ve donanımlarıyla, severek ders anlatabilmelidir. Sınıfta haftalar ilerledikçe, harf dışında, harflerden oluşan hece, kelime kavramlarını daha yoğun anlattım. Tipik gelişim gösteren öğrenciler, öğrendiği harflerle oluşturulan hece ve kelimeleri okumaya başlamışken, otizmlili öğrenci sesleri birleştiremiyor, gördüğü her heceyi ezberliyordu. Otizmlili öğrencim öğrendiği harflerle ilgili okuduğu heceyi ezberleyip, oluşturulan her kelime ve cümleyi okuyup yazabiliyordu. Tipik gelişim gösteren öğrenciler yazarken harfî yazmayı unutabiliyorken, otizmlili öğrenci hiç harf unutmuyordu. Okuma yazma sürecinde otizmlili öğrencinin annesini de sınıfa alarak, benim öğrettiğim şekilde evde tekrar etmesini istedim. Çünkü otizmlili öğrencim öğrendiği bir şeyi ertesi günü hiç hatırlamıyordu. Öğrendiklerinin en doğru şekilde tekrar ettirilmesi gerekiyordu. Sınıfta ben defalarca tekrar ederek anlatıp, akşamda evde bir iki kez tekrar edince hiç unutmuyor ve hızlı ilerliyordu. Hep kitap, defterle çalışmaktan sıkılmasın diye üzerine harflerin yapışabildiği bir tahta aldım. Söylediğim harf, hece ve kelimeleri tahtanın üzerine yapıştırarak hem eğleniyor hem de öğreniyordu. Evde de aileleriyle oynayacakları oyunlar tasarladım. Tombala Oyunu' nu öğrendiğimiz hece ve kelimelerle tekrar düzenledim. Akşamları da aileleriyle kelime oyunları oynayarak vakit geçirmiş oldular. Tuzluk Oyunu' nu teneffüslerde arkadaşlarıyla oynadılar. Otizmlili öğrencim Tuzluk Oyunu' nu çok sevdi. Benimle de oynadı. Tuzlukta yazılanları doğru okuduğunda çok daha mutlu oluyordu. Sınıfa misafir ettiğim Zuzu ise bir oyuncaktı. Zuzu'nun tuttuğu abeslangları öğrencilerimin kendilerine istedikleri gibi boyattım. Üzerlerine yazdığım üç, dört ve beş kelimeli cümleleri yapıştırdım. Öğrencileri sırayla çıkartıp istedikleri abeslangı çekip, okumalarını istedim. Otizmlili öğrencimde çok keyifle cümleleri okuyordu. Otizmlili öğrenci heceleri ezberleyerek çok daha zorlu bir yol katetse de, akademik olarak tipik gelişim gösteren çocuklardan geride değildi. Bir öğretmen olarak en büyük şansım, her zaman beni dinleyen ve söylediklerimi aynısı gibi çocuğuna uygulayan, özel çocuk sahibi olan bir veliye sahip olmamdı. Çünkü okulda başka kaynaştırma öğrencisine sahip meslektaşlarımın en büyük şikayeti, öğrencinin ailesinin hiç onları dinlememesi, çocuğun ödevlerini ve günlük ders tekrarının aile tarafından izlenerek yaptırılıyor olmamasıydı. Otizmlili öğrencimin bazen sınıfta bağırması ve ekolali davranışları öğrencilerin dikkatini dağıtıp, beni çok zorlarsa da, otizmlili öğrenciye sınıf arkadaşları çok alışmıştı. Artık bağırmasına çok takılmıyorlardı. Bakmıyorlardı. Otizmlili öğrencide ilk zamanlardaki kadar sık bağırıyor, ekolali davranışlar yapmıyordu. Sınıfa uyum süreci en olumlu şekilde devam ediyordu.

Etkinlik Örneği 24 : Çarkımız Okumak İçin Dönsün

Etkinliğin Yapılışı: Oyuncak bir çark temin edilip sınıfa getirilmiştir. Her bölümüne öğrenilen seslerden oluşan cümleler yazılmıştır. Öğrencilerin tek tek kaldırılarak bu çarkı çevirmesi ve okun gösterdiği cümleyi okuması istenmiştir. Tüm sınıfın çok dikkatini çeken, öğrencilerin o çarkı çevirmek için birbiriyle yarıştığı bir etkinlik olmuştur. Otizmli çocuk dahil tüm sınıf teneffüste dahi çarkı çevirerek, işaretlenen cümleyi okuma çalışması yapmıştır.

Görsel 5

Görsel 6

Etkinlik Örneği 25: Kelime Tombalası

Etkinliğin Yapılışı: Okuma çalışmalarının evde de tekrar amaçlı olarak devam etmesini ve ailelerin sürece katılmasını destekleyen bir etkinliktir. Bilinen bir oyun olan tombala, rakamlar yerine öğrenilen harflerden oluşan kelimelerin hazırlanmasıyla okuma sürecinde kullanılmıştır. Öğrencilerin keyifle oynadığı oyunlardan biri olmuştur. Aynı etkinlik, tombaladaki rakamların okunmasıyla matematik dersi kazanımı için de kullanılmıştır.

Görsel 7

- Oynanan tüm bu oyunlar otizmlı çocuk başta olmak üzere tüm öğrencilerin birbiriyle kaynaşmalarını sağlamıştır. Yapılan farklı tarzda merak ve ilgi uyandıran etkinlikler, öğrencilerin sınıfta sıkılmak yerine okulu tatillerde dahi özlemelerine sebep olmuştur. Birbirleriyle kaynaşmalarını sağlamıştır. Otizmlı çocuğun sınıf ortamına uyum sürecini olumlu yönde etkileyerek, arkadaşlarının O'nu kabulünü kolaylaştırmıştır.

Etkinlik Örneği 26: İyilikte Yarışıyoruz

Ders: Hayat Bilgisi

Kazanım: HB.1.1.16. Okulla ilgili olumlu duygu ve düşünceler geliştirir.

H.B.2.1.7. Sınıfta ve okulda yapılan etkinliklerde grupta çalışma kurallarına uyar (MEB, 2018c)

Açıklama: Çok küçük yaşlardan itibaren kazanılan duygu ve edinimlerin hayat boyunca silinmediği bilinmektedir. İlkokul çağı, birey için çok önemlidir. O yaşlarda, o sıralarda öğrenilenler bireyin hayat boyu kullanacağı temel bilgilerdir. Temel duygulardır. Sınıf öğretmeni, Azerbaycan ve Türkiye ortaklığında gerçekleştirilen, 150 öğretmenin çalıştığı 1 İyilik Yap, İyilik Bul eTwinning Projesi'nde görev alarak, öğrencileriyle yaşlılara, hayvanlara, bitkilere, kültürümüze ve daha birçok şeye iyilikte bulunmaya çalışmıştır. Tipik gelişim gösteren çocuklarla birlikte otizmlı çocuğun hayvanlara, yaşlılara olan ilgisi, merhameti, yardımseverliği bu projenin yararlarını gözler önüne sermiştir.

Etkinliğin Yapılışı: Yapılan proje ile öğrencilere grupta çalışmanın temel kuralları ve işbirliğinin gerekliliği vurgulanarak okul etkinliklerinde arkadaşlarıyla adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk ve yardımseverlik değerleri işlenmiştir. Yaşlılara iyilikte bölgedeki huzurevi ziyaret edilmiştir. Hayvanlara iyilikte mama alınıp paketlenerek, tüm öğrenciler mahallesindeki kedileri beslemiştir. Kültüre iyilikte eskiden kullanılan eşyalar, okulda sergi düzenlenerek tüm okul öğretmen ve öğrencilerin ziyaret edip, incelemeleri sağlanmıştır. Okulun farklı yerlerine içlerinde ders araç gereçlerinin olduğu, öğrencilerimizin evindeki fazla kırtasiye malzemelerini getirerek oluşturulan İyilik Torbası asılmıştır. Bunu gören başka sınıflarda, bu etkinliğe destek vermişler ve onlarda bu torbadan okulun farklı yerlerine asmışlardır. Bu proje ile sadece araştırma yapılan sınıf değil, tüm okul öğretmen ve öğrencileri ile etkileşim sağlanmış, dolayısıyla tüm okulun öğrencileri yararlandığı için proje amacına fazlasıyla ulaşmıştır.

- Bu proje ile otizimli çocuğu diğer sınıflardan birçok öğrenci tanımış ve teneffüslerde onunla oynamaya başlamışlardır. Eğitimcilerin, bireysel farklılıklara saygı, hoşgörü ve anlayış, öğrencilerine küçük yaşlarda kazandırmak istediği davranışlardır. Proje çerçevesinde, kırtasiye malzemelerinin konulduğu bir “İyilik Çantası” yapılmıştır. Gerçekten ihtiyacı olduğu için mi yoksa maddi imkânı olmasına rağmen almak istediği için mi almıştır? Bu durumun anlaşılabilmesi için öğrencilerin tepkisi bir süre izlenmiş, bir hafta sonunda gerçekten ihtiyacı olmayan öğrencinin çantaya hiç yaklaşmadığı gözlenmiştir. Otizimli çocuk bu gibi farklı etkinlik ve faaliyetlerle okul ortamında da tanınmaya başlamış, diğer öğrenci ve ailelerin, okul çalışanlarının anlayışlı ve ilgili davranışlarıyla okul ortamına uyum süreci de olumlu yönde ilerlemeye devam etmiştir.

Görsel 1

Görsel 2

Görsel 3

Etkinlik Örneği 27: Zekâmızı Gösterelim

Ders: Beden Eğitimi ve Oyun

Kazanım: BO.1.1.2.4. Oyunu belirlenen kurallara göre oynar.

BO.1.1.2.2. Kişisel ve genel alanını fark eder.

BO.1.1.3.2. Oyunda kullanılan basit stratejileri tanımlar.

Açıklama: Sınıfa tüm öğrencilerin grupla oynamaları için zekâ oyunları alınmıştır. Öğrencilerin Serbest Etkinlikler, okul bahçesine çıkmadığımız zamanlarda Beden Eğitimi ve Oyun dersi veya teneffüslerde bu oyunlarla oynamaları sağlanmıştır.

Etkinliğin Yapılışı: Öğrenciler, hangi arkadaşlarıyla hangi oyunu oynamak istediklerini belirleyerek gruplar halinde sıralara geçmişlerdir. Sıralarda karşılıklı ve yan yana oturarak ikişerli veya dörderli gruplar oluşturmuşlardır. Bazen birbirlerine anlatarak, bazen öyle olmayacağını savunarak karşılıklı etkileşim halinde ve kazananı tebrik etme erdemine sahip olarak oyunu bitirmişlerdir.

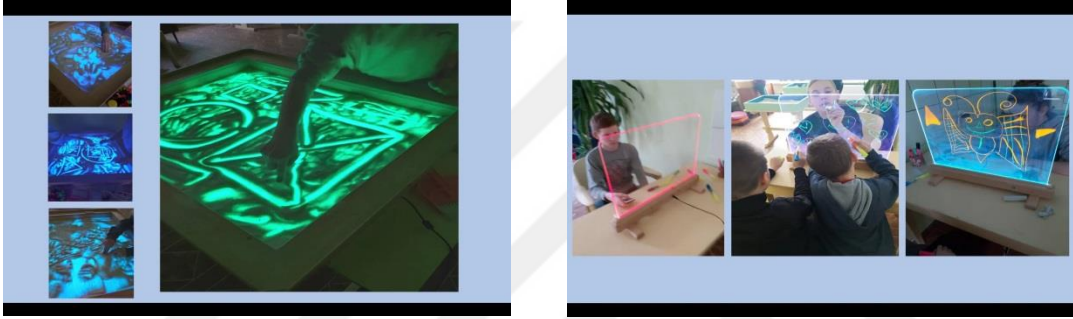
Görsel 1

Görsel 2

- Otizmlili öğrenci, oynanan zekâ oyunlarına diğer sınıf arkadaşları gibi heyecan ve sevinç dolu bir tepki vermiştir. İlk önce evde oynadığı yani daha önce bildiği oyunlara yönelse de sonrasında, öğretmeni ve arkadaşlarıyla farklı oyunlarda oynamak istemiştir. Oyunların kurallarını, tipik gelişim gösteren diğer çocuklardan biraz daha geç kavradığı gözlenmiştir. Sınıftaki diğer öğrencilerin de, öğretmenleri tarafından böyle bir istek olmamasına rağmen, otizmlili öğrencinin hamle yapması veya istenen şekli ilk önce onun bulması konusunda anlayış göstererek, otizmlili çocuğa zaman kazandırdıkları gözlenmiştir.

Yapılan tüm bu etkinliklerden ayrı olarak; otizmle ilgili okunan, araştırılan makale, dergi ve çeşitli yayınların görsel olarak tam anlamıyla soru işaretlerini gidermediği, çoğunlukla soyut söylemler olarak kalması nedeniyle, sınıf öğretmeni tarafından çok daha farklı bir girişim yapılmıştır. Sınıf öğretmenin yabancı ülkelerde otizmle ilgili neler yapıldığını merak etmesi sonucunda, MEB onaylı eTwinning platformu üzerinden kuruculuğunu Türkiye olarak kendisinin üstlendiği 6 ortaklı bir otizm projesi başlatmıştır. Ülkelerden Litvanya (Özel eğitim okulu), Letonya (Özel eğitim okulu), Hırvatistan (Özel eğitim sınıfı), İspanya, Türkiye gibi kaynaştırma öğrencisi olan otizmlilerle çocukların bulunduğu okullardır. Aşağıda ülkelerin otizmlilerle çocuklara özel olarak hazırladığı ışıklı sınıflar, kum oyuncakları ve top havuzlarının görselleri paylaşılmıştır.

Görsel 1 (Litvanya)

Görsel 2 (Hırvatistan)

Görsel 3 (İspanya)

Görsel 4 (Letonya)

Görsel 5 (Portekiz)

Görsel 6 (Türkiye)

Görsel 7 (Otizmlı Çocuğun Kaynaştırma Eğitimi Gördüğü Sınıf- Türkiye)

Görsellerden de görüldüğü üzere yabancı ülkeler otizm konusuna çok önem vermiştir. Ülkelerin ekonomilerininin bu süreçte eğitime gösterdikleri desteği de etkilediği göz önündedir. Ülkemizin sadece otizmlı öğrencilere değil, özel ihtiyaçlı tüm öğrencilere yabancı ülkelerdeki gibi özel alanlar oluşturması; bu tür özel çocukların algılarının açılarak, öğrenmelerini kolaylaştırmalarına ve onların yaşamları boyunca kalıcı olarak istedik davranışlar sergilemelerine yardımcı olacaktır.

Yapılan proje sürecinde proje ortakları ve otizmlı çocukları ile tanışmak, eğlenceli vakit geçirmek, öğrencilerin erken yaşta konuştukları dilden farklı bir dille tanışmalarını sağlamak için yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Görsel 1(Litvanya-Türkiye)

Görsel 2(Letonya-Türkiye)

Görsel 3(Hırvatistan-Türkiye)

- Fotoğraflardan anlaşılacağı üzere yabancı ülkelerin sınıflarında kendi sınıf öğretmenleri dışında bir yardımcı öğretmenin de olduğu görülmektedir. Sınıf mevcutları Türkiye gibi kalabalık değildir. Bu faktörler yabancı ülkelerde öğretmenin iş yükünü azaltmakta, eğitim ve öğretimi daha kaliteli hale getirmektedir. Türkiye’de ki uygulamada sınıf öğretmeni, sınıf mevcudu 30 ve 30 un üzerinde öğrenciye ders anlatmakla görevliken, otizmli çocuğa da özel vakit ayırabilmesi gerekir, bu da öğretmen için son derece yorucu bir durumdur.
- Araştırmacı öğretmen, sınıfta yaptırdığı etkinlikler sonucunda tuttuğu günlüklerde, uygulamalarla ilgili düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

Otizimli çocuğun, özel eğitim okulunu ve sınıfını birebir gözlemleyerek nasıl bir ortam olduğunu ve nasıl uygulamalarla ders anlatıldığını yerinde gözlemlemem de yurtdışında otizmli çocuklarla ilgili hangi uygulamaların yer aldığını merak edip araştırmaya başladım. Yine eTwinning platformunda yabancı özel eğitim ve sınıf öğretmenlerine belki iki yüzden fazla mail atarak, sınıftaki otizmli çocuğum için neler yapabileceğim konusunda fikir alışverişinde bulunmak için proje yapmak istediğimi belirttim. Beş farklı ülkeden (Litvanya, Letonya, Portekiz, İspanya ve Hırvatistan) özel eğitim ve sınıfta kaynaştırma öğrencisi otizmli çocuğu olan beş öğretmenle kuruculuğumu üstlendiğim bir proje başlattım. Diğer ülkelerin özel eğitim sınıflarında ışık odaları, özel terapi sağlayan ses odaları, bu çocuklara özel düzenlenmiş ve Türkiye’de olmayan materyal ve uygulamaları yaptıkları video konferanslar sayesinde gördüm. Proje ortaklarından bazı ülkelerdeki otizmli çocukların otizm oranları daha yüksek olduğu için, bu öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklar gözetilerek altı öğretmenin birlikte fikir alışverişinde bulunarak belirlediğimiz birçok etkinliği proje

süresi boyunca her hafta düzenli olarak uyguladım ve öğrencilerle yapılan bu etkinliklerle ilgili fotoğraf ve videoları eTwinning platformunda paylaştım. Bu paylaşımlarla her ne kadar aynı etkinlikleri yapıyor olsak da, her öğretmenin öğrencisine etkinliği yaptırış şekli ve yeri farklı olduğu için her geçen gün yeni bir deneyim kazandım. Proje ortakları ile her yapılan etkinlik ile yeni şeyler öğrendim ve öğrencilerime öğrettim. Bu proje otizmlili öğrenci için yapılan bir proje olmasına rağmen, sınıf seviyesinin küçük olması ve otizmlili çocuğun akranlarıyla kaynaşabilmesi için proje faaliyetlerini tüm sınıfa uyguladım. Etkinliklerin otizmlili çocuk ayırt edilmeden yapılması, öğrencilerin eğlenerek öğrenmeleri yanında birlik-beraberlik içerisinde, sorarak, fikir alışverişi sağlayarak, dayanışma ve işbirliği içerisinde yapılmasını sağladı. Yapılan etkinlikleri sınıfta sergilemem, etkinliğini yapıp getiren öğrencileri alkışlatmam, çocuğun sınıfta mutlu olmasını, emek verdiği bir şey sonucunda beğenilme hazzını yaşamasını, akademik ve sosyal olarak olumlu gelişmeler oluşmasını sağladı. Birlikte yapılan her işin sonunda tipik gelişim gösteren akranları kaynaştırma öğrencisi olan otizmlili çocuğu annesi olmadan, elinden tutup, sıkı sıkı sarılarak tuvalette yardımcı oldular. Teneffüse birlikte çıkıp, birlikte oyun kurup oynadılar. Diğer ülkelerle belirlenen etkinlikler okuma yazma sürecinden daha çok el kaslarını geliştirici, dikkat ve motivasyon gerektiren, boyama yapmalarını sağlayan etkinlikler şeklindedir. Tüm ülkeler birbirleriyle video konferanslar düzenledi ve kendi öğrencileri ile diğer öğrencilerin bildikleri kadar yabancı dilde tanışma cümleleri ile ekrandan yaptıkları etkinlikleri birbirlerine gösterdiler. Karşılıklı tanışma etkinliği ile birlikte altı farklı ülke kültürel ve coğrafi olarak da birbirlerini tanıma fırsatı buldular.

Veli görüşme formunda değindiğimiz üzere, anne ilkokullardaki sınıfların mevcutları ve fiziki şartlarını kaynaştırma eğitimi alan otizmlili çocuklar için yeterli görmese de, sınıf öğretmenin birbirinden farklı çalışmaları kalabalık sınıfiyla yapıyor olmasına duyduğu hayranlığı dile getirmiştir. Otuz beş kişilik bir sınıfta, derslerin oyunlar ve birbirinden farklı aktivitelerle işlenmesiyle bir gün dahi sınıfın kalabalık olmasından şikayet etmediğini, bu durumun olumsuzluğunu hiç yaşamadıklarını ifade etmiştir. Sınıf mevcudunun otuz beş öğrenci olduğu bir sınıfta, sınıf öğretmenin otizmlili çocuğu ile bu denli ilgilenmesini beklemezken, öğretmenin yaptığı etkinliklerin tipik gelişim gösteren diğer çocuklarla birlikte tüm sınıfa uygulandığını, öğrencilerinin hepsinin seviyesine ve farklılıklarına uygun davranarak ders işlenmesini öğretmenin mesleki deneyimleri ve hayal gücünün derinliğine bağladığını söylemiştir.

Aşağıdaki etkinlik yabancı ülke ortaklığında gerçekleştirilen, ortak ülkelerin de öğrencilerine yaptırdıkları etkinliklerden biridir.

Etkinlik Örneği 28: Streç Film Boyuyoruz...

Ders: Görsel Sanatlar

Kazanım: G.1.1.2. Görsel sanat çalışmalarında farklı materyal, malzeme, gereç ve teknikleri kullanır. G.1.1.3. Duygu ve düşüncelerini görsel sanat çalışmasına yansıtır. G.1.1.10. Görsel sanat çalışmasını oluştururken sanat elemanlarını kullanır (MEB,2018e)

Açıklama: Yabancı ortaklarla yürütülen projede, kurucu Türkiye olması sebebiyle, bu etkinliği araştırmacı sınıf öğretmeni proje planına dahil etmiştir. 6 ülkede aynı gün içerisinde bu etkinliği öğrencilerine uygulamıştır. Streç film üzerine guaj boyalarla istedikleri gibi resim yapabileceklerini düşünen öğrenciler çok heyecanlanmıştır. Öğrenciler ilk kez böyle bir çalışma yapacakları için çok sevinmişlerdir.

Etkinliğin Yapılışı: Etkinlikte ilk olarak sıralar, birinci sıranın üzerine ikincisi ters çevrilerek konmuştur. Daha sonra üstte duran sıranın ayaklarına streç filmler tek kat olarak sarılmıştır. Plastik tabaklara guaj boyalar renk renk sıkılarak öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrenciler bir sırada karşılıklı durup üçer veya dörder kişi olarak gruplar halinde resimlerini yapmışlardır. Öğrencilerin fırça kullanmayı pekiştirdikleri, guaj boya ve streç film ile ilk kez tanıştıkları bir etkinlik olmuştur.

Görsel 1

Görsel 2

- Otizmlili öğrencinin bu etkinlikte, fırçayı ve bu çeşit bir boyayı ilk kez kullanmasından dolayı son derece heyecanlı olduğu görülmüştür. İlk olarak streç filme eliyle dokunduğu ve ne

olduğunu anlamaya çalıştığı gözlenmiştir. Streç film üzerine fırçayla resim yapıyor olmanın çok güzel olduğunu ve bu etkinliği her zaman yapmak istediğini ifade etmiştir. Sınıfça çok sevilen ve otizmlili çocuğun sınıfına uyum sürecinde çok önemli bir etkinlik olmuştur.

4.3. Kaynaştırma Eğitimi Gören Otizmlili Çocukla ve Sınıfla Yapılan Tabiat Okulu Etkinlikleri

Tabiat Okulu Projesi, araştırma yapılan okulun bulunduğu ilçeye ait bir projedir. Araştırmacı sınıf öğretmeni, ilçede bu proje için başvuruda bulunan iki yüz öğretmen içerisinde seçilen kırk beş öğretmenden biri olmuştur. Sınıfıyla yıl içinde toplam altı gün, okula yirmi dakika uzaklıktaki tabiat okuluna gidilmiş ve çeşitli etkinlikler yapılmıştır.

Etkinlik Örneği 29: Sihirli Ormanı Dinliyorum

Ders: Hayat Bilgisi ve Beden Eğitimi ve Oyun

Kazanım: H.B.1.6.1. Yakın çevresinde bulunan hayvanları gözlemler.

HB.1.6.2. Yakın çevresinde bulunan bitkileri gözlemler.

H.B.1.6.3. Yakın çevresinde bulunan hayvanları ve bitkileri korumaya özen gösterir.

H.B.1.4.3.Okula geliş ve gidişlerinde trafik kurallarına uyar(MEB, 2018c)

BO.1.1.1.1. Yer değiştirme hareketlerini yapar.

BO.1.2.2.6. Güvenli alanlarda oynar.

B.O.2.2.2.9. Oyun ve fiziki etkinliklerde iş birliğine dayalı davranışlar gösterir.

Açıklama: Öğrenciler bu etkinlik sayesinde daha önce hiç görmedikleri bir ortamda olmanın şaşkınlığı ve mutluluğunu yaşamışlardır. Tabiat Okulu'nda görev yapan farklı branşlarda altı öğretmen çalışmaktadır. Her biri de branşı ile alakalı etkinlikler yaptırmakta, oyunlar oynamaktadır.

Etkinliğin Yapılışı: Öncelikle Tabiat Okulu'nu tanıtmak için bir öğretmen bize rehberlik yapmıştır. Okulun kurallarından, orada yapılacaklardan, nerelerin gidilebilir, nerelerin yasaklı bölgeler olduğu anlatılmıştır. Çevre gezisi yaptırılmıştır. Sihirli Orman tanıtılmıştır. Orman'da yer alan ağaç ve çeşitli bitkiler, hayvanlar ve bunların özelliklerinden bahsedilmiştir. Çocukların gözleri kapalı ormanı dinledikleri anlar aşağıda resmedilmiştir.

Görsel 1

Görsel 2

- Otizmlı çocuğun bu ortamı ilk kez görmesi ve açık alan olması sebebiyle bağırması, ekolali davranışlarını yapmadığı görülmüştür. Çocuklar ilk kez bir ormanda yürüyüş yapma ve ormanın sesini dinleme fırsatı bulmuşlardır. Okulun çevresindeki baraj gölü tanıtılmış ve nasıl oluştuğu anlatılmıştır. İçerisinde yaşayan çeşitli hayvanlardan ve onların nasıl beslendiğinden bahsedilmiştir. Otizmlı çocuğun buradaki gölü ilk kez görmesi sebebiyle heyecanlandığı, bir an önce içinde yaşayan balıkları ve ördekleri görmek istediğini ifade etmiştir. Çocukların sınıf dışındaki bir yerde birbirinden farklı ve güzel yerler görüp etkinlikler yapması, tabiat okuluna gelirken ki yolculukları, onların birbirleriyle kaynaşmasını sağlamıştır. Aralarındaki ilişkiyi güçlendirmiştir. Otizmlı çocuğun yanında oturarak geldiği arkadaşlarının elini bırakmadığı gözlenmiştir.

Etkinlik Örneği 30: Dostluk Kazansın!!!

Ders: Beden Eğitimi ve Oyun

Kazanım: BO.1.1.1.1. Yer değiştirme hareketlerini yapar.

BO.1.2.2.6. Güvenli alanlarda oynar.

B.O.2.2.2.9. Oyun ve fiziki etkinliklerde iş birliğine dayalı davranışlar gösterir.

Açıklama: Öğrenciler, Tabiat Okulu'nda görevli iki öğretmenle birlikte bahçe oyunlarını oynamışlardır. Sıra girme, sıranın kendisine gelmesini bekleyerek sabırlı olma, arkadaşının duygu ve düşüncelerine saygılı olma, işbirlikçi öğrenme gibi kazanımları edindiği bir etkinlik olmuştur.

Etkinliğin Yapılışı: Bu etkinliğe eşit sayıda kız ve erkek öğrenci katılmıştır. Yerde bulunan dokuz halkanın içerisine, iki gruptan farklı öğrenciler gelerek ellerindeki cisimleri

bırakmışlardır. Halkaları üçlü olarak aşağıya ve yana doğru dizerek, içlerine attıkları cisimleri rakibin tamamlamasına engel olmuşlardır. Dairelerin içerisine elindeki nesneyi koyduktan sonra, sırasına geçerken sıradaki arkadaşının eline vurarak yerine geçmeyi unutmamalıdır. Merak ve heyecanla oynanan, sonunda dostluğun, birlik ve beraberliğin kazandığı bir oyun olmuştur.

Görsel 1

- Oyun, otizmlili öğrenci tarafından, oyunun kuralları birkaç kez anlatılsa da tam olarak anlayamamıştır. Her oyuna çıkışında, ne yapacağı hatırlatılsa da söylenenleri anlayamamıştır. Oynarken öğrenmesi için, öğrenci oyunda cesaretlendirilmiştir. Otizmlili öğrenci, sıranın kendisine gelmesi konusunda biraz sabırsız davranırsa da, çok eğlenmiş ve sorunsuz bir şekilde oyunu tamamlamıştır.

Etkinlik Örneği 31: Turşumuzu Yapalım ve Mikroskopta İnceleyelim

Ders: Hayat Bilgisi

Kazanım: H.B.2.6.3. Yakın çevresinde doğal unsurların insan yaşamına etkisine örnekler verir.

HB.2.5.8. Yakın çevresinde yapılan üretim faaliyetlerini gözlemler (MEB, 2018c)

Açıklama: Öğrencilerle yapılan ilk etkinlik turşu yapma etkinliği olmuştur. Gelmeden önce istedikleri turşu malzemelerini getiren öğrenciler verilen yönergelerle turşularını yapmıştır. Bir sonraki Tabiat Okulu'na gidişte hazır olan turşuların, suyu mikroskopta tüm öğrenciler tarafından incelenmiş ve neler gördükleri anlatılmıştır. Öğrencilerin farklılaştırılmış eğitim alarak bireysel farklılıklarının gözetildiği, her öğrencinin öğrenmesini destekleyen etkinlikler yaptırılmıştır. Öğrenciler bitkilerin nasıl yetiştirildiği, nasıl toplandığı ile ilgili bilgiler elde

etmişler, turşunun nasıl yapıldığını yaparak- yaşayarak öğrenmişlerdir. Turşular öğrencilerin kendilerine yaptırılmıştır.

Etkinliğin Yapılışı: Getirilen turşu malzemeleri, öğrenciler tarafından tek tek iğne ile delinerek 5 litrelik bidona doldurtulmuş, sirke ve tuzu dahi öğrencilere atırılmıştır. Bir süre sonra oluşan turşular sınıfa teslim edilmiş ve yapılan bir sınıf etkinliği ile öğrencilere turşular ikram edilmiştir. Turşu suyunda hangi mikroorganizmaların olduğu ile ilgili yapılan etkinlikte, öğrencilerle birlikte mikroskop camına turşu suyu damlatılarak öğrencilerin tek tek izlemesi sağlanmıştır. Tabiat Okulu'nda görevli fen bilimleri öğretmeni gördüklerinin hamurun mayalanmasını sağlayan, süttten yoğurdun yapılmasını sağlayan yararlı bakteriler gibi buradakilerin de turşu olmasını sağladıklarını söylemiştir.

Görsel 1

Görsel 2

Görsel 3

Görsel 4

- Otizmli çocuk, turşu yapmaktan çok hoşlanmıştır. Arkadaşlarından daha çok turşu malzemesini iğne ile delmiştir. Turşu yapılırken ki her aşamasında merakla bulunmak istemiştir. Turşu suyuna mikroskopla bakma etkinliğinde, mikroskoptan baktıktan sonra

küçük kurtçuklar olduğunu söylemiş ve biraz korkmuştur. Etkinliklerden sonra, servis ile tekrar okullarına dönerken otizmlili çocuğun yanında oturan arkadaşlarıyla mikroskopta gördükleri canlıların nasıl göründükleriyle ilgili yorum yaptıkları gözlenmiştir. Bu etkinlik otizmlili çocuğun hem akademik, hem de sosyal gelişimini desteklemiş, öğrencinin sınıf ortamına uyum sürecini pozitif anlamda etkilemiştir.

Etkinlik Örneği 32: Kozalakları Boyuyorum

Ders: Görsel Sanatlar

Kazanım: G.1.1.2. Görsel sanat çalışmalarında farklı materyal, malzeme, gereç ve teknikleri kullanır (MEB,2018e).

Açıklama: Tabiat Okulu'nda yapılan her farklı etkinliğin bir atölyesi bulunmaktadır. Bu etkinlik resim atölyesinde yapılmıştır. Tabiat Okulu'nda görevli resim öğretmeni bu konuda öğrencilere yardımcı olmuştur. Öğrencilerin en keyif aldıkları ortam ve etkinliklerden biridir.

Etkinliğin Yapılışı: İlk önce ormanlık alanda kozalaklar toplanmıştır. Daha sonra öğrencilerin önüne renk renk ayrılan guaj boyalarla kozalakları istedikleri gibi boyamaları istenmiştir. Boyanan kozalaklar, orada görevli resim öğretmeni tarafından, bir mukavva üzerine silikon ile tutturulup ağaç şekli verilerek bir kompozisyon oluşturulmuştur.

Görsel 1

Görsel 2

- Otizmli çocuk, resim yapmayı çok sevdiği için bu etkinliği de çok severek yapmıştır. Kozalakları arkadaşlarıyla toplarken çok eğlenmiştir. Onları tek tek dikkatlice boyamıştır. Sınıf arkadaşlarıyla eğlendiği, kaynaştığı, sınıf ortamına uyum sürecinin olumlu yönde gelişim gösterdiği bir etkinlik olmuştur.
- Araştırmacı öğretmen, sınıfta yaptırdığı etkinlikler sonucunda tuttuğu günlüklerde, uygulamalarla ilgili düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

Yıllardır yaptığım öğretmenliğimin, hayal gücüm, meslek aşkım, başarıma azmim ve motivasyonumun oluşturduğu deneyimlerimle, öğrencilerimin beni ve birbirlerini sevdiği bir sınıf ortamı oluşturmayı başarmıştım. İlgi, istek ve motivasyon ile yaptığımız her dersin kazanımında ve uyguladığım her etkinlikte en üst düzeyde başarıyı elde etmeyi sınıfça başardık. Özellikle otizmli çocuğumun benimle ve arkadaşlarıyla kaynaşması sınıf ortamına uyum sürecini pozitif yönde etkiledi. Otizmli çocuk, beni öğretmeni olarak kabul edince sevdi ve saygı gösterdi. Belki de sevdiği, sıcaklık duyduğu için saygı duyarak öğretmeni olarak kabul etti. Ama aradaki duygusal bağ sayesinde bir çok zorluk aşılabildi. Bu etkin süreçte ailenin yardım ve desteği çok önemliydi. Otizmli çocuğun annesi her gün okul giriş saatinden çıkış saatine kadar çocuğu bekledi. Her yardıma ihtiyaç duyduğumuzda sınıfta, yanımızdaydı. Çalışma sürecinde bana her konuda destek oldu. Otizmli çocuk kaynaştırma öğrencisi olduğu süre zarfında, kendisinden beklenenden çok daha üst düzeyde başarı gösterdi. Okuma yazmayı diğer tipik gelişim gösteren çocuklarla aynı sürede öğrendi. Matematik dersinde istenen kazanımları yerine getirdi. Ama okuduğunu anlama konusunda sıkıntılı bir süreç başladı. Bu dönem dikkatli, detaylı çalışıp, biraz daha fazla önemiyet göstermemiz gereken bir dönemdi. Otizmli çocuğun annesi ve öğretmeni olarak ben de kendisine okutturduğumuz metinleri birkaç kez tekrar okutuyorduk. Bazen biz de okuyorduk. Ancak bu şekilde anlayabiliyordu. Sürecin sonunda, otizmli çocuğu lavaboya götürmek istediğimde veya oyun oynarken, 'Öğretmenim biz götürürüz, öğretmenim biz oynarız, öğretmenim O çok yoruldu, ben O'na kitap okuyabilir miyim?' cümlelerini duymaya başlamıştık. Bu davranışların diğer bir güzel tarafı ise yardımcı olmak isteyen, otizmli çocuk ile oynamak veya O'na kitap okumak isteyen birkaç kişi değil, tüm sınıftı. Öğrenci çikolatayı çok sever diye her gün beslenmesine kendisiyle birlikte annesine otizmli çocuğumuza özel çikolata getirmesi, istenilen bir durumdur. Bu tür gelişmelerin yaşanması için belki de onlarca etkinlik yapılmış olabilir. Yapılmaya da devam edilecektir.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde yapılan araştırma sürecinde derslerdeki etkinlik, faaliyet ve yapılan çeşitli uygulamalarla araştırma süresince edinilen izlenimler ve bu süreç sonunda gözlemlenen sonuçlar yapılan diğer araştırmalarla bütünleştirilmiştir. Bunun yanında araştırma süresince elde edilen deneyimler ışığında, sınıfında otizm ile birlikte başka özelliklere sahip kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenlere yönelik önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Tartışma ve Sonuçlar

Öğrencilerin bireysel farklılıkları, onlara verilecek eğitimin şekillenmesinde büyük bir öneme sahiptir. Bu tür öğrencilere yönelik hazırlanan, bireysel farklılıkları gözetmesi için özel eğitim hizmetleri uygulanmaktadır (Dedeoğlu ve Yüksel, 2017). Gelişen toplumlarda, insan hakları doğrultusunda uygulanan, özel eğitime ihtiyaç duyulan çocukların, tipik gelişim gösteren akranlarının bulunduğu sınıflarda, akranlarıyla aynı sıralarda eğitim almaları kabul gören ve yapılması gereken bir uygulamadır. Ancak, eğitim sistemlerinde beklenen ve istenen yeterliliğin sağlanmasında en önemli etken; her ne uygulanırsa uygulansın, bunları uygulayacak olan öğretmenlerdir. Öğretmen eğitim sisteminin uygulanmasında en önemli faktördür. Öğrenciler seviyelerine uygun, öğrenmeleri için her detayının düşünüldüğü, her tür materyal ve etkinliklerin olduğu bir sınıfa koyulsa da buradaki en önemli faktör, bunları en üst düzey çalışmayla öğrencilerine sunacak olan kişiler, öğretmenlerdir (Şahinel, 2007).

Bu bağlamda, araştırmacı öğretmen olarak ben de 18 yılın getirmiş olduğu deneyimler, yürütmüş olduğum ulusal ve uluslararası projeler ve o projelerdeki öğretmenlerin deneyimleri ve kendime göre oluşturduğum farklılığım ile uyguladığım araştırma sürecinde, özellikle otizmlili öğrencimin akademik gelişimini sağlamak üzere; hayal gücümü kullanıp, çocukların bireysel farklılıklarını dikkate alarak zenginleştirdiğim sınıf içi uygulamalarımı görsellerle detaylı bir şekilde anlattım. Bu etkinlikler sonucunda otizmlili çocuğun etkinliği uygulamadaki rolünü, etkinliği uygularken ki tepkisini ve etkinlik sonucunda, tipik gelişim gösteren akranlarıyla olan iletişim sürecini ayrıntılarıyla ifade ettim. Bu süreci ele alırken birinci sınıf kazanımlarını hayal gücümle şekillendirdiğim etkinliklerle gerçekleştirdim. Kaynaştırma öğrencisi otizmlili çocuğun birinci sınıfa ait, sınıfa ilk girişi ve bizimle tanışmasından 16.haftaya kadar geçen süreçte gelişimini betimlemek için günlüklerime kaydettim.

Araştırmacı, araştırma süresince yaptığı etkinlik ve farklı çalışmalarla otizimli çocuğun dersin içerisinde tipik gelişim gösteren diğer çocuklar gibi aktif rol almasını sağlayarak, akademik olarak süreçten asla kopmamasını sağlamıştır. Yapılan araştırma sonucunda da kaynaştırma eğitimi gören otizimli çocuğun akademik olarak sınıf içerisinde var olmasının, belli bir başarı çizgisini yakalamasının en önemli sebeplerinden biri, çocuğun sınıfa kabul edildiğini görmesidir. Araştırmanın bulgular kısmında yer verilen, sınıfta tipik gelişim gösteren öğrenciler başka etkinlik ve ödevlendirmelerle meşgul olurken, otizimli öğrenci ile birebir yapılan etkinliklerdir. Birebir çalışılan etkinlikler otizimli çocuğun, ders içinde tipik gelişim gösteren diğer arkadaşlarından geride kaldığı kazanımların öğrenilmesini sağlamak için yapılmıştır. *Etkinlik Örneği 2, 3 ve 4* 'te olduğu gibi veya Matematik ders kazanımları için yapılmış olan *Etkinlik Örneği 19 ve 20*'de bahsedildiği ve görsellerle anlatıldığı gibi otizimli öğrencinin sınıf içerisindeki akademik başarısını olumlu yönde etkileyen etkinlik örnekleridir. Arkadaşları ve öğretmeni tarafından sınıftaki varlığının ve yapabildiğinin fark ettirilmesini sağlayan, O'nu öne çıkaran tutum ve davranışların, bazı ders içi uygulama ve ödüllendirmelerin, otizimli çocuğun sınıfa uyum sürecinde olumlu anlamda çok etkili olduğu görülmüştür. Yapılan etkinliklerde diğer arkadaşları ile birlikte görev almak, yaptığı bir şeyin öğretmeni tarafından beğenilmiş olması, bunun sonucunda alkışlanması veya herhangi bir nesne ile ödüllendirilmesi (kalem, silgi, küçük bir çikolata...) özgüveninin gelişmesini sağlamıştır. Çocuğun özgüveninin gelişmesi bir şeyi yapabileceğine inanmasını ve dolayısıyla başarıya isteğini artırmaktadır. Böylelikle artan akademik başarısı O'nun sınıfa olan uyum sürecini olumlu olarak etkileyecektir. Yaptığı etkinliğin sınıf veya okul panosunda sergilenmesi, diğer öğrencilerle birlikte O'nu da heyecanlandırmış, derse olan ilgisini artırmış, bir daha bu dersi ne zaman işleyeceği sorusunu sordurmuştur.

Tipik gelişim gösteren öğrencilerle aynı sınıflarda olup kaynaştırma eğitimi gören otizimli bir çocuğun akademik gelişimi, O'nun alacağı nitelikli bir eğitime bağlıdır. Çocuklarımıza nitelikli bir eğitim sunabilmek için yapılması gereken öğrencilerin ihtiyacını karşılarken, onların isteklerine cevap verebilmek ve öğrencinin o derse olan motivasyon bütünlüğünü sağlayabilmektir (Hatırlı ve Duran, 2018). Dersin işlenişi, bir öğretmenin eğitim anlayışı ile şekillenebilir. Bu eğitim anlayışı doğrultusunda da öğrencilerin istekleri veya motivasyonları ya dikkate alınır ya da gereken önem verilmeyebilir. Bir öğretmen bulunduğu sınıftaki öğrencilerin, o sınıfın ve okulun niteliklerini daha olumluya taşıyabilmelidir (Çoban ve Demirtaş, 2011). Nitelikli bir öğretmen öğrencilerini iyi tanıyabilmeli ve öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları çerçevesinde dersi nasıl işleyeceğine karar vermelidir.

Otizimli öğrencilerin iletişimsel sıkıntıları yaşamaması, sıkıntılarını bağırma, tekrarlı olarak masaya vurma, ekolali davranışlar göstererek dile getirmesi, arkadaşlarıyla veya çevreyle olan iletişimsel bağlamda problemler olması sebebiyle sosyal olarak beceri yetersizliği gözlenmektedir. Hangi olaya nasıl bir tepki verecekleri konusunda zorlanmaktadırlar. Bu nedenledir ki, otizimli çocukların almış oldukları eğitimde sosyal olarak gelişimlerine daha çok dikkat edilmelidir (Avcıoğlu, 2005). Bu nedenle sınıf öğretmeni olarak otizimli öğrencimin sosyal becerilerinin geliştirilerek sınıf ortamına uyum sürecini sağlamaya çalıştım. Bulgular kısmında bahsettiğim ve görsellerini paylaştığım, *Etkinlik 1, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 ve 15*. etkinlikler sınıftaki tipik gelişim gösteren öğrencilerle birlikte otizimli öğrencinin sosyal olarak gelişimini destekleyip sınıfa uyum sürecini hızlandıran etkinlikler olmuştur. Bu etkinliklerde ders kazanımları oyun ve deneyler yoluyla verilmeye çalışılmıştır. Kaynaştırma öğrencisi otizimli çocuk ve sınıftaki tipik gelişim gösteren diğer öğrenciler oyun oynayarak öğrendikleri kazanımları öğrendiklerinin farkına dahi varamamaktadır. Oyun oynarken ve deney yaparken birbirleri ile daha çok iletişim halinde olmakta, oynadığı oyun veya yapılan deney hakkında arkadaşıyla fikir alışverişinde bulunabilmektedir. Grup oyunlarında yenilen takımdaki oyuncular yenen takımın oyuncularını tebrik edebilmeyi öğrenmektedirler. Sınıfta yapılan deneyleri evde de yaparak, ailesi ile yaptığı deney üzerine sohbet edebilmektedir. Dunlap ve Carr, (2007)' a göre, otizimli bireylerin, bağırma, takıntılı davranışlar göstermeleri, ekolali yapmaları onlarda iletişimsel problemlere sebep olduğu gibi dil ve sosyal beceriler açısından gereken başarıyı göstermelerine engel olmaktadır. Otizimli öğrenciler, tam olarak zihinsel veya bedensel bir probleme sahip olmamakla birlikte, bu öğrenciler iletişimsel sıkıntılar yaşamaktadırlar. Bu iletişimsel sıkıntıların giderilmediğinde sosyal ve davranışsal yetersizliklere sahip bireyler olarak yetiştikleri ifade edilmektedir. Ancak bu sıkıntılar giderilerek otizimli bireylerin sosyal anlamda daha az iletişimsel problemler yaşamaması muhtemeldir (Gates, Kang ve Lerner, 2017). Bu nedenlerle, çocukların bireysel farklılıkları gözetilerek yapılan etkinlik, oyun ve deneylerin tümü özellikle otizimli çocukla birlikte, yaşları küçük olduğu için tipik gelişim gösteren diğer çocuklarında sosyal olarak becerilerini destekleyerek sınıfa uyum sürecini pozitif olarak etkilediği, otizimli öğrencinin bu faaliyetler sırasında takıntılı ve ekolali davranışları çok azalttığı gözlenmiştir.

Otizimli öğrencilerin eğitiminde yaşanan sorunların tespit edilerek çözüme kavuşturulması, sınıfların mevcudu ve fiziki şartları otizimli öğrencilerimizin ihtiyaçlarına karşılık verecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir (Dunlap ve Carr, 2007) Bu öğrencilerimizin öğrenmelerini kolaylaştıracak etkinlik ve faaliyetlerin yaptırılması, yöntem

ve tekniklerin uygulanması, bulgulardan da yola çıkacak olursak araştırmada incelemiş olduğumuz otizmlili öğrencinin sınıf ortamına uyum sürecini olumlu yönde etkilemektedir. Okulumuzda spor salonu, kütüphane, laboratuvar veya herhangi bir atölye odası olmamasından dolayı tüm bu fiziki yerlere olan ihtiyaç sınıf içerisinde tüm sınıfın etkinliğe katılımıyla ve dar bir alanda kalabalık bir sınıfla gerçekleştirilmesi öğretmeni zorlayan etmenlerdir. Bu tür etkinliklerin uygulanması sırasında öğrencilerin meraklanması, heyecanlanması ve ufak bir hareketleri bile kalabalık olan bu sınıfı hareketlendirmeye ve bunun sonucunda otizmlili öğrenci başta olmak üzere tüm öğrencilerin dikkatlerinin kısa sürede dağılmasına sebebiyet vermektedir. Bu nedenle kaynaştırma eğitimi gören otizmlili bir çocuğun sınıfına uyum sürecinde, okulun veya sınıfın fiziki ortamı bu tür çocukların ihtiyaçlarına yönelik olarak tasarlanması, otizmlili çocukların seviyelerine uygun olarak belirlenen etkinlik ve materyaller, arkadaşlarıyla olan iletişimi artırarak sınıfa uyumlarını kolaylaştıracaktır. Bu bağlamda araştırmanın bulgular kısmında yer verdiğim, sınıf dışında gerçekleştirdiğimiz etkinliklerden biri olan tabiat okulu etkinliklerinden, *Etkinlik Örneği 31* ile sınıfça turşumuzu yaparak, turşu suyundan örnek alıp mikroskopta inceledik. Okulumuzda yer almayan laboratuvarı burada sağlayarak, mikroskopu elimize alıp inceleme fırsatı bulduk. Mikroskopta turşu suyunda yer alan yararlı bakterileri gördük. Sınıfımızın kalabalık olmasıyla belki de sınıf içerisinde yapmakta zorlanacağımız turşuyu burada yaptık. Otizmlili öğrencinin bu etkinlikler esnasında bağırma, takıntılı ve ekolali davranışları yapmadığı, arkadaşlarıyla iletişimsel süreci ilerlettiği bir etkinlik olduğu görüldü. Etkinlikleri merak ettiği için oradaki görevli öğretmenlere ve arkadaşlarına çok soru sordu. Etkinliğin iletişimsel problemlerini ortadan kaldırarak, otizmlili çocuğun sosyal olarak beceri kazanmasının sınıfa uyum sürecinde olumlu etkileri olduğu gözlemlendi ve bulgular kısmında ifade edildi.

Yaşadığımız bu süreçte son zamanlarda kaynaştırma eğitimi alan OSB'li öğrencilerin sayılarında artış olması sebebiyle, sınıf öğretmenlerinin bir çoğunun kaynaştırma eğitimi gören otizmlili öğrencisi olacağını düşünürsek, öğretmenlerin bu tür çocuklara karşı tutum ve davranışları ve ders içi uygulayacakları etkinlikler konusunda destek almaları kaçınılmazdır. Çünkü, sınıf öğretmenleri, kaynaştırma eğitimi gören otizmlili çocukların sadece sosyal olarak değil, akademik anlamda başarılarını artırarak, otizmlili çocuklara sınıf içinde başarı duygusunu tattırarak, onları yaptıkları karşısında bazen küçük ödüllendirmelerle, sınıfta bir alkışla, varlıklarını hissettirerek sınıf ortamına uyum sürecini olumlu olarak artırmaktadırlar (Garrad, Rayner ve Pedersen, 2019).

Kaynaştırma öğrencisi olan otizmlili çocuğun sınıfta işlenen ders kazanımlarını öğrenirken daha nitelikli ders işleme için hazırladığım etkinliklere her dersten ayrı ayrı olacak şekilde

bulgular kısmında yer verdim. Sınıfta uyguladığım etkinliklerde disiplinlerarası yaklaşım çerçevesinde öğrencilerin birden fazla duyu organına hitap etmeye çalıştım. Bulgular kısmında otizmlili öğrenci ile birebir yapmış olduğumuz etkinliklerin ve defterdeki çalışmaların görselleri de yer almaktadır. Otizmlili çocuğun defterindeki etkinlikler, tamamen çocuğun dikkat seviyesini artıran, akademik gelişimine olumlu katkılar sağlayan etkinlik örnekleridir. Öğrencilerin değişik materyallerle etkileşimini artırdığımızda, o ders sıradan olmaktan çıkar ve derse öğrencinin heyecanı, mutluluğu ve öğrenme isteği dahil olur. Dersi işlerken farklı disiplinleri kullanan öğretmenlerin, o öğretmenlerin öğrencilerine okuma-yazma dışında, eğlenme, merak etme, sorgulama, eleştirel düşünme ve problem çözme gibi farklı yetiler kazandırdığı ifade edilmiştir (Yalçın ve Şişman, 2018). Bulgular kısmında yer alan *Etkinlik 6* 'da, otizmlili öğrenci en çok sevdiği Buz Kırma Oyunu ve piyano dersleri aldığı için en sevdiği müzik aletlerinden biri olan melodikanın tuşları üzerine yazılan heceler okutulmuştur. Bu etkinlikte öğrencinin bireysel farklılıkları, ilgi ve becerisi gözetilerek hem oyun oynatılmış hem de müzik aletini çalması sağlanmıştır. Aynı zamanda disiplinlerarası bu yaklaşımla heceler okutulurken okuma yazma tekrarı yaptırılmıştır. Otizmlili öğrenci daha önce belki de hiç melodika görmemişti fakat tipik gelişim gösteren arkadaşlarının içinde, notalarını da ezberlemiş olarak okul şarkıları çalmıştır. Bu örnekten de anlaşılacağı üzere, otizmlili öğrenciler tipik gelişim gösteren akranlarının içerisinde kaynaştırma eğitimi gördüğünde, Atlan (2019)'a göre uygulanan etkinliklerde, oynanan oyunlar veya bireysel olarak yapması gereken işlerde akranlarından daha ileride performans sergileyebilir. Özel yeteneklerini ortaya çıkarma fırsatı verildiğinde tipik gelişim gösteren akranlarından bazı yönlerden daha önde olabilmektedirler.

Bulgular kısmında açıklamalarıyla görsellerine yer vermiş olduğum *Etkinlik 21, 22, 23, 24 ve 25* 'te öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyeleri ve bireysel farklılıkları gözetilerek, oyunlaştırılan materyallerle okuma- yazma süreci eğlenceli hale getirilmeye çalışılmıştır. Günümüz öğrencilerinin yoğun olarak ilgilerini çeken tablet ve cep telefonları ile geçirdikleri vakitte, internet üzerinden hazırlanan çarkıfelek ve jigsawpuzzle oyunlarıyla ilgilenip, (*Etkinlik 5*'te görüldüğü üzere) okuma hızları ve görsel algıları geliştirilmiştir. Sadece kaynaştırma öğrencisi otizmlili çocuğun değil, sınıftaki tipik gelişim gösteren diğer çocuklarında etkinliklerden büyük bir keyif alıp, ertesi gün okulda arkadaşlarına anlatarak iletişimlerinin daha da güçlendiği görülmüştür. Derslerde farklı materyal ve etkinliklere yer vermem sonucunda otizmlili öğrencimin, dersi eğlenerek öğrendiği ve böylelikle akademik başarısındaki ilerleme, sınıfa uyum sürecini hızlandırmıştır. Otizmlili çocuğun annesi ile yaptığımız görüşmede, anne de sınıfın kalabalık olduğundan, fakat öğretmenin dersleri farklı

materyaller tasarlayarak işlemeden dolayı bir dezavantaj oluşturmadığından bahsetmiştir. Süreçte çocuğunun akademik ve sosyal açıdan gelişiminde, öğretmenin bireysel farklılığa uygun olarak yeni materyaller tasarlamasının çok olumlu katkıları olduğundan bahsetmiştir. Bu süreçte öğretmen ve annenin birbiriyle olan etkili iletişimi de yadsınamaz bir önem göstermektedir.

Kaynaştırma eğitimi, özel eğitim alması gereken her öğrenci için çok önemli ve gerekli olmasının yanında, otizmlili çocuklarımız için daha fazla gereklidir. Çünkü otizm, zeka veya fiziksel olarak bir gerilik teşkil etmemekle birlikte, bu çocukların sosyal olarak yetersiz olmalarını sağlayarak, bireysel olarak ihtiyaçlarını tam olarak yerine getirmelerini engelleyen bir noksanlıktır. Kaynaştırma eğitimi alan otizmlili çocuklar, kendileriyle aynı yaşta olan ve normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınıflarda, aynı sıralarda eğitim alarak, bireysel anlamda hayatları boyunca edinmeleri gereken tutum ve davranışları, öğrendikleri yetenekleri, yakınlarındaki diğer bireylerden (anne, baba, öğretmen...) bağımsız, yalnız başlarına hareket ederek yapabileceklerdir. Otizmlili çocukların aldıkları kaynaştırma eğitimi ile hedeflenen kazanım, onların akademik başarı elde etmelerinden daha çok, yaşamları boyunca kullanacakları bireysel uygulamaları daha çok küçük yaşlarda kaynaştırma eğitimi aldıkları bu sınıflarda öğrenmeleri ve kalıcılığını pekiştirerek, sınıf ortamına uyumunu sağlamaktır. Araştırma sonucunda edinilen bulgulardan açıkça görülmektedir ki; kaynaştırma eğitimi gören otizmlili çocukların, tipik gelişim gösteren akranlarından sosyal davranışları görerek öğrenmesi, diğer çocuklarla yaşadıkları bu etkileşim, otizmlili çocukların sınıf ortamına daha hızlı uyum göstermelerini sağlamıştır.

Kaynaştırma eğitimiyle birlikte sınıf içinde uygulanan akran öğretimi, işbirlikli öğrenme veya çeşitli grup çalışmaları gibi sınıfta uygulanan farklılaşmış öğretim teknikleri, bu tür çocukların anlamalarını daha da kolaylaştırarak, arkadaşlarına alışarak okula daha istekli gelmesini sağlamıştır. Bütün bu yapılanların sonucunda öğrendiği kazanımlar edindiği deneyimlerin kalıcılığını artırarak bu öğrendiklerini yaşam boyu kullanmalarını sağlayacaktır. Otizmlili bireyler kaynaştırma eğitimiyle akranlarından edindikleri bilgileri, sosyal tutum ve davranışları tüm yaşamları boyunca ve çevrelerinde onlarla ilgilenen bireylerden bağımsız olarak gerçekleştirebilmektedirler. Bazı OSB'li çocuklar, kaynaştırma eğitimi ile sınıfında bulunan diğer tipik gelişim gösteren akranlarından, bazı etkinlikler veya davranışlarda, bireysel olarak yapması gereken işlerde, çok daha hızlı bir gelişim göstermektedirler (Atlan, 2019).

Kaynaştırma eğitimi gören OSB'li öğrencinin yaşamı boyunca çevresindeki herhangi bir bireyden yardım almadan bireysel olarak, diğer insanlardan bağımsız olarak yapacakları

sınıf ortamına uyum sürecini hızlandıracak olan sosyal yetilerin kazandırılmasında, bilişsel süreç yaklaşımıyla öğretim, işbirlikli öğretim, akran öğretimi, model olma, yaparak-yaşayarak öğrenme, sosyal pekiştirme, sosyal öyküleme ve video temelli öğretim teknikleri kullanılmaktadır (Turhan ve Vuran, 2015).

Otizmlili bireylerin normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınıflarda kaynaştırma eğitimi almasında çocuğun ailesi, ebeveynlerle işbirliği, alınan yolun, verilen emeğin olumlu göstergesini ortaya çıkarmaktadır. Sürecin olumlu ilerleyebilmesi için yürünen bu yolda bu çocukların aileleri ile birlikte yürüyebilmek son derece sağlam bir çizgide ilerlendiğini göstermektedir. Araştırmacı tarafından kaynaştırma eğitimi alan otizmlili çocuğun annesiyle, bu çocuğun okul hayatı birebir, her gün görüşülerek işbirliği içinde yürütülmüştür. Otizmlili çocuğun bazen sınıfta agresif olduğu, ekolali tutumları ve takıntılı hareketleri sergilediği anlarda, sürekli okul bahçesinde bekleyen anne (belki öğretmenimin veya çocuğumun bana ihtiyacı olur düşüncesiyle) sınıf içerisine alınıp otizmlili çocuğun yanına oturtulmuştur. Otizmlili öğrenci öğrendiği bir konuyu çok hızlı bir şekilde unutmakta, aklında tutamamaktadır. Bu nedenle, tipik gelişim gösteren çocuklara evde bir kez tekrar edilmesi istenen ders konuları, kaynaştırma eğitimi gören otizmlili çocuktan, özellikle okuma-yazma sürecinde sık ders tekrarı istenmiştir. Çocuğun öğretmeni, okuma- yazma sürecinde çocuğa nasıl öğrettiğini, annenin de dersi dinleyerek öğrenmesini, kendisiyle aynı uygulamaları evde çocuğuna yaptırmasını istemiştir.

Kaynaştırma eğitimi gören otizmlili bir çocuğun öğretmeni olduğu kadar, o okulda görev yapan tüm okul personeli de bu tür çocuklara nasıl davranacakları ile ilgili bilinçlendirilmelidir. Çünkü bu çocuk teneffüslerde arkadaşlarıyla birlikte okul bahçesine çıkabilmekte, okul lavabolarını kullanabilmektedir. Bu ortamlarda bulunduğu bir anda, olumsuz bir durum geliştiğinde, o sırada orada olan bir okul personeli gereken müdahaleyi yapabilmelidir. O an, o çocukla nasıl bir iletişim kurabileceğini kestirebilmelidir. Özellikle otizmlili çocuğun ailesi ile olan işbirliği ve ailenin bu süreçteki desteği çok gerekli ve bir o kadar da önemlidir (Roberts ve Simpson, 2016). Sadece otizmlili çocukların değil, kaynaştırma eğitimi gören, bu eğitime ihtiyaç duyan her çocuğun, ailesi tarafından görülen destek, bu tür çocukların akademik ve sosyal olarak arkadaşlarına, öğretmenine ve genel olarak sınıf ortamına uyum sürecini olumlu olarak hızlandırmaktadır (Sucuoğlu, 2004).

Öğretmenlik yapmakla öğretmen olabilmek arasında büyük bir fark vardır. Kaynaştırma öğrencisi olan otizmlili bir çocuğa öğretmenlik yapmak, her ne şartla olursa olsun gerçek bir emek, gerçek bir sabır gerektirmektedir. Sınıfında zaten otuz dört gibi bir sayıda büyük bir kalabalık halinde normal gelişim gösteren öğrencileri varken bir de ayrıyeten otizm

spektrum bozukluğu olan öğrencisi ile ilgileniyor olması sınıf öğretmenin iş yükünü iki katına çıkarmaktadır. Sınıf düzeyinin birinci sınıf olduğunu ve bu çocukların gayet hareketli, anasınıfından yeni kopmuş adeta bir bebek gibi, özel ilgiye ihtiyaçları olmasının yanında, okuma yazma bilmiyor oluşları gerçekten çok zor ve meşakkatli bir yolun başı gibidir. Birinci sınıf olmalarından dolayı okullarına, sınıflarına adapte olma süreçleri otizmlili çocuk ve diğer tipik gelişim gösteren çocuklarla eş zorlukta yaşanmıştır. Sadece sınıf öğretmeni açısından değil de, otizmlili bir çocuğun kaynaştırma eğitimi gördüğü sınıfın öğrenci ve bu öğrencilerin aileleri olan diğer velilerin de durumu algılama ve değerlendirme biçimleri, öğretmene ve otizmlili çocuğa ve o çocuğun ailesine karşı göstermiş oldukları tavır ve davranışlarda, otizmlili çocuğun sınıfa uyum sürecini olumlu veya olumsuz etkileyecek olan diğer etmenlerdir. Bir sınıf öğretmeni için, belli bir öğrenci sayısına sahip ve bununla birlikte sınıfında kaynaştırma öğrencisi otizmlili bir çocuğun öğretmeni olabilmek, çağımızın ve ülkemizin ihtiyaçlarını karşılayabilecek yetkinlikte olması gereken bir mesleki yeterliliğe sahip ve üst kişisel özellikleri karakterinde barındıran bir öğretmen olması gerekmektedir (Yetim ve Göktaş, 2004). Sınıfında derslerde uygulayacağı yöntem ve teknikleri, kullanacağı materyalleri öğrencilerinin seviyelerine uygun, onların dikkatini çekecek ve uzunca bir süre dersin içerisinde olmalarını sağlayacak bir öğretmen olmalıdır. Gerektiğinde sınıfının seviyesine uygun, hayal gücünü de kullanarak yeni, belki de hiç denenmemiş materyaller üretmelidir. Yapılan araştırmalarda, otizmlili çocuklarımızın eğitim gördükleri özel eğitim sınıfları, bu çocuklarımızın fiziksel ve duyuşal her türlü ihtiyacını gidermeye yönelik düzenlenmişken, bunun aksine örgün eğitim kurumlarında bu ihtiyacın giderilmediği görülmektedir. Araştırmacı tarafından kaynaştırma eğitimi gören otizmlili çocuğunun özel eğitim okulu, öğrenci ve ailesiyle birlikte gidilerek yakından incelenmiş ve çocuğun özel eğitim öğretmenleriyle birebir tanışılmış ve gerekli bilgiler alınmıştır. Merkezi okullarda her şeyden önemlisi sınıflar çok kalabalıktır. Fazla öğrenci ile içerisinde kaynaştırma eğitimi alan otizmlili çocuğunda olduğu sınıflarda mekânsal ve duyuşal ihtiyaçları gidermeye yönelik düzenlenmiş sınıfta ders işlemek çok daha verimli olabilmekte, bu durum öğretmenin de işini daha kolaylaştırabilmektedir. Yapılan diğer araştırmalarda gösteriyor ki, özel gereksinimli çocuklar için düzenlenen mekanlar, nasıl ki özel çocuklarımızın gelişimlerini olumlu anlamda desteklemekte ise, bu tür farklılıklar ve özel dizaynlar, çocuğun hem bedenine, hem ruhuna hem de duyuşlarına hitap eden ortamlar, tipik gelişim gösteren çocuklarımızın da derslerdeki başarı oranını yükseltmekte, sosyal olarak da gelişimlerine fayda sağlamaktadır (Yates, 2016). Her ne yapılsa yapılsın, öğretmenlerimiz tarafından uygulanan her türlü farklı deneyim, uygulama, faaliyet, etkinlik ve uygulamalar sonucunda dahi otizmlili bir bireyin tipik gelişim

gösteren diğer akranları ile kaynaştırılması zor olabilir, çocuk ne yapılırsa yapılsın sınıfa uyum göstermeyebilir. Aile ile işbirliği sağlansa dahi, anne veya baba çocukla evde yeterince ilgilenemiyor olabilir. Aile çocuğa öğretemiyor olabilir. Bu zorlayıcı durumlarda öğretmen tutum ve davranışı son derece önemlidir. Öğretmen, çocuğun uyumunu sağlamak için sabırla her yolu denemelidir. Yaratıcılığını ve hayal gücünü ön plana çıkarıp, otizmlili öğrencisini diğer öğrencileri ile kaynaştırabilmenin her yolunu denemelidir.

İşini seven ve kalite yaratan bir öğretmen, sınıfındaki tüm öğrencileri karakterleriyle analiz edebilmelidir. Bunun için hayal gücünün derinliklerinden bulup çıkardığı etkinlikleri deneyimleriyle yoğurup, bilgi birikimini, tecrübelerini de işin içine dahil ederek eğitim öğretim sürecini verimli geçirmelidir. Öğrencilere yaşatılan farklılıklar, onlarda öğrenmenin en önemli tetikleyicisi olan merak duygusunu uyandırmaktadır. Öğrencilerin öğrenmesi için yaratılan her türlü farklılık, uygulanan her türlü değişik materyal veya faaliyet öğrencide merak duygusunu uyandıracak, dikkatini daha fazla oraya yönlendirmesini sağlayacak ve daha verimli ders dinlemesini sağlayarak öğrenmesini kolaylaştıracaktır. Öğretmenin öğrencilerinin düzeylerine uygun, çocukları dersin içerisine çekeceği aktiviteler kaynaştırma eğitimi alan otizmlili çocuklar için hayati bir önem göstermektedir. Çünkü kaynaştırma eğitimi alan otizmlili çocuğun küçük yaşlarda, bu ilkokul sıralarında edindikleri kazanımları yaşamları boyunca kullanabilme ihtimali, öğretmenin dersteki sorumluluğunu ve bunun önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Araştırmacı, çalışması boyunca kaynaştırma eğitimi gören otizmlili çocuğunun merak duygusunu geliştirebilmek, canlı tutabilmek için duyu organlarına hitap eden, soyut anlatımda olan her bir anlatıma somut hal aldırarak etkinlikler düzenlemiştir. Etkinlikler oluşturulurken öğrencinin merakını canlı tutması yanında eğlenceli olmasına da dikkat etmiştir. Bir etkinlik birden fazla duyu organına hitap ettikten sonra dersler arasındaki o kuvvetli bağ olan disiplinlerarası uygulamalar olması yanında öğretirken eğlendiren yapıda olmalı ve farklı, öğrenci seviyesine uygun ve birden daha fazla duyu organına hitap eder olmalıdır.

Sınıf ortamında farklılık sağlamak ve otizmlili çocuğun sınıfa uyum sürecini hızlandırabilmek adına, yapılan etkinlik ve faaliyet örneklerinin bir kısmına bulgular kısmında yer verilmiştir. Türkiye'deki araştırmaları inceledikten sonra, yurt dışındaki uygulamaları yerinde görüp değerlendirmek ve onların uyguladıkları faaliyetleri sınıfta uygulamak için Türkiye koordinatörlüğünde, Litvanya, Letonya, Portekiz, İspanya ve Hırvatistan olmak üzere 6 yabancı ortaklı toplamda dokuz ay süren eTwinning projeleri yapıp, oradaki örnekleri sınıfta uyguladım. Bu projeler sonucunda tüm proje ortakları Avrupa Kalite Etiketini alıp okulları eTwinning School Etiketini alarak Avrupa düzeyinde proje

yapan okullar arasına girmişlerdir. Proje, Litvanya’da özel eğitim alanında yapılan 100 proje arasından en başarılı 20. proje olmuştur. Sınıftaki tipik gelişim gösteren öğrenciler ve kaynaştırma eğitimi alan otizmlili öğrenci ile yurt dışındaki öğretmen ve öğrencilerle yüz yüze görüşmeler düzenleyip, video konferanslar düzenlenmiştir. Ekran üzerinden her ülke çocukları yaptıkları etkinlikleri paylaşarak kültürel bir etkileşim gerçekleştirilmiştir. Yurtdışındaki kaynaştırma eğitimi alan otizmlili çocuklarla ilgilenen bir sınıf öğretmenin yanında farklı bir yardımcı öğretmende bulunmaktadır. Video konferans sırasındaki görüşmelerde, sınıf öğretmenin ekranından otizmlili çocukları ve yaptığı etkinlikleri gösterirken, sınıfın arkasında diğer çocuklarla ilgilenen, sınıf öğretmene yardımcı olan ‘asistan öğretmen’ adını verdikleri bir öğretmen olduğu görülmüştür. Türkiye’de de sınıf mevcutlarının Avrupa ülkelerinden çok daha kalabalık olduğu düşünüldüğünde, asistan öğretmen uygulamasının ülkemizde çok daha gerekli ve faydalı olacak bir uygulama olabileceği görülmektedir. Çünkü yabancı ülkelerle görüşmeler sırasında, araştırmacının öğrencilerin ekrana sığan kısmıyla ekran önünde olduğu zamanlarda, sınıfın yarısı arka tarafta dikkatleri dağılmış veya ayakta olabilmektedirler. Yabancı ülkelerle yapılan projelerle, farklı disiplinlerarası etkinliklerle, eğlendiren, eğlendirirken bir yandan öğreten, merak uyandıran ve diğer ülke çocuklarının da yaptığı etkinlikleri görme fırsatı yakalayan öğrencilerin ve kaynaştırma eğitimi gören otizmlili çocuğun birbiriyle daha da çok kaynaşmasına ve otizmlili çocuğun sınıf ortamına uyum sürecinin hızlanmasına olumlu katkıları olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak; alanyazında kaynaştırma eğitimi alan otizmlili bireylerin, sınıf arkadaşlarına, öğretmene ve genelleyecek olursak bulunduğu sınıf ortamına uyum süreci ve bu uyum sürecinde yaşanan durumlar konularında çalışmalar incelenmiştir. İncelenen bu çalışmalarda kaynaştırma eğitimi alan otizmlili bireylerin eğitimini olumlu veya olumsuz yönde etkileyen faktörlere yönelik, içerisinde araştırmacı tarafından sınıf ortamında doğrudan uygulamaların olduğu çalışmaların yetersiz olduğu görülmüştür. Ülkemizde de bu tür özel çocuklarımızın, tipik gelişim gösteren çocuklarla aynı eğitimi alması gerektiği kabul edilmiştir. Fakat sınıfların kalabalık mevcuda ve yetersiz fiziki şartlara sahip olması otizmlili çocukların sosyal ve akademik başarıyı daha geç yakalamasıyla birlikte, çok daha önemlisi bu tür çocukların sınıf ortamlarına uyum süreçlerini olumsuz etkilediğini düşündürmektedir. Yapılan bu araştırma ile ilkökul birinci sınıfa giden otizmlili bir çocuğun kaynaştırma eğitimi ile sınıf ortamına uyum sürecinde bulgular değerlendirildiğinde sınıf öğretmenin çok etkin bir role sahip olduğu görülmüştür. Sınıf öğretmeni öğrencinin hazırbulunuşluk ve bireysel farklılığını dikkate alarak ve ders kazanımlarına uygun olarak etkinlik ve faaliyetleri düzenlemiş, deneyimleri ve yaratıcılığını da kullanarak araç, gereç ve materyaller edinebilmiş,

hatta çoğu materyali otizmlı çocuğunun ilgi ve dikkatine göre kendisi tasarlamıştır. Öğretmen, öğrencilerini çok yönlü olarak tanıyabilmiş ve sınıfındaki tipik gelişim gösteren diğer öğrenci ve velilerinin, otizmlı çocuğa karşı olan tutum ve davranışlarını yönlendirebilmiştir. Sınıf öğretmenin otizmlı çocuğun ailesi ile girdiği işbirliği ve diyalogun çocuğun gelişimine olan katkısı ve sınıf ortamına uyum sürecini olumlu anlamda hızlandırdığı net olarak görülmüştür.

5.2. Öneriler

Araştırma da, her sınıf öğretmenin yaşayabileceği ender de olsa karşılaşılabilecek bir durum söz konusu olduğu için, çalışmalarım, etkinlik ve faaliyetlerimle, bunları yaparken karşılaştığım zorluklar ve bir o kadar güzelliklerle meslektaşlarıma bir farkındalık oluşturmak istedim. Diğer sınıf öğretmenlerinin de bu araştırmada ele aldığım, gerek yılların verdiği deneyim, gerek kendi hayal gücümle desteklediğim, gerekse de diğer ülkelerdeki otizmlı çocuklara uygulanan eğitim- öğretim sürecindeki etkinlik ve uygulamaları değerlendirip, kendi sınıflarında da uygulayabileceklerini düşündüm. Bu araştırmada, 18 yıllık öğretmenlik deneyimim üzerine, sınıfımdaki tipik gelişim gösteren çocuklarla birlikte kaynaştırma eğitimi gören otizmlı öğrencimin sınıfa uyum sürecinde edindiğim deneyimler sonucunda meslektaşlarıma şunları önerebilirim:

1. Öğretmen olarak sadece öğretimi gerçekleştiren kişiler değil; bize anne, babaları tarafından emanet edilen öğrencilerimizin okulda annesi ve babası olabilmeliyiz. Ne zaman ki, öğrencimizi kendi çocuğumuz gibi kabul edersek o zaman, çocuğun ve ailesinin kalbinde yer edinebiliriz. Bu manevi bağ, daha sonrasında akademik veya sosyal uyum ile başarıyı birlikte getirecektir. Bir öğretmen olarak, meslektaşlarıma ilk yapmaları gerekenin, öğrenci ve ailesiyle etkili iletişim kurarak, güven duygusu oluşturmaları gerektiğini söyleyebilirim. En baştan kurmayı başardığımız bu derin manevi bağın, etkili iletişim sayesinde oluşan güven duygusunun, otizmlı çocuğumuz ile bizi bekleyen dört yıllık zor, meşakkatli ve sonsuz sabır gerektiren bu süreci bir nebze olsun kolay ve sıkıntısız atlatmamızı sağlayacağına inanıyorum. Bu nedenle sınıfta kaynaştırma eğitimi gören öğrencisi olan sınıf öğretmenlerinin öğrencileri ve aileleri ile etkili bir iletişim kurmaya özen göstermeleri gerekmektedir.
2. Sınıfta kaynaştırma eğitimi gören otizmlı öğrencisi bulunan sınıf öğretmenlerine öğrencilerinin seviyeleri ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olarak dersi planlama, öğrencisinin özelliklerine göre eğitim ortamını hazırlama ve düzenleme, öğrencisi için

bireyselleştirilmiş eğitim planları hazırlama gibi uygulamalara yönelik öğretmenlere okul idaresi ve rehberlik öğretmenleri tarafından yardımcı olunmalı, daha fazla bilgi verilmelidir.

3. Üniversitelerin sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan lisans öğrencilerine, kaynaştırma eğitimi gören otizmliler öğrencilerin olduğu sınıflarda uygulamalı ders verilmelidir. Her ne kadar kaynaştırma eğitimi başarı ile yapabilmek için en önemli unsurlardan birinin öğretmenin kişiliği, anlayışı, sabrı olsa dahi bu ortamı daha öğrenciler için yıllarından görmek, uygulamalara çok önceden katılabilmek öğretmenlik hayatı için çok önemlidir.
4. Özel eğitim gerektiren çocuklara sanki bir atı ehlileştirir gibi davranmak yerine; onları anlamak ve anlayacakları şekilde davranmak gerekir. Yapılması gereken bu tür çocukların öncelikle davranışları kontrol altına alınmalıdır. Daha sonra kendileriyle gereken iletişimi kurmanın verilmesi gereken eğitim- öğretim anlayışıyla örtüştüğü savunulsa da, yapılması gereken onların istenen ya da beklenen davranış kalıplarına sokulmamasıdır. Ama maalesef ki bu tür özel eğitim gerektiren otizmliler çocuklara, ta ki en baştan otizmliler teşhisi konurken davranışsal olarak bir değerlendirme yaklaşımı uygulanarak bu tür davranışların giderilebilmesi için yapılan çalışmalar, bu çocukların eğitim hayatında başrol oynayan kriterler arasına girmektedir. Bu çocuklarda görülen iletişimde sıkıntı ve zorluk, yaptığı tekrarlama davranışları olarak bilinen ekolali hareket ve konuşmalar, ellerini çırpma, zıplama, sallanma ve dönme hareketleri ve sınırlı bilgi dağarcığı, otistik davranışlar olarak nitelendirilmektedir. Bu durumda bu çocuklara göstermiş oldukları bu davranışlar yok edilerek veya sınırlandırılarak yardım edilebileceği düşünülmektedir. Yani bu tür çocuklar ne kadar az ekolali yaparsa, ne kadar az ısrar eder, tutturursa, ne kadar az sallanma veya dönme hareketi yaparsa, o kadar çok başarılı olduğunu sanmak yetersiz bir başarı göstergesi ve yetersiz bir kanıdır. Ben otizmliler bir çocuğun öğretmeni olarak, yapmış olduğum bu çalışmada, otizmliler çocukla yaptığımız etkinliklerde ve yazdığım günlüklerde belirtmiş olduğum gibi, çocuğun bu hareketlerinin neden kaynaklandığını bulmaya çalıştım. Bu tür hareketleri otizmliler öğrencim her zaman yapmıyordu. Yaptığı zamanlarda, hemen aklıma gelen “Acaba şuan O’nu sınıfta rahatsız eden şey neydi?” sorusu oluyordu. Böyle bir yaklaşımla ben otizmliler öğrencimin duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışıyordum. O hareketlerin zorla düzeltilmesi gereken davranışlar olduğunu düşünmedim. Böyle bir davranış veya böyle bir eğitim anlayışı bireyin kendisine olan

saygıyı yok etmekte ve kişinin deneyimlerini görmezden gelmektedir. Bu tür çocukların özellikle kaynaştırma eğitimi gördüğü sınıflarda öğretmen; bu davranışların, tekrarlayan hareketlerin, el çırpmaların, sallanma hareketlerinin neden meydana geldiğini anlamaya çalışmalıdır. Neden arkadaşının bir davranışına o hareketi ile karşılık verdi, bu gösterdiği davranışın altındaki algı veya bu davranışın asıl sebebi nedir; bu öğrenilmeye çalışılmalıdır. Genel olarak bu nedenlere verilen en mantıklı ve güçlü cevap *duyguların* ön planda olmasıdır.

5. İlkokulda kaynaştırma eğitimi gören otizmlili bir çocuğu sınıfa ve sınıftaki tipik gelişim gösteren çocukları otizmlili çocuğumuza kaynaştırabilmek çok zor gelmişti. Bu süreçte, otizmlili çocuğumuza tanıyabilmek ve yardım alabilmek adına çocuğun özel eğitim öğretmeni ile çok fazla istişarede bulundum. Takıntılı hareketlerini, ekolalilerini hangi durumlar karşısında yaptığını biraz anlatılanlarla bağdaştırarak, biraz da sınıf ortamında yaşayıp görerek öğrendim. Otizmlili çocuğu sizi otorite olarak görmesi yani öğretmeni olarak sayması çok önemlidir. Sizi hem sevmeli ve saymalı hem de size güvenmelidir. Otizmlili bir çocuğu, tipik gelişim gösteren akranlarıyla kaynaştırabilmek, öğrencinin akademik başarısını artırabilmek ve en önemlisi sınıfa uyum sürecini olumlu etkileyebilmek için iletişimlerini kuvvetlendirecek faaliyetler düzenlenmelidir. Sınıfta akran öğretimine izin verilmelidir. İşbirliğine dayalı öğrenme gibi etkili olacak grup çalışmaları yaptırılmalıdır.
6. Öğretmen, sıradan bir eğitim ortamı ya da derslerde sadece öğretmenin aktif, öğrencinin pasif rolde olacağı, düz anlatım yöntemini kullandığı bir ders ortamı yerine farklılaştırılmış bir eğitim- öğretim ortamı tasarlamalıdır. Corona dönemi geçiren çocuklarımızı işin mutfağına sokabilmeli, onların dokunarak, hissederek, yaparak- yaşayarak aktif rol almaları sağlanabilmelidir. Bunun için derslerimizde onların dikkatlerini çekecek, ilgilerinin kolay dağılmasını önleyecek, özellikle kaynaştırma eğitimi gören otizmlili öğrencilerin seviyelerine uygun ve işlevsel materyaller ile etkinlik ve uygulamalara yer verilmelidir. Biz öğretmenler olarak zaten sınıflarımızda bu etmenlere dikkat etmemiz gerekirken, bir de sınıfta otizmlili bir kaynaştırma öğrencisi varsa, her şeyi çok daha detaylı düşünmeli ve uygulamalıyız.
7. Kendimizden örnek verecek olursak duygusal yetkinliğe sahip olduğumuz gün, çok daha iyi öğrenir, çok daha iyi konuşur, düşüncelerimizin hep pozitif yönelmiş olduğunu

görürüz. Hepimizde insanlık olarak günlük hayat rutinine en olumlu şekilde katılabilmek için duygularımızın ve psikolojimizin yerinde olması beklenmektedir. Özel eğitim gerektiren öğrencilerde ve özellikle otistik çocuklarda fiziksel nedenlere bağlı olsa da, günlük olarak ortaya çıkan sıkıntılarda psikolojik olarak daha da hassas olmaktadır. Bu nedenle de diğer tipik gelişim gösteren bireylerden daha fazla sıkıntı ve kargaşa yaşamaktadır. Kaynaştırma eğitimi gören otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sonuçta göstermiş oldukları akademik veya sosyal başarı kriterlerine odaklanmak yerine süreç boyunca yaşadıkları duygusal dalgalanmalar ve bunların neden ortaya çıktığı, yaşanan sıkıntı veya sorunu tetikleyen etkenin ne olduğu ile ilgilenilmelidir. Çünkü otizmlili bir bireyin iyi halde kalma durumunu olumsuz etkileyen etkenleri; akranları ile yaşadıkları iletişim problemleri, onları sıkıntıya sokacak ortamlar, anlamalarını zorlaştıran hareketlerde bulunan çevresindeki bireyler, evlerinde, odalarında, sınıflarında gerçekleşen hiç beklemedikleri veya anlamlandıramadıkları farklılıklar, gürültü, yüksek ses, kaygı ve endişe gibi durumlar veya duygular olarak sıralayabiliriz. Tabii ki otizmlili çocuklarımızın yaşadıkları olumsuzluklar sadece fizyolojik veya çevreye bağlı sıkıntılar değildir. Dokunmak otizmlili bireyler için oldukça önemlidir. Uyku bozuklukları, yaşadıkları çeşitli sıkıntılar onların sonuç kısmındaki başarısını diğer bireylere göre olumsuz anlamda daha kolay etkileyebilecek detaylardır. Bu yaşanan durumları sınıflarımızdaki normal olarak kabul ettiğimiz çocuklarda günlük yaşantısında gösterebilmektedir, hepimiz bu durumları gün içerisinde yaşamaktayız belki, fakat bu durumları yaşayıp tekrar derslere adapte olmaları otizmlili bireyler için çok zor gerçekleşmektedir. Bu durum otizmlili çocukları diğer çocuklardan daha duygusal ve hassas yaptığı gibi öğretmenin de işini daha farklılaştıran bir durumdur. Dokunmaya, sese, ışığa ve daha farklı duyu ve duyulara yatkınlık gösteren otizmlili bireylerin bu özelliklerine göre öğretilmekte sınıfta daha yetkin davranmak zorundadır. Biz öğretmenler için bütün öğrencilerimiz çok değerli ve biriciktir. Hepsine eşit ve adaletli davranırız. Özel çocuklarla ilgilenmek gerçekten çok farklı bir sabır, anlayış ve deneyim gerektirmektedir. Otizmlili çocuğumuzun yeri gelecek sabrınızı zorlayacak anları, davranışları olacaktır; fakat siz otokontrolünüzü asla kaybetmemelisiniz. Bu tür çocuklara karşı tutum ve tavırlarınız, aileye karşı davranışlarınız hem diğer öğrencilerin hem de diğer öğrenci ailelerinin O'nu sınıfa kabul etmeleri konusunda çok etkili olmaktadır. Sizin kararlılığınız ve anlayış, hoşgörü ve sabrınız, O çocukların sınıfa uyum sürecini olumlu etkileyecek ve hızlandıracaktır.

8. Kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenler sınıflarında gelişigüzel materyal seçimi veya sıradan bir ders anlatımı yapmamalıdır. Hayal gücünü kullanarak, öğrencilerin dikkatlerini canlı tutacak, onları eğlendirecek materyaller kullanılmalı, gerekiyorsa kendisi tasarlamalıdır. Öğrencide merak uyandıran, öğrencinin de deyim yerindeyse suya, sabuna dokunduğu, el-göz koordinasyonunu geliştirici, hatırlamasını kolaylaştıran planlı olarak hazırlanmış materyaller kullanılmalı, öğrencide merak duygusunu öne çıkaran etkinlikler uygulanmalıdır. Öğrencilerde merak duygusunu tetikleyen faaliyetler, materyaller başarıyı da beraberinde getirmektedir. Öğretmende bu sürecin içinde olmalı, öğrencisi ile etkinlik ve oyunlarda yer almalı, yaptığı işi gerçekten sevmeli ve haz almalıdır. Bir öğrenci de her gün tekrar edilen faaliyetler merak uyandırmayacağı gibi, haz duygusunu da vermez. Bu nedenle farklılaştırılmış eğitim ile rutin uygulamalardan kaçınılmalıdır.
9. Otizm ile ilgili ülkemizdeki kaynakları inceleyip, uygulamaları araştırdıktan sonra başka ülkelerde kaynaştırma eğitimi gören otizmli çocuklara karşı nasıl uygulamalar sergilediklerini merak edip, otizmli çocuğuma ve ailesine farklılıkları göstererek, o etkinlikleri sınıfta uygulamak için altı farklı ülkenin ortaklığında bir proje başlattım. Bu proje kapsamında 25 adet etkinliği 6 farklı ülke eş zamanlı olarak sınıflarında uyguladı. Birlikte video konferanslar düzenleyerek hem öğretmenleri hem de öğrencileri ile tanışma fırsatı bulduk. Dokuz ay süren proje de öğrencilerimiz artık her hafta hangi etkinliği yapacağımızı merak edip soruyorlardı. Otizmli çocuğumun rutinden çıkıp, diğer ülkelerle ortak olarak yaptığımız etkinliklere sınıf arkadaşlarıyla birlikte katılması ve tüm sınıfın çok eğlenmesi sınıf ortamına uyum sürecini ileri seviyede hızlandırmış, çocuğun okuma yazma sürecinde faydalı olmuş ve aileyi de olumlu anlamda rahatlatarak memnun etmiştir. Sınıfta kaynaştırma eğitimi gören çocukları olan sınıf öğretmenleri, çok yönlü, yenilikçi bir bakış açısına sahip olmalıdır. Her türlü farklı uygulamayı, görsel materyalleri sınıfta en öğretici haliyle denemelidir. Bu tür uygulamalar derslerdeki verimliliği son derece artırırken, öğrencilerdeki merak, heyecan ve öğrenme isteğini her daim canlı tutmaktadır.
10. Otizmli çocuğun derse olan ilgi ve merakını canlı tutabilmenin en önemli kaynağı olan görsellik ve oyunu her öğretmen dersinde kullanmalıdır. Çünkü etkili öğrenmenin yolu o dersi görselleştirmek veya oyunlaştırmakla mümkündür. Çocuk derste aktif olduğunda, öğreneceği şeyin resmini gördüğünde veya oyun oynayacağını

düşündüğünde o öğreneceği konu ders olmaktan çıkmakta ve eğlenceli bir hal almaktadır. Öğrenci o dersi oyun oynadığını düşünüp, zevkle öğrenmiş olmaktadır. Bu tür farklı aktiviteler kaynaştırma öğrencileri ile sınıftaki diğer normal gelişim gösteren çocukların birbirleriyle kaynaşmalarını sağlayarak sınıfa olan adaptasyonunu olumlu anlamda etkilemektedir.

11. Ders işlenirken zaman kavramı çok önemlidir. Çünkü kaynaştırma öğrencisi olan otizmlili çocuk bazen bağırarak veya herhangi bir hareketiyle, sınıftaki diğer çocukların dikkatlerini çok kolay dağıtabilmektedir. Bu aşamada bu krizi çözerken hayli zaman kaybı gerçekleşebilmektedir. Bu süreçte dersteki zaman algısını güzel yönetebilmek ve zaman verimliliğini sağlamak için derslerde disiplinlerarası yaklaşım gerektiren faaliyetler uygulanmalıdır. Disiplinlerarası yaklaşım, ayrı ayrı derslerde tekrarlara da neden olduğu için unutmayı engellemekte, öğrenmeyi kalıcı hale getirmektedir.
12. Derslerde uygulanan etkinlik ve faaliyetler birçok duyu organına hitap etmelidir. Sadece kaynaştırma öğrencisinde değil her çocukta bireysel farklılıklar mevcuttur. Öğrencilerin öğrenme düzeylerinde farklılıklar olabilmektedir. Sınıflarda kaynaştırma öğrencilerinin yanında yavaş öğrenen öğrencilerde olacaktır. Bu nedenle derslerde farklı yöntem ve teknikler, farklı etkinlikler uygulanmalıdır. Öğrencilerinin dikkatlerini toplamalarını ve öğrenmelerini kolaylaştıracak uygulamalar tercih edilmelidir.
13. Uygulanan öğretim faaliyetlerinde okulun bulunduğu bölgesel özellikler önemlidir. Çünkü her bölgenin farklı bir özelliği bulunmakla birlikte, sınıf içinde yapılacak etkinliklerde veli ile işbirliği sağlanırken çevresel özellikler gözetenmelidir. Çevresel özelliklerin dikkate alınması eğitim öğretim hayatını ve özellikle otizmlili çocuğumuzun sınıfa uyum sürecini daha renkli hale getirerek olumlu anlamda etkilemektedir.
14. Otizmlili bireyler göstermiş oldukları doğuştan gelen sıkıntılar yüzünden verdikleri tepkilere, çevrelerindeki diğer insanların nasıl tepki vereceklerine dair en ufak bir fikirleri bulunmamakla birlikte, böyle şeylere tepki verildiğinden de habersizdirler. Duygusal olarak bozukluk hissetmek her insanı birbirinden çok daha farklı olarak etkilemektedir. Otizmlili çocuklarımızın çeşitli el çırpma, sallanma veya dönme

şeklinde geliştirdikleri, diğer bireylere farklı görünen hareketlerine; onlarla çok daha fazla zaman geçiren anne, baba veya öğretmenleri gibi yakınları ‘bunlar zaten birer otistik davranıştır’ demeleri bu işin kolay tarafıdır. Otizmlilerle etkileşim halinde olan bireyler, bu tür çocukları en yakından tanıyan kişiler olmaları sebebiyle onların yaşamış oldukları bu farklılığa çok daha farklı bir pencereden bakarak olayın bir adım ötesine geçebilmelidirler. Bu nedenle bu tür çocukların öğretmenleri, bu çocukların aileleri ile işbirliği içerisinde olmalı ve birbiriyle sürekli etkileşim halinde kalarak, birbirlerine destek olmalıdır. Aynen bir araştırmacı veya bir dedektif gibi bu çocukların yaşadıklarındaki her bir detayı araştırıp değerlendirebilmelidirler. Otistik çocukların sergilemiş oldukları davranışların nasıl meydana geldiğini, bu davranışı tetikleyen unsurun ne olduğunu, altında yatan sebebe ulaşana kadar araştırmalı, didiklemeli ve belki günlerce gözlemleyerek sonuca ulaşabilmelidir. Bu döngüsel davranışların sebebi anlık gelişen bir durum olabileceği gibi altında yatan ana sebep belki çok daha küçükken oluşan bir travmadır. Bu travmayı oluşturan, küçükken yaşadığı belki olumsuz bir hatıradır. Arkadaşında gördüğü bir eşya veya sınıfta duyduğu bir ses, belki de kendisine gösterilen bir davranışla bilinçaltında yatan o travmatik olay bu durumu tetiklemiş olabilmektedir. Otizmliler çocuk ne yaşadığını, o an kafasında nelerin geçtiğini ve hissettiği bu duygu durumlarını açıkça anlatamayabilir. O davranışı anlamlandırmak, nedenini kestirebilmek otizmlilerle çocukların en yakınları sayılabilecek kişilerin görevidir. Çok sesli bir ortama girdiğinde veya kaygı düzeyi yükselen bir yerde bulunduğu otizmlilerle olmayan çocukta kulaklarını kapayıp veya o yere girmek istemediği farklı davranışlar gösterebilir. Biz bu tür davranışlara en kolay söylemiyle otistik davranışlar deyip geçemeyiz, geçmemeliyiz. Örneğin sınıftaki otizmlilerle öğrencim, sınıfa yavaş yürüdüğü için diğer öğrencilerimden beş dakika sonra girerdi. Ben onu hep “Hoşgeldin” diyerek coşkulu karşılardım. Ben böyle karşıladığımda, “Hoşbuldum öğretmenim” diye o da uzatarak karşılık verirdi. Bir süre sonra sınıf arkadaşları da bu coşkulu karşılıma alkışlarla destek olmaya başladı. Ama otizmlilerle çocuğum sınıfın sesi yükseldiği anda kafasını ellerinin arasına alıp zıplamaya başlıyor, sınıfa girmek istemiyordu. Gürültünün ve bu yoğun sesin onda kaygı oluşturduğunu kendisini her gün okula getiren annesi de, ben de ve o küçük yaşta sınıf arkadaşları da artık biliyorduk. Kaygılandığı için O’nu artık çok daha sessiz karşılıyorduk. Otizmlilerle çocuğum ellerini kafasına alıp zıplamaya her başladığında, sınıf arkadaşları da O’nu kaygılandıran ve bu davranışı göstererek rahatlamasını sağladığı bir şeyin olduğunu biliyor, hemen bunu bulmaya çalışıyorduk.

Bu yüzden bu tür çocukların gösterdikleri tepkiler anlayışla karşılanmalı ve neden böyle bir tepki verdiği öğrenilmeye çalışılmalıdır.

15. Her öğretmenin bakış açısı, ilgi ve deneyimleri, öğretme tekniği, en önemlisi hayal gücü farklılık göstermektedir. Paylaşılan her deneyim ve hayal gücü ürünü uygulamalar, uygulama sonucundaki geri dönütler diğer bir öğretmene fikir verip, zorlandığı bir noktada yol gösterici olabilmektedir. Kaynaştırma eğitimi gören otizmli çocuklar veya diğer kaynaştırma eğitimi gören özel ihtiyaçlı öğrenciler için sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki uygulamalar, bu çocuklar için yaptıkları faaliyet ve etkinlikler ile ilgili alanyazındaki araştırma ve dokümanlar yok denecek kadar azdır. Bu konuda yazılan yüksek lisans ve doktora tezlerinde veya makalelerde, sınıfta kaynaştırma eğitimi gören öğrencileri olan öğretmenlerimizin de örnek alması ve sınıflarında uygulaması açısından, özellikle uygulama örneklerine yer verilebilir. Verilen örnekler ve uygulamalar çoğalır ve paylaşılırsa, eğitim öğretiminde kalitesi artmış olur.

KAYNAKLAR

- Agrawal S, Rao S. C., Bulsara M.K. & Patole S.K. (2018). Prevalence of autism spectrum disorder in preterm infants: a meta-analysis. *Pediatrics*, 142, e20180134. 10.1542/peds.2018-0134.
- Akçamete, G. (1998). *Türkiye’de özel eğitim*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Akçamete, G. (2009). Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim. G. Akçamete (Ed.), *Özel gereksinimli olan çocuklar* (s. 31-74). Kök Yayıncılık.
- Akdoğan, F. E. (2009). *Zihin engelliler öğretmenlerinin öz yeterlik algıları ve stres düzeyleri arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Altricherter, H., Porsh, P. & Somekh, B. (1993). *Teachers investigate their work: An introduction to the methods of action research*. London: Routledge.
- Alan, B. (2019). Re-discovery of the self through personal experience methods: A narrative self-study. *Journal of Qualitative Research in Education*, 7(2), 470- 494
- Alan, B., Sariyev, H. & Odabasi, H. F. (2021). Critical friendship in self-study. *Journal of Qualitative Research in Education*, 25, 316-334
- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental health disorders: DSM-5* (5. baskı). Washington, DC: HYB Yayıncılık.
- Aral, N. (2011). *Okul öncesi eğitimde kaynaştırma*. Morpa Yayınları.
- Arslan, M. M. (2017). Adayların yansıtıcı günlüklerinde öğretmenlik uygulamasına yönelik farkındalıkları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(3), 1017-1026.
- Ataman, A. (1996). Öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerine öğretim elemanı yetiştirilmesi ve eğitimde toplam kalite yönetimi. *Yeni Türkiye (Eğitim Özel Sayısı)*, 2 (7), 382- 389.
- Ataman, A. (2005). Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim. Ataman, A. (Ed.), *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş* içinde (s. 9-30). Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Atıcı, R. (2014). “Kaynaştırma öğrencilerinin okul hayatında karşılaştığı zorluklar”, *Turkish Studies*, 9 (5), 279-291.
- Atlan, N. (2019). *Ortaokula devam eden kaynaştırma öğrencilerinin yaşam doyumları, aile işlevleri ve kaynaştırma hakkındaki görüşlerinin incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Avcıoğlu, H. (2005). *Etkinliklerle sosyal beceri eğitimi*. Kök Yayıncılık.
- Avcıoğlu, H. (2012). Rehberlik ve araştırma merkez (ram) müdürlerinin tanılama, yerleştirme-izleme, bireyselleştirilmiş eğitim programı (bep) geliştirme ve kaynaştırma uygulamasında karşılaşılan sorunlara ilişkin algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3), 2009-2031.
- Aydın, A. (2003). *Otizimde ilk adım*. Epsilon Yayıncılık.
- Aykan, S. & Kalaycıoğlu, C. (2017). Sağlıklı bireylerde ve otizmde otistik belirtilerin sürekliliği. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 70(1), 1-4.
- Bailey, A. J. & Rutter, M. L. (1991). Autism. *Science progress*, 75(298 Pt (3-4), 389–402.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy, the exercise of control*. Freeman and Company.
- Battal, İ. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin ve branş öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterliliklerinin değerlendirilmesi (Uşak ili örneği)* [Yüksek lisans tezi]. Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi.

- Batu, E. S. (2000). "Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğrencilerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri", Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü Yayınları, No:2.
- Batu, S. & Kırcaali İftar, G. (2006). *Kaynaştırma*. Kök Yayıncılık.
- Baykoç, N. (2014). *Özel eğitim*. Eğiten Kitap.
- Becker, S. P., Breaux, R., Cusick, C. N., Dvorsky, M. R., Marsh, N. P., Sciberras, E. & Langberg, J. M. (2020). Remote learning during covid-19: examining school practices, service continuation, and difficulties for adolescents with and without attention-deficit/hyperactivity. *Disorder Journal of Adolescent Health*, 67(6), 769-777. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2020.09.002>
- Bogdan, R. & Biklen, S. K. (2004). *Qualitative research for education*. Allyn & Bacon.
- Böke, K. (ed.) (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (4. Baskı). Alfa Yayınları.
- Bruns, D. (2007). *Systemic action research: A strategy for whole system change*. Bristol: Policy Press.
- Buysse, V., Skinner, D. & Grant, S. (2001). Toward a definition of quality of inclusion: perspectives parents and practitioners. *Journal of Early Intervention*, 24(2), 146-161.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün Ö. E., Karadeniz Ş. & Demirel F. (2020). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi
- Cavkaytar, A. & Diken, İ.H. (2005). *Özel eğitime giriş*. Kök Yayıncılık.
- Cavkaytar, A. & Özen, A. (2010). Aile katılımı ve eğitimi. Akçamete, A. G. (edit). *Genel eğitim sınıflarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitimi*. Kök yayıncılık.
- Centelles, L., Assaiante, C., Etchegoyhen, K., Bouvard, M. & Schmitz, C. (2012). Understanding social interaction in children with autism spectrum disorders: Does whole-body motion mean anything to them. *Encephale*, 38(3), 232-240.
- Chandler, D. & Torbert, B. (2003). Transforming inquiry and action: Interweaving 27 flavors of action research. *Action Research*, 1(2), 25-44.
- Cresswell, J. W. & Plano Clark V. L. (2015). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi* (Y. Dede ve S. B. Demir Çev. ed.). Anı Yayıncılık.
- Çoban, D. & Demirtaş, H. (2011). Okulların akademik iyimserlik düzeyi ile öğretmenlerin örgütsel bağlılığı arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(3), 317- 348.
- Cottenceau, H., Roux, S., Blanc, R., Lenoir, P., Bonnet-Brilhault F. & Barthelemy, C. (2012). Quality of life of adolescents with autism spectrum disorders: Comparison to adolescents with diabetes. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 21(5), 289-296.
- Croen, L. A., Qian, Y., Ashwood, P., Zerbo, O., Schendel, D., Pinto- Martin, J., Fallin, M. D., Levy, S., Schieve, L. A., Yeargin-Allsopp, M., Sabourin, K. R., Ames, J. L. & Sabourin, K. R. (2019). Infection and fever in pregnancy and autism spectrum disorders: Findings from the study to explore early development. *Autism Research*, 12(10), 1551-1561.
- Çopuroğlu, Y. C. & Mengi, A. (2014). Toplumsal dışlanma ve otizm. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(5), 607-626.
- Dawson, G., Estes, A., Munson, J., Schellenberg, G., Bernier, R., & Abbott, R. (2007). Quantitative assessment of autism symptom-related traits in probands and parents: . Broader Phenotype Autism Symptom Scale. *Journal of Autism And Developmental Disorders*, 37(3), 523-536. 21 Şubat 2021 tarihinde, <https://doi.org/10.1007/s10803-006-0182-2> erişildi.
- Dedeoğlu, S. & Yüksel, G. (2017). Otizm alanı ile ilgili yapılan lisansüstü tezler üzerine bir içerik analizi çalışması, Necmettin Erbakan Üniversitesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. Sayı 3, 6.Cilt.

- Diken, H. İ. (2008). *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Diken, İ.H. & Batu, S. (2020). Kaynaştırmaya giriş. İ.H. Diken (Ed.). *İlköğretimde kaynaştırma* (4. Baskı) içinde (ss. 2-23). Pegem Akademi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eduref/issue/34202/378137> adresinden edinilmiştir.
- Doğangün B. (2008). Özel eğitim gerektiren psikiyatrik durumlar, İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi sürekli tıp eğitimi etkinlikleri, *Sempozyum Dizisi* No:62
- Dunlap, G. & Carr, E. G. (2007). Positive behavior support and developmental disabilities: a summary and analysis of research. Samuel L. Odom, Robert H. Horner, Martha E. Snel, & Jan Blacher (Editörler). *Handbook of developmental disabilities* içinde (469- 482). The Guilford Press.
- Ekiz, D. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayınları
- Eren, E. (2021). *Kaynaştırma eğitimi verilen sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin öze- yeterlik inançları ve kaynaştırma eğitimi yeterliliklerinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Eripek, S. (2003). *Okulöncesi dönemde özel eğitim*. T.C. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını.
- Eripek, S. (2005). Özel gereksinimi olan çocuklar ve özel eğitim. S. Eripek(Ed.). *Özel eğitim* içinde (ss. 1-14) Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, No;756.
- Eripek, S. (2007). Özel eğitim ve kaynaştırma uygulamaları. Eripek, S. (Ed.), *İlköğretimde kaynaştırma* içinde (s. 1-21). Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını No:920.
- Ertürk, S. (1988). Türkiye’de eğitim felsefesi sorunu. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (3), 11-16.
- Garrad, T. A., Rayner, C. & Pedersen, S. (2019). Attitudes of Australian primary school teachers towards the inclusion of students with autism spectrum disorders. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 19(1), 58-67
- Gates, J. A. Kang, E. & Lerner, M. D. (2017). Efficacy of group social skills interventions for youth with autism spectrum disorder: A systematic review and meta-Analysis. *Clinical Psychology Review*, 52, 164-181. Doi: 10.1016/j.cpr.2017.01.006
- Gündoğdu Irmak, A. (2018). *1997- 2017 Yılları arasında kaynaştırma eğitimi ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler arasından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Güner, N. (2010). *Kaynaştırma uygulamaları yapılan sınıflarda çalışan öğretmenlerin sınıf yönetimi bilgi düzeyleri ile önleyici sınıf yönetimi eğitim programının öğretmenlerin sınıf yönetimine etkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Gürgür, H. (2012). Examining the training process of a new teacher educator in the field of the education of the hearing impaired. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(2), 945-970.
- Hatırlı, Y. V. & Duran, Y. (2018). Öğrenmede motivasyonu etkileyen faktörlerin belirlenmesi: Isparta Meslek Yüksekokulu öğrencileri üzerine bir uygulama. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 4(2), 330-343.
- Hendley, S. L. (2007). *Use positive behavior support for inclusion in the general education classroom*. *Intervention in School And C*, 42(4),225-228.
- Hendricks, C. (2013). *Improving schools though action research a reflectice practice approach*. (3rd ed.). Pearson.
- Hodges, H., Fealko, C. & Soares, N. (2020). Autism spectrum disorder: Definition, epidemiology, causes, and clinical evaluation. *Translational Pediatrics*, 9(1), 55-65.

- Jenkinson, J.C. (1997). *Mainstreaming or special? Educating students with disabilities*. London and Routledge Press.
- Johnson, A.P. (2012). *A short guide to action research* (4th edition). Pearson Education.
- Joseph, L. B. (1980). Some ways of thinking about equality of opportunity. *The Western Political Quarterly*, 33(3), 393-400.
- Karabekiroğlu, K., Cakin, N. M. , Ozcan, Ö., Toros, F., Öztop, D., Özbaran, B., Cengel E., Akbağ, S., Taşdemir, G. N., Ayaz, M., Aydın, C., Bildik, T., Eremiş, S. & A. K. Y. (2009). DEHB ve otizm ile ilgili bilgi düzeyleri ve damgalama: sınıf öğretmenleri ve anababalarla çok merkezli bir çalışma. *Klinik Psikiyatri*, 12(1), 79-89.
https://www.journalagent.com/kpd/pdfs/KPD_12_2_79_89.pdf
- Kadak, M. T. (2019). Otizm spektrum bozuklukları- Güncel bilgilerimiz neler? *İKSSTD*, 11(Ek sayı):5-15. doi: 10.5222/iksstd.2019.16023.
- Kargın, T. (2004). “Kaynaştırma: Tanımı, gelişimi ve ilkeleri”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2),1-13.
- Kırcaali-İftar, G. (1998). Kaynaştırma ve özel eğitim hizmetleri. S. Eripek (Ed.), *Özel eğitim* (ss. 17-26). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Koç, C. & Yıldız, H. (2012). Öğretmen uygulamaların yansıtıcıları: günlükler. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 223-236
- Korkmaz, B. (2000). *Pediyatrik davranış nörolojisi*. Emek Matbaacılık
- Kuz, T. (2001). *Kaynaştırma eğitime yönelik tutumların incelenmesi*, Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı.
- Kuzu, A. (2009). ‘Öğretmen yetiştirme ve mesleki gelişimde eylem araştırması’, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Vol. 2, no.9, pp. 425-433. Alındığı tarih: 07.06.2015, adres: <[kuzu_abdullah\(sosyalarastirmalar.com\)](http://kuzu_abdullah(sosyalarastirmalar.com))>
- Loughran, J. (2007). Researching teacher education practices: Responding to the challenges demands and expectations of self-study. *Journal of Teacher Education*, 58(1), 12-20.
- Martinez, R. S. (2003). Impact of a graduate class on attitudes toward inclusion, perceived teaching efficacy and knowledge about adapting instruction for children with disabilities in inclusive settings. *Teacher Development*, 7, 473-494.
- McMillan, J.H. (2004). *Educational research: Fundamentals for the consumer* (4th edition). Boston: Pearson Education.
- MEB, (2006). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111226_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeliği_son.pdf adresinden 20.01.2018 tarihinde erişilmiştir.
- MEB, (2013). *Bütünleştirme kapsamında eğitim uygulamaları öğretmen kılavuz kitabı*. Ankara.
- MEB, (t.y.). *Hoşgeldin öğretmenim*. MEB Yayınları
- Müdürlüğü, E. ve Y. H. G. (2020). *Engelli ve yaşlı istatistik bülteni*.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), (2018). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. <http://mevzuat.meb.gov.tr>
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018a). *İlköğretim matematik dersi öğretim programı ve kılavuzu (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.

- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018b). *İlköğretim fen bilimleri dersi öğretim programı ve kılavuzu (3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018c). *İlköğretim hayat bilgisi dersi öğretim programı ve kılavuzu (1, 2 ve 3. sınıflar)*. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018d). *İlköğretim müzik dersi öğretim programı ve kılavuzu (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018e). *İlköğretim görsel sanatlar dersi öğretim programı ve kılavuzu (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2019). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Mengi, A. (2016). Özel gereksinimli çocuk hakları. Zihni Meray (Ed.), *Çocuk hakları içinde* (s. 206-233). Pegem Akademi Yayınevi.
- Mengi, A. & Öpengin, E. (2021). *Özel eğitim Hizmetlerine Genel Bir Bakış: Van İli Örneği*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sayısı: Van Özel Sayısı, 855-882.
- Mertler, C.A. (2014). *Action research: Improving schools and empowering educators (4th edition)* London: Sage.
- Mills, G.E. (2011). *Action research: A guide for the teacher researcher (4th edition)*. Pearson.
- Morse, T. L. (1996). "Does mainstreaming positively influence academic achievement and self-concept at the elementary level?", A Thesis, Rowan College.
- Önder, M. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin zihin engelli kaynaştırma öğrencileri için sınıf içinde yaptıkları öğretimsel uygulamaların belirlenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Özeren, G. S. (2013). Otizm spektrum bozukluğu (OSB) ve hastalığa kanıt penceresinden bakış. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(4), 122-138.
- Özgönenel, S. & Girli, A. (2016). Otizmlı kaynaştırma öğrencilerinin sınıflarında akran ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik eğitim programının etkililiğinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(1), 286-298.
- Özsoy, Y., Özyürek, M. & Eripek, S. (1988). *Özel eğitime muhtaç çocuklar. Özel eğitime giriş*. Karatepe Yayınları.
- Özyürek, M. (2010). *Engellilere yönelik tutumların değiştirilmesi* (2.baskı). Kök Yayıncılık
- Pektaş, S. (2016). Otizm spektrum bozukluğu tanısı almış çocuklarda müzik eğitiminin önemi. *SED-Sanat Eğitimi Dergisi*, 4(1), 95-110.
- Prizant, B. M. (2017). *Otizmi anlamının bambaşka bir yolu*. Paloma Yayınevi.
- Richards, J. (2004). *Towards reflective teaching*. The Language Teacher, 33, 2-5
- Roberts, J. V. & Simpson, K. (2016). A review of research into stakeholder perspectives on inclusion of students with autism in mainstream schools. *International Journal of Inclusive Education*, 20(10), 1084-1096.
- Saban, A. & Ersoy, A. (2019). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Anı Yayınları
- Samır, H. (2009). *Kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin akademik öğrenme ile ilgili karşılaştıkları sorunların öğretmen ve aile görüşleri açısından değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Sarı, H. (2003). *Özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimleriyle ilgili çağdaş öneriler*. Pegem Yayınları.
- Schulz, Jane B., Carpenter, C. Dale, Turnbull & Ann P. (1984). *Mainstreaming exceptional students:*

- A guide for classroom teachers*, Allyn and Bacon.
- Senemoğlu, N. (2001). *Gelişim, öğrenme ve öğretim*. Gazi Üniversitesi.
- Shanks, J., Miller, L. & Rosendale, S. (2012). Action research in a professional development school setting to support teacher candidate self-efficacy, *State Journal*, Vol. 21, no. 2, pp. 26-32.
- Smith, T. (2001). *Teaching students with special needs inclusive settings*. Allyn&Bacon.
- Soodak, L. C. & Podell, D. M. (1993). Teacher efficacy and bias in special education referrals. *Journal of Educational Research*, 86(1), 247-253
- Soysal, A. (1996). *Okul öncesi eğitimi, alt özel sınıf ve kaynaştırma eğitimi*. Sinop Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü Yayınları.
- Strain, Phillips S. & Mary Margaret Kerr, (1981). *Mainstreaming of children in schools: Research and programmatic issues*, Academic Pres.
- Subakan, Y. & Koç, M. (2019). Özel eğitim gereksinimli bireylerin gelişim ve eğitimlerinde kullanılan mobil cihazlar ve yazılımlar. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi)*, 3(2), 51-61.
- Sucuoğlu, B. (2004). Türkiye’de kaynaştırma uygulamaları: Yayınlar/araştırmalar (1980-2005). *Özel Eğitim Dergisi*, 5(2) 15-23.
- Sucuoğlu, B. & Özokçu, O. (2005). “Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerinin değerlendirilmesi”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6 (1), 41-57.
- Sucuoğlu, B. & Kargın, T. (2006). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları: Yaklaşımlar, yöntemler, teknikler*. Morpa Yayınları
- Sülün, K. (2012). *İlköğretim genel eğitim sınıfı ile özel eğitim sınıfında öğrenim gören kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Şahinel, S. (2007). *Eleştirel düşünme*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şenol, F. B. & Yaşar, M. C. (2020). “Special education” from teacher and parent’s perspective in the covid-19 pandemic process. *Millî Eğitim*, 49(1), 439-457. <https://doi.org/10.37669/Millîegitim.787808>
- T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, (2000). *Özürlülere hizmet veren eğitim ve rehabilitasyon kurum ve kuruluşları işbirliği ve koordinasyon toplantıları sonuç raporları*. Eğitim Dairesi Başkanlığı
- Turhan, C. V. & Vuran, S. (2015). Otizm spektrum bozukluğu gösteren çocuklara sosyal beceri öğretiminde sosyal öykü ve video model uygulamalarının etkililik ve verimlilikleri. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 7(2), 294 – 315
- Ulusoy, A. (2003). *Gelişim ve öğrenme*. Anı Yayıncılık.
- Quill, K. A. (2000). *Social and communication intervention for children with autism*. Brookes.
- Wilbraant, Ç. E. (2008). *Montessori yöntemi ile kaynaştırma uygulamaları*. Poyraz Ofset.
- White, S. W., Keoning, K. & Scahill, L. (2007). Social skills development in children with autism spectrum disorders: A review of the intervention research. *Journal Autism Development Disorder*, 37, 18458-1868. Doi: 10.1007/s10803-006-0320-x
- Woolfolk-Hoy, A. & Sphero, R. B. (2005). Changes in teacher efficacy during the early years of teaching: a comparison of four measures. *Teacher and Teaching Education*, 21(1), 343-356.
- Yalçın, H. V. & Şişman Z. B. (2018). Keşif ve sorgulama temelli bilim öğretimi programının 10- 12 yaş çocukların bilimsel süreç becerilerine etkisi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 4(2), 83-96.

- Yates, M. K. (2016). *Building better schools: A new model for autism inclusion in Seattle* [Yayınlanmamış doktora tezi]. University of Washington.
- Yekta, Y. (2010). *Kaynaştırma Uygulamaları Yapılan İlköğretim Okullarında Devam eden Zihinsel Engelli Bireylerin Eğitim Yaşantılarına Yönelik Görüşlerinin Betimlenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Yeşilyaprak, B. (2005). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*, PegemA Yayıncılık
- Yetim, A. A. & Göktaş, Z. (2004). Öğretmenin mesleki ve kişisel nitelikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(2), 541-550
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.

WEB SİTELERİ

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/eduref/issue/34202/378137>

https://www.journalagent.com/kpd/pdfs/KPD_12_2_79_89.pdf

[kuzu_abdullah \(sosyalarastirmalar.com\)](http://kuzu_abdullah(sosyalarastirmalar.com))

http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111226_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeligi_son.pdf

<http://mevzuat.meb.gov.tr>

<https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/51832/mayis-istatistik-bulteni.pdf>

https://orgm.meb.gov.tr/kitaplar/otizimli_cocuk_aile_el_kitabi.pdf

EKLER

EK A: Araştırma ve Uygulama İzni

EK B: Otizimli ocuğun Ailesi İle Görüşme Formu

T.C.
SELÇUKLU KAYMAKLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı :E-53797799-44-52419170
Konu :Araştırma Uygulama İzni
(Canan GÜNEŞ AKGÜL)

21.06.2022

İBRAHİM YAPICI İLKOKULU MÜDÜRLÜĞÜNE

- İlgi : a) Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) 20/06/2022 tarihli Araştırma İzinleri Değerlendirme Komisyonu Tutanağı.

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi Canan GÜNEŞ AKGÜL'ün "**İlkokulda Kaynaştırma Eğitimi Gören Otizmli Çocuğun Sınıf Ortamına Uyum Sürecinin İncelenmesi**" konulu araştırma uygulama talebi İl Milli Eğitim Müdürlüğünce incelenmiştir.

Araştırmanın, Selçuklu İbrahim Yapıcı İlkokulu Müdürlüğünde eğitim gören öğrencilere ve öğrencilerin velilerine eğitim öğretimi aksatmamak ve ilgi (a) Genelgede belirtilen açıklamalara uyulması kaydıyla gerçekleştirilmesine dair yazı ekte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

İsak GÜDÜCÜ
Müdür a.

Şube Müdürü

- Eki:
-İl MEM Yazısı
-Genelge (3 Sayfa)
-Veli Onam Formu (1 Sayfa)
-Katılımcı Onam Formu (1 Sayfa)
-Öğrenci Velisi Görüşme Formu (1 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Yenisehir mah Şahin ağa sok Selçuklu Kaymakamlık binası Hükümet Konağı Kat 4 Selçuklu /Konya
Telefon No : 0332 2384092
E-Posta: selcuklu42@meh.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: Dilek AKYIGIT

Unvan : Şef

İnternet Adresi: Faks: 238402

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evmsk.sorumu.meh.gov.tr> adresinden 9800-h0aa-3d7h-ha79-70ae kodu ile teyit edilebilir.

Araştırma ve Uygulama İzni

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-83688308-605.99-52372855
Konu : Araştırma İzni (Canan GÜNEŞ AKGÜL)

21.06.2022

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığının (Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü) 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) 10/06/2022 tarihli ve E-48178250-300-199922 sayılı yazınız.
c) 20/06/2022 tarihli Araştırma İzinleri Değerlendirme Komisyonu Tutanağı.

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi Canan GÜNEŞ AKGÜL'ün "İlkokulda Kaynaştırma Eğitimi Gören Otizmlî Çocuğun Sınıf Ortamına Uyum Sürecinin İncelenmesi" konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın, Selçuklu İbrahim Yapıcı İlkokulu Müdürlüğünde eğitim gören öğrencilere ve öğrencilerin velilerine eğitim öğretimi aksatmamak ve ilgi (a) Genelgede belirtilen açıklamalara uyulması kaydıyla gerçekleştirilmesi ilgi (c) komisyon tutanağı ile uygun görülmektedir. Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmaların 2022-2023 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlanması zorunludur. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmaların 2022-2023 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçlarının kullanılması, elde edilecek kişisel verilerin gizliliği hususuna dikkat edilmesi ve araştırma sonucunun çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde elektronik ortamda istatistik42@meb.gov.tr e-posta adresine ve bir adet kitapçık olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Arz/Rica ederim.

Mustafa KURT
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

- Ek:
1-Genelge (3 Sayfa)
2-Veli Onam Formu (1 Sayfa)
3-Katılımcı Onam Formu (1 Sayfa)
4-Öğrenci Velisi Görüşme Formu (1 Sayfa)

Dağıtım:
Gereği:
Necmettin Erbakan Üniversitesi Rektörlüğüne

Bilgi:
Selçuklu İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Akabe Mahallesi Demirsatan Sok.No:4 Karatay/Konya

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 (332) 353 30 50

Bilgi için: Ali Naci IŞIK -1324

E-Posta: istatistik42@meb.gov.tr

Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

Keş Adresi : meb@hs01.kep.tr

İnternet Adresi: <http://konya.meb.gov.tr>

Faks: 3323515940

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorum.meb.gov.tr> adresinden 9dc8-001e-3e88-ba40-e4f7 kodu ile teyit edilebilir.

EK B

OTİZMLİ ÇOCUĞUN AİLESİ İLE GÖRÜŞME FORMU

Değerli Velim,

Elinizdeki bu form sizin çocuğunuzun kaynaştırma eğitimi gördüğü sınıf ve bu sınıfa uyum süreciyle ilgili düşüncelerinizi değerlendirmek için hazırlanmıştır. İfadelere vereceğiniz samimi cevaplar bizim doğru değerlendirme yapmamıza yardımcı olacaktır. Sonuçlar başka bir amaç için kullanılmayacaktır. Yardımlarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Canan GÜNEŞ AKGÜL
Yüksek Lisans Öğrencisi

İlkokulların sınıf mevcudu ve fiziksel şartlarının kaynaştırma eğitimi gören otizmlı çocuğumuzun durumuna uygunluğu konusunda ne düşünüyorsunuz ?
İlkokullarda kaynaştırma eğitimi gören otizmlı çocuk için uygulanan öğretim programı konusunda ne düşünüyorsunuz?
Kaynaştırma eğitimi gören çocuğunuzun sınıfının velilerinin, çocuklarının otizmlı bir çocuğun sınıfta olması noktasındaki görüşleri hakkında ne düşünüyorsunuz? Bu görüşlerinizin, çocuğunuzun eğitimine katkıları konusunda düşünceleriniz nedir?
Çocuğunuzun eğitiminde kullanılan araç gereç ve yardımcı materyallere ilişkin düşünceleriniz nelerdir?
Normal öğrencilerle, sizin çocuğunuzun aynı sınıfta öğrenim görmelerinin getirdiği avantaj ve dezavantajlar hakkında ne düşünüyorsunuz?